زمانی کورد، بگونجێنە بۆ 0 و 1

هاوڕێ باخەوان

زمانی کورد، بگونجێنە بۆ 0 و 1

هاوڕێ باخەوان

لە بڵاوکراوەکانی ڕێکخراوی کوردپێدیا

لەسەر ئەرکی نووسەر چاپکراوە

ئەم بەرهەمە بۆ فرۆشتن نییە،
نووسەر بە دیاری دەیدات بە خوێنەرانی.

باشووری کوردستان - سلێمانی
٢٠٢٤

زمانی کورد،
بگونجێنە بۆ 0 و 1

زمانی کورد،
بگونجێنە بۆ 0 و 1

هاوڕێ باخەوان

٢٠١٤

باشووری کوردستان - سلێمانی

٢٠٢٤

لە بڵاوکراوەکانی ڕێکخراوی کوردیپێدیا

زمانی کورد،
بگونجێنە بۆ 0 و 1

نووسینی: هاوڕێ باخەوان
بابەت: زمان و تەکنەلۆجیا
ساڵی نووسین: ٢٠١٤
پێداچوونەوە: ڕێبوار جەمال سەگرمە
نەخشەسازی بەرگ و ناوەڕۆك: پەیام ئەحمەد
قەبارەی کتێب: **A5**
ژمارەی لاپەڕە: (١٣٨)
تیراژ : (٥٠٠) دانە
ساڵی چاپ: ٢٠٢٤
شوێنی چاپ: سلێمانی، چاپخانەی یاد

لە بەڕێوەبەرێتی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارەی سپاردنی (١٧٦٥)ی ساڵی ٢٠٢٤ی پێدراوە

مافی لەچاپدانەوەی پارێزراوە.
لەسەر ئەرکی نووسەر چاپکراوە
ئەم بەرهەمە بۆ فرۆشتن نییە.
نووسەر بەدیاری دەیدات بە خوێنەرانی!

سەرەتا

من "زمانەوان" نیم، ئەگەرچی تێبینیم لەســەر ئەو وشــە و پیشــەیە هەیــە!. زمانەوانی؛ نابێت پیشــە بێت، بەڵکو دەبێت کاری هەر کەســێک بێــت بۆ باشــترکردنی گفتوگۆکانی. نووســینیش گفتوگۆیەکی بێدەنگە، مرۆڤ چۆن کار بۆ ئەوە دەکات کوردواتەنی دەم و لەبزی خۆش بێت، دەبێت بەهەمان شــێوە کاریش لەسەر ئەوە بکات، ئەوەی دەینووسێت پاک و پەیوەســت بێت بە ڕێســاوە. هەر لەو ڕوانگەیــەوە دەگووترێت فڵان کەس دەم پیسە یان قسە نازانێت و دەریدەپەڕێنێت! ئەگەر ئەمانە ببــن، ئەدی بۆ نــووس «پیس»یش نەبن! دەبێــت جیاوازیی نێوان دەم پیــس و نــووس پیس چی بێت. یان ئەو منداڵەی کە هێشــتا زمانی پاک نەبووەتــەوە و هەندێک وشــە بــە ڕوونی بەزمانیدا نایــەت لەگەڵ ئەو کەســە جیاوازیی چی بێت کە بە ڕێنووسێکی خراپ و داشکاو و دوور لە هەر ڕێسایەکەوە دەنووسێت.

لــە تەمەنێکــی زۆر زوومــەوە دەســتم کردووەتــە خوێندنــەوە. لە ناوەڕاستی هەشتاکانەوە دەنووسم، کە وا بۆ سی ساڵ دەچێت. لەم سی ســاڵەی نووسینمدا کۆمەڵێک باری ســەرنج و ڕەخنەم لا گەڵاڵە بوون، هەرگیــز نەمویســتووە ڕۆژێک لــە ڕۆژان نووســینێکی وا تا ڕادەیەک درێژ لەســەر ڕێنووســی کوردی بنووســم، بەڵام دەمێکە هەستم بەوە کردووە کە لەوانەیە کەلێنێک پڕبکاتەوە. بەتایبەتیش کە لە ناوەڕاســتی نەوەدەکانەوە، هەربەهۆی نووسینەوە کەوتمە ناو جیهانی سفر و یەکەوە و بۆ ماوەیەکی زۆریش کاری بەرنامەوانی و دروســتکردنی ماشێنی گەڕانــم کــردووە. زۆرچاک بــۆم دەرکەوتووە کە کێشــەکانی زمان و ڕێنووسی ئێمە لەو زانستەدا چییە، خاڵی لاوازمان چییە، چۆن باشتری بکەین تاوەکو بەشــێوەیەکی زۆر باشتر کەڵک لە زانستی تەکنەلۆجیای

زانیاری وەربگرین و ئەوەی هەمانە و دەمانەوێت ئەرشیڤی بکەین بە شێوەیەکی زانستییانە بیکەین، پاشانیش لە هەمووی گرنگتر ئەوەی دەمانەوێت لەو ئەرشیڤەماندا بە ئاسانی بیدۆزینەوە.

هەربۆیە بیرۆکەی ئەم نووسینەم لەوەوە سەرچاوەی گرتووە و هیوادارم ببێتە دەرگایەک بۆ گفتوگۆ و پێکهێنانی ڕێنووسێکی کوردیی بێ کێشە بۆ هاوزمانانی باشوور و ڕۆژهەڵات، کە بە سکریپتی ئارامی یان عەرەبی دەنووسن.

لێرەدا بەپێویستی دەزانم سوپاسی زۆری کاک سۆران تاودەر بکەم لە هەولێر کە چەند دانەیەکی لەم بەرهەمە لەسەر ئەرکی خۆی چاپکرد و لە سیمینارێکی زمانەوانی پێشەکەشی ئامادەبووانی کردن.

هەروەها سوپاسی زۆرم بۆ کاک مامۆستا جەبار مەعروف کە بە سەرنج و تێبینییەکانی ئەم بابەتەی باشتر کرد.

هاوڕێ باخەوان
لاهای - هۆڵندا
17-12-2014
ڕۆژی ئاڵا

چیمان هەیە و چۆن بیگونجێنین!

بەتەواوی بڕوام بەوە هەیە کە چەندێک نووســەر هەبن، ئەوەندەش ڕێنووســی کوردی ببێت! ئەمە هەردەم پێم کارەســاتێکی گەورە بووە، دیارە خۆشم لە دەرەوەی ئەو بازنەیە نیم و لەم کاتەدا کە ئەم دێڕانەی من دەخوێنیتەوە، هەســت دەکەیت کە ڕێنووس و شــێوازی نووســیم جوودایە لە هی تۆ و ئەو.

هەر بەو پێودانگە، زۆر ئاســاییە کە زۆرێک لە ڕێنووس و شێوازی منت پێ هەڵە بێت، ئەوانەشی کە پێت هەڵەیە، لەوانەیە هەندێکیان ڕاست بێت، تۆ هەڵە بیت و ئەوانەی من ڕاســت بن و تۆ هێشــتا پەییت بەوە نەبردبێــت. یانیش لە نەزانینی هــەردوو لامانەوەیە، چونکە هیچ کاتێک نەمن و نەتۆش پەروەردەیەکی ڕێنووســیی ڕاســت و زانستیمان نە لە مامۆستا و نە لەماڵیشەوە وەرنەگرتووە!.

کێشــەی ڕێنــووس، لەوانــە بــوو کــە پێشــتر کارەســاتێکی ئەوتۆ نەبووایــە، چونکە زانیاریی کوردی تەنیا و تەنیا بەهۆی دەســنووس و لەم دواییەشــدا بەهۆی چاپکردنەوە کەوتە ســەر پەڕە و پێشتر ئەوەی کە ئێســتا پێــی دەگووترێــت تەکنەلۆجیای زانیــاری – Information Technology لامان دیارنەبوو.

دیــارە کێشــەکەی ئێمــە زۆرتــر لــەوەوە ســەرچاوە دەگرێــت کە هەوڵــەکان بۆ باشــترکردنی ڕێنووســی کــوردی یەکگرتــوو نەبوون، چونکــە "زمانەوان"ەکانی ئێمە لەوەتەی کێشــەی ڕێنــووس هاتووەتە کایەوە، دابەشــبوون بەســەر ڕێنووســی ئارامــی و لاتینیــدا، هەندێک جاریش ڕێنووســی ســلاڤی باســی لێوەکراوە و ئەو کتێب و گۆڤار و بڵاوکراوانەشی کە لە یەکێتیی سۆڤیەتی پێشوودا بە سلاڤی نووسراون ئەو کەمە نین!.

مــن لێرەدا بەهیچ جۆرێک توخنی ئەم ڕێنووســی ســڵاڤییە ناکەوم، چونکە یەکەم فرم بەســەرییەوە نییە و دووەمینیش خۆشــبەختانە ئەم ڕێنووسە هیچ بەختێکی نییە کە ببێتە ڕێنووسی ستانداردی کوردی.

زۆرتر لەم نووسینەدا باس لە ئارامی یان ڕێنووسی عەرەبی دەکەم و جارجاریش وەک بەراوردێک، لایەکیش لە ڕێنووسی لاتینی دەکەمەوە.

ڕێنووســی لاتینی ئەگەرچی لە باشــوور و ڕۆژهەڵاتی کوردســتان و لەوانەیــە لە ڕۆژئاواش دژایەتیی بکرێت بەهۆی ڕێنووســی عەرەبی و فارســییەوە، بــەڵام دەکرێــت بگووترێت کــە لایەنگرانــی زۆرترە لە کوردســتاندا، بــەو پێیەی کە هەموو باکوور و ڕۆژئاوا بەو ڕێنووســە دەنووسێت، دیارە ئەمە لە خۆشەویستییانەوە نییە بۆ ڕێنووسی لاتینی بەڵکو هێزکارێکی زۆری ڕێنووســی تورکییە کە لە ســەرەتای سەدەی بیستەوە لە ئارامییەوە کرایە لاتینی!.

کــورد، لەوە ناچێت هەرگیز ڕێنووســی نەتەوەییــی خۆیی بووبێت! لێــرە و لــەوێ، جارجــارە دەقێکی کۆن بــە زمانی ئاڤێســتا دەبینرێت و دەگووترێــت کــە ئەمە ڕێنووســی کۆنی کوردە، بــەڵام ئێمە تاوەکو ئێســتا، نە زەردەشــتمان وەک پێغەمبەرێکی کورد پێ ساغکرایەوە! نە توانیشمان ئاڤێستا و ئەو زمان و ڕێنووسەی کە پێی نووسراوە بکەینە هی خۆمان. زەردەشــت و ئاڤێســتا تەنیا بەوە نابێتــە هی ئێمە، بەوەی ناوی منداڵەکانمان و کۆمەڵێک ناوەندی رۆشنبیریی پێ ناوبنێین! بەڵکو دەبووایە ســەدان لێکۆڵینەوەی گرنگمان لەسەر خاوەندارێتیی ببوایە و بکردایــە. هەربۆیە هەموو هەوڵێک بۆ بەکارهێنان و بوونی ڕێنووســی ئاڤێستا و ئەوانەشی کە پاشتر لەسەر بنچینەی ئەو دامەزران بە دوور دەزانم..

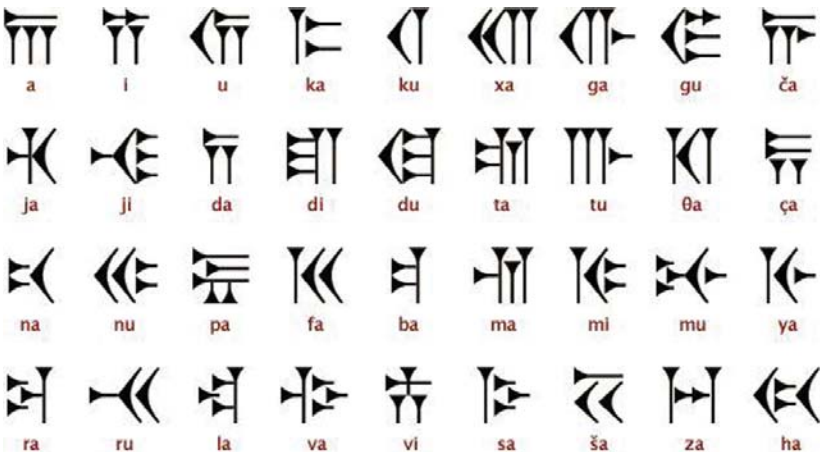

نموونەیەکی ڕێنووسی ئاڤێستا

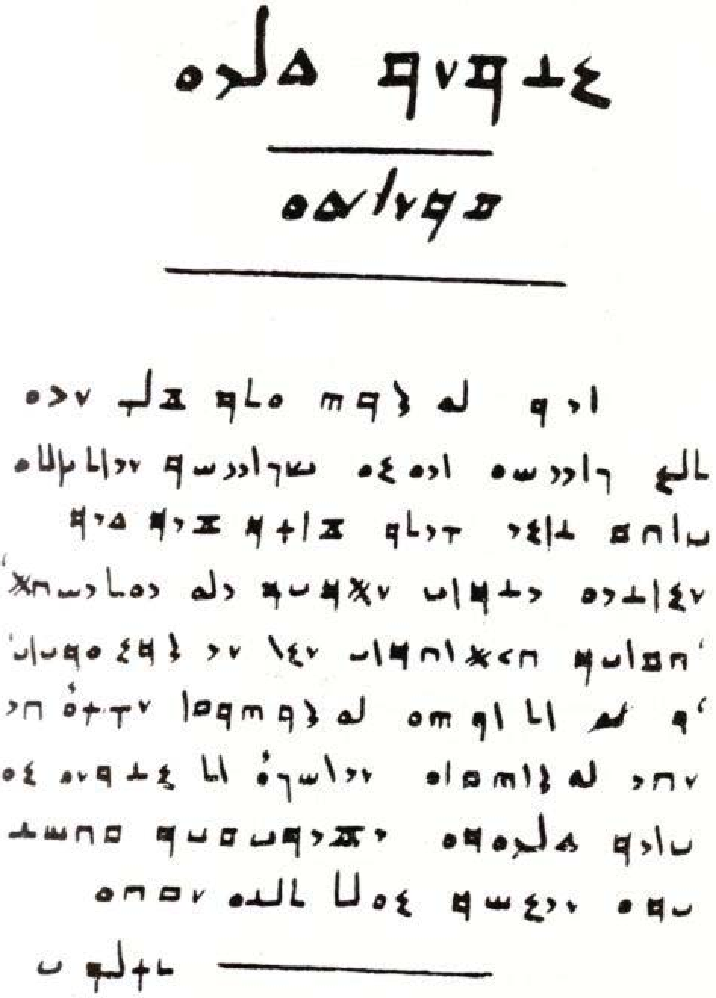

نموونەیەکی ڕێنووسی کتێبی جلیوەی ئێزیدییەکان

ڕێنووسی زمانە پێشکەوتووەکانی جیهان هەر لەخۆوە نەگەیشتوونەتە ئەم ئاستە بەرزەی ئێستا، ئەوانیش پێشتر کێشەی زۆریان هەبووە و زۆریان کردووە تاوەکو بگەنە ئەم ئاستە. دیارە ڕێنووسی کوردی بە سکریپتی ئارامی-عەرەبیش هەر بە هەمان پرۆسەدا ڕۆییشتووە، بەڵام پرۆسەکەی زۆر لەو زمانە پێشکەوتووانە کورتترە، ئەمەش بەهۆی دواکەوتنی نووسینی کوردییەوە بووە، بۆ نموونە ئەگەر نالی سەدەیەک پێشتر بژیابایە و هەر هەمان سرووشی "خۆ کوردییە خۆ کردییە"ی بۆ بهاتایە، ئەوا دڵنیابووم کە ئێستا کێشەمان کەمتر بوو و ڕێنووسی کوردی سەد ساڵێک لە ئێستای پیر تر دەبوو و ئەم گەڕەلاوژێیەی ئێستاش کەمێک ئارامتر دەبووەوە!.

من، پاش خوێندنەوەی کتێبی (کوردستان و کورد)ی (محەمەد ئەمین زەکی بەگ)، کە یەکێکە لە کتێبە کۆنەکانی کورد کە بە ڕێنووسی ئارامیی ئەو کاتە نووسراوە، زۆرجاری تر ئەو کتێبەم بە مەبەستی شارەزابوونی ڕێنووسی ئەو سەردەمە تاووتوێ کردووە، بەراوردکردنی ڕێنووسەکەی گەورەی بەگم و من زۆر جیاوازیی هەیە، ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە کارمان لە ڕێنووسەکەماندا کردووە، دیارە هێشتا زۆری ترمان لە پێشە، هەر هەمان بەراووردیشم کردووە لەنێوان دوو تێکستی چاپکراوی زمانێکی ئەورووپی یان عەرەبیی سەردەمی سەرەتای سەدەی بیستەم و ئێستا، بەڵام جیاوازییەکی زۆر کەم نەبێت لە باری ڕێنووسەوە کە زۆرترینیان خاڵبەندین! تیایدا بەدی ناکەیت. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە ئەوان لە ئێمە زۆرتر کاریان لە ڕێنووسیاندا کردووە و بەپێی ئەو بەراووردە بێت، دەبێت ئێمە سەدەیەک یان زۆرتر لە دووای ئەوانەوە بین!.

بعض فکری چاك وبه فائدەی هەبی اولاله کە، بعض رفیقانیا
مذاکرەی بکا واکر مناسب بوبه صورتیك تقدیمی مجلس بکا
وبو پیك هینانی له هموزوعـەی قصور نکا؛ وهرایشی که له طرف
حکومتەوه دینریته مجلس وقناعتی به فائدەی هـه ممین وظهیری بی
واکر بعض فکری مناسبتری هەبی بیانی بکا وحکومت ومجلس
ارشادکا؛ وهیچ وقتی نه به سوقی غرضی شخص ونه به قصەی
لم واو خوی نه هاویته ناوەوه هراو زەنای بیسود وبی معنانه کا؛
چونکی اکربی کا اولا موفق به خدمت کردن نابی وجکه له مەش له
لایکەوه خوی پیا وخراب دەکا، وله لایکی تریشەوه آبروی
موکله کانی ووطنه کەیشی دەبا. لازمه لەسری که دائما ملاحظەی
حل واحوال بکا وله افراط وتفریط خوی پاریزی دائما دوراندیش
ومعتدل بی؛ له فکر وقناعتدا ثابت بی وفرفری نه بی وله پیش
طلب کردنی هرشتیکدا ملاحظەی امکانی بکا.

وظیفەی مخصوصی تقریباً امەیه که همو نائبی دبی اولا شارەزای
دائرەی انتخابیەی خوی بی، احتیاجات ونواقصی بزانی وبو امەش
دەبی فرصتی زیارتی دائرەکەی بدوزیتەوه ـ سی بکا بوچاوپی کوتنی
هەمو لایەکی واکر فرصتی بنوکه هموی بکەری له مأمورین وروساو

نموونەیەکی رێنووسی محەمەد ئەمین زەکی بەگ
لە بیستەکانی سەدەی بیست

Ham. To be,or not to be, I there's the point,
To Die, to ſleepe,is that all? I all:
No,to ſleepe,to dreame, I mary there it goes,
For in that dreame of death, when wee awake,
And borne before an euerlaſting Iudge,
From whence no paſſenger euer retur'nd,
The vndiſcouered country, at whoſe ſight
The happy ſmile,and the accurſed damn'd.
But for this,the ioyfull hope of this,
Whol'd beare the ſcornes and flattery of the world,
Scorned by the right rich,the rich curſſed of the poore?
The widow being oppreſſed,the orphan wrong'd,
The taſte of hunger, or a tirants raigne,
And thouſand more calamities beſides,
To grunt and ſweate vnder this weary life,
When that he may his full *Quietus* make,
With a bare bodkin, who would this indure,
But for a hope of ſomething after death?
Which puſles the braine, and doth confound the ſence
Which makes vs rather beare thoſe euilles we haue,
Than flie to others that we know not of.
I that,O this conſcience makes cowardes of vs all,
Lady in thy orizons, be all my ſinnes remembred.

نموونەیەکی رێنووسی یەکەم چاپی هاملێت لە ساڵی 1603

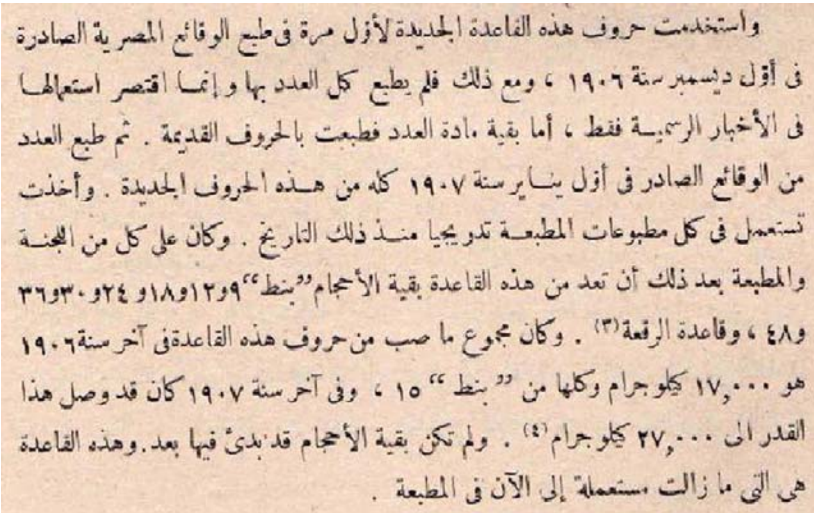

واستخدمت حروف هذه القاعدة الجديدة لأول مرة فى طبع الوقائع المصرية الصادرة فى أول ديسمبر سنة ١٩٠٦ ، ومع ذلك فلم يطبع كل العدد بها وإنما اقتصر استعمالها فى الأخبار الرسمية فقط ، أما بقية مادة العدد فطبعت بالحروف القديمة . ثم طبع العدد من الوقائع الصادر فى أول يناير سنة ١٩٠٧ كله من هذه الحروف الجديدة . وأخذت تستعمل فى كل مطبوعات المطبعة تدريجيا منذ ذلك التاريخ . وكان على كل من اللجنة والمطبعة بعد ذلك أن تعد من هذه القاعدة بقية الأحجام "بنط" ٩و١٢و١٨و ٢٤و٣٠و٣٦ و٤٨ ، وقاعدة الرقعة(٣) . وكان مجموع ما صب من حروف هذه القاعدة فى آخر سنة ١٩٠٦ هو ١٧,٠٠٠ كيلوجرام وكلها من "بنط" ١٥ ، وفى آخر سنة ١٩٠٧ كان قد وصل هذا القدر الى ٢٧,٠٠٠ كيلوجرام(٤) . ولم تكن بقية الأحجام قد بدئ فيها بعد. وهذه القاعدة هى التى ما زالت مستعملة إلى الآن فى المطبعة .

نموونەیەکی ڕێنووسی عەرەبی لە سەرەتای سەدەی بیست، کە هیچ جیاوازییەکی ئەوتۆ لەگەڵ ئەوەی ئێستایاندا بەدی ناکرێت

پێــش ئــەوەی بچمــە خــوارە بــەم نووســینەمدا، ســەرنجتان بــۆ وتارۆکەیەکی خۆم لە گۆڤای کۆواردا رادەکێشــم و پاش خوێندنەوەی ئەو نووسینەم زۆرتر باس و خواستمان لەسەر ئەم کێشەیە دەبێت:

کارەساتی رێنووسی کوردی و دنیای دیجیتاڵ!

لە گووگڵدا دەمویســت بەدوای محەمــەد ناوێکدا بگەڕێم! هەرچەندم کــرد (حەمــە)م بۆ نەدۆزرایــەوە! بە عەرەبی نووســیم (محمد) هەر لە ئەندەنووسیاوە تاوەکو مۆریتانیای پیشاندام! پاشان نووسیم (محەمەد) هەر نەبوو! دیسان نووسیم (محەممەد) ئەویش هەر نەبوو! دواتر وەک ئیســلامییە ســەلەفییە "کورد"ەکان ناوی (موحەممەد)یشم تاقیکردەوە! هەمــوو جوندولئیســلام و یەکگرتوو و کۆمەڵی ئیســلامیی پیشــاندام!. بــەڵام حەمــەی لەمەڕ من هــەر دەنگی نەبوو! خۆ ئەگــەر هەر حەمەی رووت بنووسیت! ئەوا هەرچی حەمە سەعید و حەمە ساڵح و لەوانەیە نیوەی کوردت پیشان بدات!
بــە کوورتــی (حەمــە، محمــد، موحەمــەد، محەممــەد، موحەممەد، موحەمــەد، حەمەد و زۆریتــر...)م تاقیکــردەوە! لەناو محەمەدســتاندا بەتەواوەتی ونبووم و وازم لەگەڕانەکەم هێنا!
لــەم رۆژانەدا وتارێکم بەرچاوکەوت و باســی پۆلێکی ســەرەتاییی قوتابخانەیەکی هەولێری دەکرد، کە لە کۆی نزیکەی پەنجا منداڵی پۆلەکە، بیستوهەشــتیان ناوی (حەمە، محمد، موحەمەد، محەممەد، موحەممەد، موحەمــەد یــان حەمەد)ە!.. ئــەم هەموو نــاوی محەمەدە، کێشــەیەکی زۆریشــی بۆ مامۆستاکانی ئەو پۆلە دروســتکردووە و ناچاربوون بۆ هەر حەمەیەک کۆدێکی تایبەتی دابنین تاوەکو لەیەکترییان جیابکەنەوە!. کار وابــڕوات نــاوی محەمەد وەک پاشــناوی (لــی)ی چینیی لێدێت کە ژمارەکەی وابزانم لە هەموو کورد زۆرترە!.

سەیرە ناوێک ئەوەندە لە کوردەواریدا بەکاربێت، کەچی نەتوانین ڕێنووسێکی یەکگرتووی بۆ دیاریبکەین!

من باسی ئەوە ناکەم کە بۆچی پاش بیست ساڵ سەربەخۆیی ناوی بێگانە لەناوماندا زۆرتر پەرەی سەندووە! بەڵکو تەنها باسی ڕێنووسەکەی دەکەم..

ئینگلیزە ناموسوڵمانەکان زۆر لە ئێمە ژیرتر بوون و ئەوان هەر زوو ڕێنووسێکی یەکگرتوویان بۆ ناوە عەرەبییەکان داهێنا! بۆ نموونە هەموویان بەیەک جۆر دەنووسن موهەمەد! کەچی ئێمە سەرباری ئەوەی کە هەزار و ئەوەندە سەد ساڵە بە زمانی محەمەدانییەکان ویرد دەخوێنین و سەڵاوات لە ناوی محەمەد دەدەین، نەمانتوانیوە بەیەک جۆر ناوی بۆ نموونە محەمەد بنووسین!.

حەمەم تەنها بۆ نموونە هێنایەوە، ئەگینا هەریەک لە ڕەوف، ڕەووف، ڕەئووف، تاهیر، تاهر و تایەر و سەدان و زۆرتری ئەو ناوانە، کارەساتێکن بۆ ڕێنووسی کوردی!.

ئێمە وەک نەمانتوانی تاکە هەنگاوێکیش بەرەو زمانی ستاندارد بنێین، کەچی نەشمانتوانیوە کەمێک لە ڕێنووسی ئەو ناوانە بکەینە ڕێسایەک و بیچەسپێنین..

جیهانی دیجیتاڵ، جیهانێکی زۆر هەستدارە، بۆ ئێمە (حەمە، محمد، موحەمەد، محەممەد، موحەممەد، موحەمەد، حەمەد و زۆریتر...) لەوانەیە لای ئێمە یەک بن. بەڵام بۆ ماشێنی گەڕان و داتابانکەکان هەر یەکەیان کلیلە وشەیەکی جوودان.. هەربۆیە هەردەم کێشەمان بۆ دروستدەکەن و کێشەکەش گەورەیە نەک بچووک!..

نازانم وەزارەتی (ڕۆشنبیری) بیری لەم کێشەیە کردووەتەوە! یان هەرگیز بەکێشەی نەزانیوە! یان ئایا وەزارەتی خوێندنی (باڵا) بیری لەوە کردووەتەوە کارێکی واهی بە کۆلیجەکانی کۆمپیوتەر بسپێرێت کە هیچ نەبێت سپێڵ چێکێکی کوردی دروستبکەن و لەگەڵ نەرمەواڵاکانی

مایکرۆسۆفت و ئەوانی تردا ناوکێشی بکەن و بەهۆیەوە کەمێک ڕێنووسەکەمان ڕێکبخەین...

وتارەکە، لێرەدا تەواو بوو، ئەمە لە ژمارە 73ی مانگی 1ی 2012دا لە دوا لاپەڕەی گۆڤارەکەدا بڵاوکرایەوە.

بەم شێوە و شێوازی نووسین و ڕێنووسەی ئێستامان زۆر ئەستەمە بتوانین هەموو لایەنە باشەکانی زانستی تەکنەلۆجیای زانیاری بەکاربهێنین! هۆکارەکەشی زۆر ئاسانە، لە زانستدا یەک و یەک دەکاتە دوو، بەڵام ئێمە زۆرجار لە ڕێنووسەکەماندا دەمانەوێت بڵێین یەک و دوو دەکاتە یەک! یان یەک و سێ دەکاتە یەک! کە ئەمە بۆ زانستی تەکنەلۆجیای زانیاری سەرلێشێوانە و سەرئەنجامێکی باشمان لەگەڵدا نابێت..

زانستی تەکنەلۆجیای زانیاری، ناوی خۆی بەخۆیەوەیەتی، هەموو شتێک لەم زانست و تەکنەلۆجیایەدا لە خزمەت و باشترکردنی زانیاریدایە، زانیارییەکانیش دەکرێت تێکست بێت یان وێنە و دەنگ. ڤیدیۆش وەک بەشێکی گرنگی ئەم زانستە دەچێتە خانەی وێنەوە، چونکە فیلم، جگە لە زنجیرە وێنەیەک هیچی دیکە نییە.

بانکی زانیاریی چ کوردی، چ ناکوردی وەک جاران سنووردار نییە. پێشتر لە کتێبخانەیەکی وەک شاری سلێمانیدا تەنها یەک دوو هەزار کتێبێکی کوردی و ناکوردیی تێدابوو. بەڵام لەم کاتەدا ماڵپەڕێکی وەک کوردیپیدیا زۆرتر لە شەش هەزار کتێبی دیجیتاڵی لەخۆگرتووە!.

ئەم هەموو زانیارییە زۆرە، گەر بەشێوەیەکی پوخت تۆمار نەکرێن، ئەوا دیارە مامەڵە و دۆزینەوەشیان ئاسان نابێت!.

پێشـــتر کە ســـەردانی کتێبخانەیەکـــم بکردایە و بمویســـتایە هەمان پەڕتووکی کورد و کوردستانی گەورەی بەگمم بدۆزیایەتەوە، یەکسەر بیـــرم بـــۆ چەکمەجەی پیتـــی "ز" بۆ زەکـــی یان "ب" بۆ بـــەگ دەچوو و پەڕتووکەکـــەم دەدۆزییەوە! ئێســـتا ئەگەرچی بەهـــۆی تەکنەلۆژیای زانیارییـــەوە دەبووایە بەئاســـانتر بمدۆزییایەتەوە! بـــەڵام گرانتر بووە لەبەر خراپیی ڕێنووسەکەمان!.

هـــۆکاری ئـــەو کێشـــەیە ئەوەیـــە کە نازانیـــت ئەو کەســـەی کە ئەو پەڕتووکـــەی تۆمارکردووە چۆنی نووســـیوە! چونکە هیچ ڕێســـایەکی واهی نییە بۆ ڕێنووسەکەمان کە ئێمە پێیەوە پەیوەست بین.

هـــەر بۆیـــە لەوانەیـــە تاوەکـــو ئـــەو کتێبـــەت لەســـەر ئنتەرنێت بۆ دەدۆزرێتـــەوە، ئەم گریمانانە لە ڕێگەی کیبۆردەکەتەوە ئەنجام بدەیت، تکایە باش تێبینیی پیتە جیاوازانی ناو کەوانەکان بکە:

1. (ک)ورد و (ک)وردستان
2. (ك)ورد و (ك)وردستان
3. (ک)ورد و (ک)وردستان
4. (ك)ورد و (ك)وردوستان
5. (ک)ورد و (ک)وردوستان
6. (ك)ورد و (ك)وردوستان
7. (ک)ورد و (ک)وردوستان
8. (ك)ورد و (ك)وردوستان
9. (محمد) ئ(ە)م(ی)ن زە(ک)(ی) ب(ە)گ
10. (ح(ە)م(ە)) ئ(ە)م(ی)ن زە(ک)(ی) ب(ە)گ
11. (مح(ە)م(ە)د) ئ(ە)م(ی)ن زە(ک)(ی) ب(ە)گ
12. (موح(ە)م(ە)د) ئ(ە)م(ی)ن زە(ک)(ی) ب(ە)گ
13. (مح(ە)م(ە)د) ئ(ە)م(ی)ن زە(ک)(ی) ب(ە)گ

14. (موح(ه)مم(ه)د) ئ(ه)م(ی)ن زه(ک)(ی) ب(ه)گ
15. (...) ئ(ه)م(ي)ن زه(ک)(ی) ب(ه)گ
16. (...) ئ(ه)م(ی)ن زه(ک)(ي) ب(ه)گ
17. (...) ئ(ه)م(ی)ن زه(ک)(ی) ب(ه)گ
18. (...) ئ(ه)م(ي)ن زه(ک)(ی) ب(ه)گ
19. (...) ئ(ه)م(ی)ن زه(ک)(ي) ب(ه)گ
20. (...) ئ(هـ+ZWNJ[1])م(ی)ن زه(ک)(ی) ب(ه)گ
21. (...) ئ(هـ+بۆشایی[2])م(ی)ن زه(ک)(ی) ب(ه)گ
22. (...) ئ(ة)م(ی)ن زه(ک)(ی) ب(ه)گ

لێرەدا بەم بیست و ئەوەندە گریمانەیە وازدێنم و دڵنیام ئەگەر هەموو گریمانەکانــی محەمەد، پیتی کاف، پیتی یاء و بزوێنەکان دروســتبکەم، ئەوا بە ئاســانی دەگەمە ســەروو ســەد!. واتە ئەگەر ماشێنی گەڕانەکە زۆر زیــرەک نەبێــت، لەوانەیــە دوا گریمانی من بیدۆزێتــەوە و بزانن چەند کاتمان دەوێت تاوەکو ئەو هەموو گریمانەیە دەنووســین!. چونکە هەر یەک لەو پیتانە کۆدی جیاوازی خۆیی هەیە و پاشــتر لەو کۆدانە دەدوێم. هەڵبەت هەموو کەســێکیش شــارەزاییی تایپکردنی ئەو هەموو گریمانانەی نییە تاوەکو هەرچی چۆنێک بێت تۆمارەکە بدۆزێتەوە!

خۆشــبەختانە ئەو نموونەیە لەچاو دەســتەواژەی تردا زۆر ئاسانە! چ دەبــوو ســەرباری ئەو پیتانە، پیتەکانــی وەک ڤ، گ، ۆ، ێ، ڵ، پ و هتد لەخۆبگرتایە! ئەوکات گریمانەکان لە ســەد دانەوە دەبووە ســەدان یان زۆرتر!.

لەمەوە تێڕامێنن، ئەگەر رێنووســەکە ستاندارد نەبێت و هەریەک بە

1 ZERO WIDTH NON–JOINER

ئەمە پیتێکی نادیارە و بەلای منەوە یەکێکە لە کارەساتەکانی رێنووسی دیجیتاڵی کوردی و پاشتر دێمەوەسەری.

2 Space

ئارەزووی خۆی ئەو دوو دەستەواژەیەی سەرەوە بنووسێت، کاری گەڕان چەند گران دەبێت، هەربۆیە زۆرکەس خۆزگە بە چەکمەجە کۆنەکانی کتێبخانەکان دەخوازێت، چونکە نازانێت محەمەد چۆن بنووسێت، زۆر کەسیش لەوە بێئاگایە کە لە کوردیدا دوو جۆر کاف و چەند جۆر یاء و چوار جۆر هەمزە بەکاردێت!.

بەڵام ئەگەر هەمووومان لەسەر ئەوە ڕێکبکەوین کە دەستەواژەی یەکەم بە «کورد و کوردستان» و دووەمیش بە «محەمەد ئەمین زەکی بەگ» بنووسرێت، ئەوا ئەو گریمانانە نابێتە کێشەمان و بەچەند چرکەیەک، ئەوەی دەمانەوێت، دەستمان دەکەوێت!.

هەروەک چۆن ئینگلیز محەمەد بە Muhammad دەنووسێت و لەسەری ڕێککەوتوون و کەس بەم شێوانەی خوارەوە نایاننووسێت:

1. Mohammad
2. Muhamad
3. Muhaammad
4. Muhammaad

هەتا دوا گریمانەکانی تر...

ئەگەرچی، بەهۆی گونجاندنی پیتە تایبەتییەکانی کوردی لە چوارچێوەی یونیکۆددا، تاڕادەیەک کێشەکانمان کەمدەبنەوە، بەڵام ئەمە زۆر پابەندە بە چۆنێتیی بەکارهێنانی ئەو پیتانەوە لە ڕێنووسەکەماندا.

لێرەدا دەبێت بڵێم بەداخەوە، زۆرینەی ئەو هەوڵانەی دراون بۆ چاککردنی ڕێنووسی دیجیتاڵی کوردی، هەوڵی تاکەکەسی و چەند گرووپێک بوون، وەزارەتەکانی وەک پەروەردە، خوێندنی باڵا و ڕۆشنبیری هیچ گرنگییەکیان بەم لایەنە نەداوە! تەنانەت تاوەکو ئێستاش ئەو فۆنت و کیبۆردانە بەکاردێنن کە لەلایەن تاکەکەس و ئەو گرووپانەوە

بەشــێوەیەکی خۆبەخش دروســتکراوە.. من تا ماوەیەکیش نووسراوی ئەو وەزارەتانەم بینیوە کە پیتی «ڤ» یان وەک «ڤـ» دەنووسی چونکە ئەو کەســە یان ئەو گروپەی کە ئەو پیتانەی دروستکردبوو، لە ماپینی فۆنتەکانیــدا هەڵەیەکــی کردبوو و ئەوانیش ئاشــە نەزانەکەیان لەلایەن دروستکەری ئەو فۆنتانەوە دەگێڕا!.

کێشەکانی ئێمە چین؟!

کێشـــەی ئێمـــە تەنها ئـــەو پیتانە نین کە زمانی کـــوردی لە عەرەبی، فارســـی و ئـــورد و ئەوانـــی تـــر جیادەکاتـــەوە کە بە هەمان ســـکریپت دەنووسن! بەڵکو بەڕای من گەلێک لەوە گەورەترە..

لێرەدا بە پێویســـتی دەزانم بەشـــێوەیەکی تێپەڕ باسی یونیکۆد بکەم و لیســـتی یونیکـــۆدی پیتـــە «کوردی»یەکانیـــش ریز بکـــەم تاوەکو لە باسەکانی تردا ئاماژە بۆ ئەو لیستە بکەم لە کاتی پێویستدا.

یونیکۆد – Unicode

یونیکـــۆد، یـــان کـــۆدی یەکگرتـــوو، پێوەرێکە بۆ دانـــان و ئافراندنی پیتـــەکان لەســـەر کۆمپیوتـــەر، یونیکۆد زانســـتێکە بۆ چنینـــی پیتەکان کـــە لەســـەر هەمـــوو پلاتفۆڕمێـــک هەمان بەهـــا و رووخســـاری هەیە. ئاڵوگۆڕکردنی ئەم پیتانەش لە هەر پلاتفۆڕمێکەوە بۆ یەکێکی تر نابێتە هۆی تێکچوونی پیتەکان.

بـــۆ نموونە پیتـــە کۆنە نایونیکۆدە کوردییەکان، گـــەر وەربگێڕدرێتە ســـەر هـــەر جۆرە پیتێکـــی تـــر، بەتایبەتـــی یونیکـــۆد، کاراکتەرەکانیان دەگۆڕدرێن، وەک دەســـتەواژەی «کـــۆدی یەکگرتوو»، دەبێتە «كؤدي يةكطرتـــوو»!. دیارە ئەمەش بەپێی ماپینگی ئەو فۆنتەی کە پێی چنراوە دەگۆڕدرێت.

تێکســـتێکی یونیکۆد لە ماکنتۆشـــەوە بۆ پی ســـی و لە پی سیشەوە بـــۆ لینۆکس یـــان بۆ ئەندرۆیـــد تاڕادەیەکـــی زۆر هەمـــان کاراکتەر و رووخساری هەیە، دیارە قەبارە و بەهاکەشیان وەک یەکترییە و بووەتە ستانداردێکی جیهانی و شۆڕشێکی گەورە بوو لە بواری کۆمپیوتەر و

زانستی فۆنت و پیتچنیندا.

خشتەی یونیکۆد لە ئێستادا نزیکەی سەدهەزار پیتە. زۆرینەی فۆنتە بەناوبانگە جیهانییەکانی وەک تاهۆما، تایمس نیو رۆمان، ئاریەڵ و ڤێردانا[1] و هتد پراکتیکی ریساکانی یونیکۆد دەکەن و بەو هۆیەیەوە کێشەی کرۆس پلاتفۆرمی[2] فۆنتەکان چارەسەر بووە. ئەم زانستە لە ساڵی 1991ەوە لە برەو و پێشکەوتندایە و تاوەکو ئێستا زۆرتر لە پێنج ڤێرشنی گەورەی دەرچووە.

زمانی کوردیش زۆر سوودی لەم زانستی یونیکۆدە وەرگرتووە، بەڵام دەکرێت سوودەکان باشتر و زۆرتر بکرێت بەهۆی هێنانەکایەی چەند یاسا و ریسایەک تاوەکو بەشێوەیەکی باشتر سوودی لێببینین.

لیستی پیتە کوردییەکان و یونیکۆدەکانیان[3]

پیت	ناو	بەهای یونیکۆد
ا	ئا	U+0627
ب	بێ	U+0628
پ	پێ	U+067E
ج	جیم	U+062C
چ	چیم	U+0686
د	دال	U+062F
ە	بزوێن - هەمزە	U+06D5
ف	فا	U+0641

1 Tahoma, Times New Roman, Arial, Verdana
2 Cross Platform
3 ئەم لیستەیە لە بەرنامەی Charmapی مایکرۆسۆفت ویندۆزەوە دروستکراوە.

گ	گاف	U+06A9
هـ	ها	U+0647
ح	حا[1]	U+062D
ژ	ژێ یان ژال	U+0698
ک	کاف	U+06A9
ل	لام	U+0644
ڵ	ڵام	U+06B5
م	میم	U+0645
ن	نون	U+0646
ۆ	ۆ	U+06C6
ق	قاف[2]	U+0642
ر	را	U+0631
ڕ	ڕا	U+0695
س	سین	U+0633
ش	شین	U+0634
ت	تا	U+062A
ئـ	ئ	U+0626
ڤ	ڤا	U+06A4
و	واو	U+0648
وو	دوو واو[3]	U+0648 و U+0648

خ	خا	U+062E
ی	یا	U+06CC
ز	زال	U+0632
ع	عەین[4]	U+0639
غ	غەین[5]	U+063A
ث	ثا، هەورامی	U+062B
ذ	ذال، هەورامی	U+0630
ە	بزوێنی هەڵە کە بریتییە لە دوو پیت. دیارە دوو بەهای یونیکۆدیشی هەیە!	U+0647 و U+200C
ي	عەرەبی	U+064A
ك	عەرەبی	U+0643

کێشــە بنەڕەتییەکەمــان چۆنێتیــی بەکارهێنانــی ئــەو پیتانەیــە لــە نووسینەکانماندا بە ئارەزووی خۆمان و بەبێ ئەوەی پابەند ببین بەهیچ ڕێسایەکی ئەوتۆوە!.

واتــە ئــەم کێشــەیە دووســەرەیە، لە لایــەک دەبێت پیتــی یونیکۆد بەکاربهێنیــن، ئەمــە تەنها بەس نییە و دەبێت بزانیــن چ یونیکۆدێک بۆ نموونە بۆ کاف و یاء و هەندێک پیتی تر بەکاردێنین. لە لایەکی تریشەوە دەبێت بزانین چۆن لەو پیتانە وشــەکانمان دروستبکەین. کەی بۆشایی دابنێین و هتد.

مــن، لــە نووســینەکانمدا بنووســم: حســێن، تایــەر، زایــر و تۆش بنووسیت: حوسێن، تاهر و زاهر و ئەویش بنووسێت حسەین، تاهیر و

زاهیــرا! ئەوا چمان بە چ نەکــرد و هەزار یونیکۆد بەکاربهێنین، ناتوانین بەشێوەیەکی هاوچەرخانە پیت و رێنووس و زمانەکەمان لەگەڵ زانستی تەکنەلۆجیای ســەردەمدا بگونجێنین و ئەوەی کە هەمانە بەشێوەیەکی زانستی ئەرشیفی بکەین!.

کامیان راستە!

من	تۆ	ئەو
دەچیت!	ئەچی!	دەچی!
دەبێت!	ئەبێت!	ئەبێتن!

جاریَ ئەم ناوانەم تەنها بۆ نموونە هێنایەوە و پاشــتر لە بەشــێکی سەربەخۆدا بە هەندێک پێشنیازەوە ریزیان دەکەم.. بەڵام چ دەبێت من بنووســم دەسەلات و تۆ دەســتەڵات و ئەویش دەسەلات! ئەمانە چەند نموونەیەکی کەمی ئەو کێشە گەورەیەیە کە ئێمە هەمانە و دەبێت زۆر بەگرنگییەوە لێی بڕوانین و بڕیاری لەسەر بدەین..

کێشەی کاف

نموونە	«تەواو»	«ناتەواو»	تێبینی
1	کورد – «ک»ورد	کورد – «ك»ورد	جۆری کافەکە لە سەرەتای وشەکەدا دەرناکەوێت، چ کافێکە.

2	یونیکۆد – یونی »ک«ۆد	یونیکۆد – یونی «ك»ۆد	جۆری کافەکە لە ناوەڕاستی وشەکەدا دەرناکەوێت، چ کافێکە.
3	هێلك	هێلك	جۆری کافەکە لە کۆتایی وشەکەدا دەردەکەوێت، چ کافێکە.

لــە زمانــی کوردیی ســۆرانی و بادینیی ئێســتادا کە لە باشــوور و ڕۆژهەڵاتــی وڵات بەکاردەهێنرێــت دەیــان تەختە کلیلــی دیجیتاڵی بۆ دروســتکراوە، ئەم تەختە کلیلانە هیچیان لەلایــەن لایەنێکی فەرمییەوە دروســتنەکراون، هەربۆیــە پەیــڕەوی ســتانداردەکان نەکــراوە، لــەم کیبۆردانەدا دوو جۆر پیتی کاف بەکارهێنراوە:

یەکەمیان ک کە بەهای یونیکۆدەکەی بریتییە لە U+0643.

دووەمایان ک کە بەهای یونیکۆدەکەی بریتییە لە U+06A9.

هەڵبەت ئەو دوو جۆرە کافە هەر یەکەیان خاوەن بەهای یونیکۆدن و بەکارهێنانیان هیچ کێشەیەکی نییە! بەڵام دەبێت هەموومان ڕێکبکەوین لەســەری و نابێت هەردووکیان بەکاربهێنین. هۆکارەکەشــی ماشــێنی گەڕانەکانن.

لــە نموونــەی یەکەمــدا ئەگــەر بەدوای وشــەی کــوردا بگەڕێین و بەشــێوە «تەواو»ەکەی بنووســرێت، ئەوا تەنها شــێوە «تەواو»ەکەی لە ســەرئەنجامەکەدا دەستدەکەوێت و شــێوە «ناتەواو»ەکان نابینیت! ئەمە لەوانەیە ئەوەی تۆ بە شوێنیدا دەگەڕێیت بە شێوە «ناتەواو»ەکە نووسرابێت!.

هەمان ڕێســاش بەسەر نموونەکانی دووەم و سێیەمدا دەچەسپێت، هــەر بۆیــە زۆر گرنگە ئێمە لەســەر یەکێک لــە کافــەکان ڕێکبکەوین،

دیارە ئەوەی یەکەم زۆرتر فارسییە و ئەوەی دووەمیش عەرەبی. زۆرینەی کیبۆردەکانی ئەم دواییە کافی یەکەم بەکاردێنن. بەڵام ئەو کیبۆردانەشی کە کافی دووەم بەکاردێنن کەم نین و کەسانی زۆر کافی دووەم بەکاردێنن.

ئەم کێشەیە وەک بزوێن کارەسات نییە، هەربۆیە سەرباسی تەواو و ناتەواوی خشتەکەی سەرەوە لەنێوان دوو چوکڵەدا نووسراوە. هەردووکیان دەشێت بەکاربێن، بەڵام دەبێت ڕێککەوتنمان هەبێت لەسەر یەکێکیان.

کارەساتی بزوێن

ئەم بەشەم ناونا کارەساتی بزوێن، چونکە لە مێژووی ڕێنووسی ئێمەدا هەر کارەسات بووە، بەتایبەتی لە سەردەمی تایپ ڕایتەردا و لە تایپ رایتەرە عەرەبییەکاندا بزوێنی کوردی نەبوو، ئەگەر بتویستایە، بتنووسیایە "هەموو"، دوو بژاردەت هەبوو؛ یان دەبووایە بتنووسییایە "هە موو"، یان "هـَموو" و پاشان بە رتووشێکی سپی ئەو دوو خاڵەی سەر تاکەت لاببردایە و بتکوردانداية بۆ بزوێن!.

ڕووناکبیرانی کورد ، ڕەخنەی ئەوە لە باوو باپیرانیان دەگرن کە بۆچی کورد تائێستا مێژوویەکی نووسراوەی تەواو و گشتگری نی یە ، لەگەڵ ئەوەشدا چەندین کێشەی مێژوویی سەبارەت بە کورد و کوردایەتی لەم سەدەی بیستەمەدا هەست پێ دەکەین و هاوکاتیشە لەگەڵ ژیان و تەمەنی ئەو ڕووناکبیرانەدا بەبێ ئەوەی چارەسەرو لێکۆڵینەوەیەکی لێزە کرابن •

نموونەیەکی ڕێنووسی تایپ ڕایتەر

بۆ باشتر تێگەیشتنی ئەم کارەساتە، سەیری ئەم خشتەیە بکە:

نموونە	تەواو	ناتەواو
1	هەولێر	هە ولێر
2	هەولێر	هةولير
3	هەولێر	هەولير
4	هەولێر	هەولێر – ههولێر

کەسانێکی زۆر هەن تاوەکو ئێستا وشەی هەولێر بۆ نموونە بە شێوە ناتەواوەکەی دەنووسن وەک لە ئەستوونی ناتەواودا پیشاندراوە. لە نموونەی یەکەمدا، کەسانێک هەن نازانن کە بزوێنەکە لە چ شوێنێکی کیبۆردەکەیاندایە! هەربۆیە وشەکە بەهۆی سپەیس – بۆشاییەوە دەکەنە دوو وشە! تاوەکو پیتی های دووەمی پێ بکەنە بزوێن. ئەمە کێشەیەکی گەورەیە و لە ماشێنی گەڕانەکاندا ئەو هەولێرەی بەدوایدا دەگەڕێیت چنگت ناکەوێت. مەگەر ماشێنی گەڕانەکە زۆر پێشکەوتوو بێت و مەرجی تەواوی بۆ ئەم جۆرە وشانە و زمانی کوردی دانابێت! کە ئەمە بوونی زۆر کەمە.

هەمان نموونەی یەکەم لە زانستی تێکست پرۆسێسینگ – Text Processingدا زۆر هەڵەیە، چونکە وشەکە بووەتە دوو وشە! بۆ نموونە ئەگەر بەو شێوەیە بنووسیت هەولێر و لە مایکرۆسۆفت ۆرددا کلیک لە بژاردنی وشە بکەیت، ئەمە ئەنجامەکەی دەبێت:

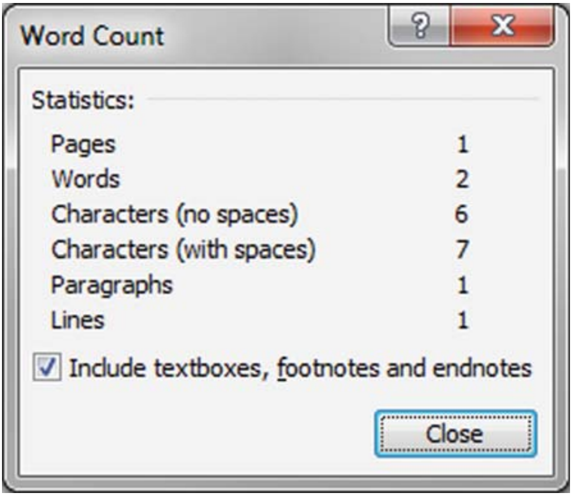

واتە، وشەکە بووەتە دووان لەجیاتی یەکێک و ژمارەی پیتەکانیش بووەتە هەفت پیت لەجیاتیی شەش، دیارە بەوهۆیەوە قەبارەی فایلەکەشت بەشێوەیەکی ناپێویست گەورەتر دەبێت.

کێشەیەکی تری ئەم دوو وشەییە ئەوەیە ئەگەر کەوتە کۆتایی رستەوە، بەهۆی درێژیی دێڕەکەوە لەوانەیە برگەی «هە» بکەوێتە کۆتایی دێڕەوە و برگەی دووەم «ولێر» بکەوێتە سەرەتای دێڕی داهاتووەوە. ئەمە دەبێتە هۆی ناشرینبوونی تێکستەکە و رێچکەی خوێندنەوەش ناخۆش دەکات.

ئەم کێشەیە هۆکارەکەی دەگەڕێتەوە بۆ نەبوونی راهێنانی تایپکردن لە قوتابخانەکاندا، ئەگەر خوێنکارانی کورد هەر لە منداڵییەوە فێری ئەوە ببن کە پیتەکان لە کوێدان، ئەوا بەئاسانی دەتوانن بزوێنەکە بدۆزنەوە و بنووسن «هەولێر».

لە نموونەی دووەمدا، کەسێک تێکستێکی نووسیوە و باسی هەولێری کردووە، ئەم کەسە تەختە کلیلی کوردیی نییە، یان هەیەتی و نازانێت

له کویدایه و به شـێوازه عەرەبییەکەی نووسیویەتی، کە ئەمە کێشەکە ئاڵۆزتر دەکات، چونکە لەوانەیە یائەکەی بە کوردی نووسیبێت، واتە لە جیاتیی «ي»ی عەرەبی نووسیبێتی «ی».

ئــەم جۆرە تێکســتانە گەر بکرێتە ئنپــووت بــۆ بەرنامەیەکی وەک وەرگێڕی گووگڵ - گووگڵ ترانسلەیشــن، ئەوا یەکسەر ئەو بەرنامەیە وشەکە بە عەرەبی تێدەگات، هەربۆیە هەوڵی راستکردنەوەی ناپێویستت بــۆ دەدات. ئــەم جۆرە نووســینانە بــە زۆری لەلایەن ئەو کەســانەوە دەنووســرێن کە تازە کەوتوونەتە بەکارهێنانی کۆمپیوتەر یان سمارت فۆن، چونکە زۆرێک لە مەســجەکانی ســمارت فۆن بەو شــێوە خراپە دەنووسرێن و بەو پێیەش دۆزینەوە و تێگەیشتنیان ئاسان نابێت..

نموونەی سێیەمیش، وەک دووەم وایە، لەوانەیە بە کیبۆرد و فۆنتی فارسی نووسرابێت، هەربۆیە چوکڵەکە لەسەر پیتی یاء دەرنەکەوتووە. لەوانەشە بە کیبۆردی کوردی نووسرابێت و لەجیاتی «ێ» پیتی «یاء» نووســراوە، کە ئەمە زۆرجار لە هەڵەی چاپیشــدا روودەدات. بەڵام چ جۆرە یایەکە؟ ئەوەیان نازانین!.

نموونــەی چوارەم خراپتریــن و زەقترینیانە، چونکە وشــەکە وەک «هەولێر» دەردەکەوێت! وشــەی هەولێر شــەش پیتە، بەڵام ئەگەر بەم شــێوەیە بنووســرێت دەبێتە هەفت پیــت! هۆیەکەشــی بزوێنەکەیە، لە راســتیدا ئــەوە بزوێــن نییە و پیتی هایــە کە بەهۆی پیتێکــی ترەوە لە پیتەکــەی دووای خۆی جوودا دەکرێتەوە و وەک بزوێن دەردەکەوێت. ئەو پیتە نادیارە کە پێی دەڵێن ZERO WIDTH NON-JOINER و بەهای یونیکۆدەکەی U+200C، هەروەکو لە خشتەی پیتە کوردییەکاندا نیشــاندراوە. ئەگەر ئەم پیتە لە وشەکە دەربهێنرێت یان فیلتەر بکرێت،

هەروەکو زۆرێک لە ماشێنی گەڕان و تێکست ڤیوەرەکان[1] دەیکەن، ئەوا وشــەکە دەبێتە «ههولێر»! ســەرباری ئەمەش ژمارەی پیتەکان هەفتە و بــەو پێیەش قەبارەی تێکســتەکە گەورەتــر دەکات، بڕوانە وێنەکەی خوارەوە:

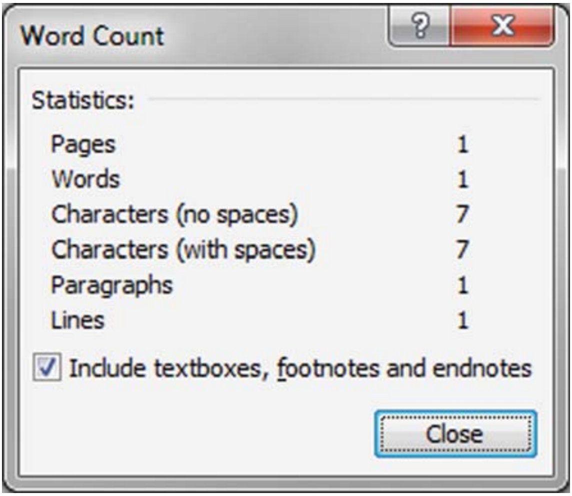

بەڵام ئەگەر بەشــێوە ئاساییەکەی بنووســرێت و بزوێن وەک پیتی بزوێن و بە یونیکۆدی U+06D5 بنووســرێت، ئەوا وەک لە وێنەکەی خــوارەوەدا دەردەکەوێــت ژمــارەی پیتەکانــی دەبنە شــەش و دیارە قەبارەی تێکستەکەش ئاسایی دەبێت.
ئەم کێشەی ZERO WIDTH NON-JOINER لە ڕێنووسی ئێمەدا زۆر گەورەیە و پاشتر لە بەشی تایبەت بەخۆیدا زۆرتر باسی دەکەم.

1- Text Viewer

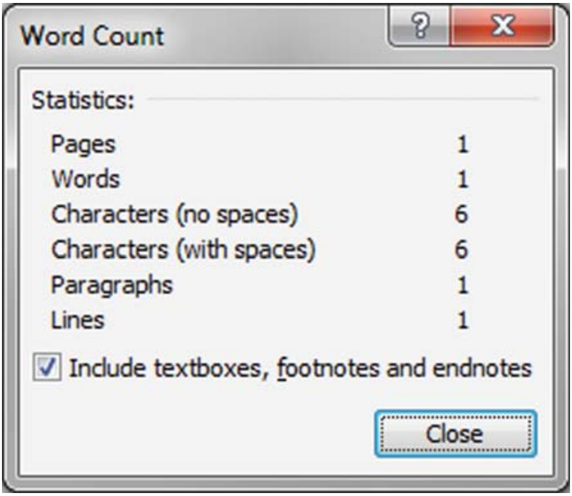

کێشەی پیتی یاء

لەبارەی کێشەی یاءوە، تکایە سەرنجی ئەو دوو نموونەی بدەن.

نموونە	تەواو	ناتەواو
1	میتان	میتان، لە سەرەتا و ناوەڕاستی وشەکاندا دەرناکەوتن چ جۆرە پیتێکە.
2	سلێمانی	سلێماني، لە کۆتایی وشەکاندا دوو خاڵی دەچێتە ژێر و دەردەکەوێت کە ئەمە یائی عەرەبییە.

نموونەی یەکەم، وەک ئاگری بنکا وایە و دەرناکەوێت، بەڵام لە کاتی گەڕاندا ئاگرەکە دێتە سەر کاکە و هیچت بۆ نادۆزرێتەوە، چونکە ئەو یایە عەرەبییە و یونیکۆدەکەشی U+064A.

نموونـــەی دووەم، بە ئاســـانی دیـــارە کە یای کـــوردی نییە، چونکە کەوتووەتە کۆتایی وشەکەوە و دوو خاڵی هاتووەتە ژێر.

باشـــترین پیت بۆ بەکارهێنانـــی دەربڕینی یائی کـــوردی یونیکۆدی U+06CCیە، ئەمە لە هەر شـــوێنێکی وشـــەکەدا بێت ئاســـاییە، چونکە بەشـــێوەیەکی تۆتۆماتیکی لە ســـەرەتا و ناوەڕاســـتی وشەکاندا دەبێتە کورســـی و دوو خاڵی دەچێتەژێر، بەڵام لە کۆتاییدا دەبێتە یائی مراوی و خاڵەکان دیارنامێنن.

کێشەی چەند یائی

ئەمـــەش لەوانەیـــە لە کێشـــە، گەورەتر بێت و هیچی لە کارەســـاتی بزوێـــن کەمتـــر نەبێـــت، تێڕامێنە تـــۆ دەتەوێت گووگڵـــی کتێبێک بکەیت بەناوی کۆتاییەکان! چی بنووسیت باشە!

1. کۆتایەکان
2. کۆتاییەکان
3. کۆتاییەکان
4. کۆتایی‌یەکان

من خۆت سەرپشک دەکەم کامەیان دەنووسیت! دیارە من بژاردەی ســـێیەمم لا راستترە، هەربۆیەشـــە ئەم سەرباســـەم ناونەنا دوو یائی، بەڵکو کردمە چەند یائی.

ئێمـــە کێشـــەی یـــەک یـــا و دوو یا و ســـێ یامـــان زۆرە، کەم کەس هەیـــە بەتەواوەتـــی مافی خۆیی پێبدات. لێرەدا ســـەرنجتان بۆ ئەم دوو نموونەیـــەی خـــوارە رادەکێشـــم بۆ ئـــەوەی بزانین کە نووســـینی یان نەنووسینی یائی دووەم چەند ترسناکە.

نموونە	ڕستە
1	براکەی، خۆی کوشت
2	براکەی، خۆیی کوشت

وایدانێ، ئەوە ڕستەیەکی تێکستێکی یاساییە، یان هی لێکۆڵینەوەیەکی بنکەیەکی پۆلیسە، نموونەی یەکەم باسی برای کەسێک دەکرێت کە خۆی خۆی کوشتووە، بەڵام لە نموونەی دووەمدا بەهۆی یائی دووەمەوە، کەسەکە خۆی براکەی خۆیی کوشتووە. بەڵام ئەگەر مەبەستەکە هی دووەم بێت و بە یەک یاء بنووسرێت، دەبێت ئەو تێکستە یاساییە چیی لێبەسەربێت و چ بەهایەکی یاسایی بۆ بمێنێتەوە!.

کێشەی پیتی واو و پێکەوەبەستنەوەی وشەکان و پیتی ZWNJ[1]

ئەمەش کێشەیەکی گەورەیە بە ئەندازەی کارەساتی بزوێنەکە! لەڕاستیدا ئێمە خۆمان ئەم کێشەیەمان بۆ خۆمان دروستکردووە و هەمووشی دەگەڕێتەوە بۆ هێزکاری زمانی عەرەبی و فارسی بەسەر ڕێنووسی زمانەکەمانەوە، هەربۆیە ئێمە دێوەزمەی پیتی ZWNJمان هێنایە ناو ڕێنووسەکەی خۆمانەوە.

ئێمە ڕۆژانە ملیۆنان لەم پیتە نەبینراوە ناپێویستانە بەکاردێنین و داونلۆدیان دەکەین، بەبێ ئەوەی هیچ بەهایەکی ڕێزمانی و ڕێنووسیی بۆ زمانەکەمان هەبێت.

پێش ئەوەی زۆرتر لەم پیتە ترسناکە بدوێین، سەرنجتان بۆلای ئەم خشتەیەی خوارەوە ڕادەکێشم:

1- پانتایی سفری لێکجیاکەرەوە.

کوردی بە ZWNJ	کوردی پاش لابردنی ZWNJ!	کوردی بێ ZWNJ	هەمان واتا
میتان‌و ئارتین	میتانو ئارتین	میتان و ئارتین	میتان لەگەڵ ئارتین
من‌و تۆ	منو تۆ	من و تۆ	من لەگەڵ تۆ
کیاکسارو ئاستیاگ	کیاکسارو ئاستیاگ	کیاکسار و ئاستیاگ	کیاکسار لەگەڵ ئاستیاگ
پاروو‌و کەوچک	پارووو کەوچک	پاروو و کەوچک	پاروو لەگەڵ کەوچک

کوردیی لاتینی	عەرەبی	ئینگلیزی
Mîtan u Artîn	میتان وارتن	Mitan and Artin
Min u to	انا وانت	You and me
Kiyaksar u Astiyag	کیاکسار واستیاج	Kiyaksar and Astiyag

پێش ئەوەی بێمە سەر نموونەکانی ئەم خشتەیە، دەمەوێت باسی ئەوە بکەم کە زمانەکەی ئێمە بەو پێیەی بەشێکە لە پۆلی هیندوئەورووپی، دەبێتە ئێمەش وەک ئەوان رێساکانی رێزمان و رێنووس بەکاربهێنین، یا سکریپتی ئارامیش بەکاربهێنین، هەر دەبێت پەیوەست بین بە رێساکانی

زمان و ڕێنووسی ئەو گروپەوە کە ئێمە بەشێکین لێی.

پێشتر وتم، ئێمە خۆمان ئەم کێشەیەمان بۆ خۆمان دروستکردووە! ئەگینا ئێمە لە بەکارهێنانی سکریپتی ئارامی-عەرەبیدا هیچ پێویستییەکمان بە بەکارهێنانی ZWNJ نییە! بەهیچ جۆرێکیش پێویستمان بە جیاکردنەوەی دوو پیتی ناو وشەیەک نییە!.

نموونەی یەکەمی خشتەکە، دوو ناوی کوردین و کراون بە کۆ، لە کوردیدا بچووکترین وشە «و[1]»ە، هەروەک چۆن لە ئینگلیزیدا «I» واتە من یەک وشەیە. پیتی و لە کوردیدا واتای لەگەڵ یان دەگەڵ دەگەیەنێت، ئیدی بۆچی وەک «و»ی عەرەبی کە پێی دەڵێن «حرف عطف» لە کوردیدا ڕەفتاری لەگەڵ بکرێت!. ڕاستە پیتی «و» دەکرێت وەک ئامرازی پەیوەندی بەکاربهێنرێت، بەڵام چ پێویست دەکات بلکێنرێت بە وشەکەی پێشییەوە.

لە هەموو ڕێنووسێکدا پاش کۆتایی هەر وشەیەک، جگە لە خاڵبەندی ئەگەر هەر وشەیەکی تری بە دوادا هات، دەبێت پاش بۆشاییەک بێت کە لە زمانی کۆمپیوتەریدا بە سپەیس ناسراوە. ئیتر وشەکە یەک پیت بێت یان بیست دەبێت کێشە چی بێت!.

بەوشێوەیە، ئەگەر پیتی «و» وشە بێت! ئایا بۆچی بە وشەکەی پێشترییەوە بنووسێنرێت و لە هەر برگەیەکی لەو جۆرەدا پیتێکی نادیاری وەک ZWNJی پێوە بلکێنرێت.

هەندێک وشە هەن بە دوو واو کۆتاییان دێت، بۆ نموونە ئەگەر بگوترێت دوو لەگەڵ سێ، بەپێی ئەم شێوازە دەبێتە «دووو سێ»!، دیارە لە زمانەکەی ئێمەدا لە هیچ وشە و دەستەواژەیەکدا سێ واو بەدوای یەکتریدا نایەت. هەر بۆیە دەبێت بگوترێت دوو و سێ نەک دووو سێ.

1- پیتی «چ» لە کوردیدا وشەیشە، چ وشەیەکی ترە بۆ چی؟ زۆرتر ئەم پیتەوشەیە لە ناوچەی هەولێر و دەوروبەری بەکاردێت.

ئەمە کێشەیەکیشە بۆ ماشێنی گەڕانەکان، چونکە لە نموونەی یەکەمی میتان و ئارتینـدا، ئەگەر بخوازرێت تەنها ئەو تۆمارانە بدۆزرێنەوە کە تەنها میتانیان تێدایە، نادۆزرێنەوە! چۆنکە وشـەی میتان یەکسـان نییە بە «میتان‌و»!. لەو کاتەدا دەبێت لۆجیکی گەڕانی «دەستپێبکات بە...»[1] بەکاربێت.

دیسـانیش ئەمە کێشە دەبێت بۆ هەندێک بڕاوسەر و تێکست ڤیوەر، کە ئەم پیتە نادیارە فەرامۆش دەکەن و پیتی «و»وەکەی پاش وشەکە بە وشـەکەوە دەنووسرێت و دەبێتە «میتانو»! هەروەک لە ئەستوونی دووەمدا پیشاندراوە.

پاشان، ئەگەر رۆژێک تەواوی سکریپتی زمانی کوردی ببێتە لاتینی، ئەوا ناکرێت، دەسـتەواژەی یەکـەم «میتان‌و ئارتین» وەک «Mîtanu Artîn» بنووسرێت.

هەربۆیـە دەبێت ئێمە ئەو بڕیارە گرنگە لە رێنووسـەکەماندا بدەین و هەرچـی پیتـی نادیـاری ZWNJ لـە رێنووسـەکەماندا نەیهێڵین و پیتی «و»یش وەک وشـە مامەڵەی لەگەڵدا بکرێت کە هەر بەڕاسـتیش وایـە. گەر ئەوەمان بۆ بچێتەسـەر ئەوا بەئاسـانی دەتوانین بەرنامەی کۆنترۆڵکردنی رێنووس[2] دروستبکەین.

بـۆ ئـەم مەبەسـتەش زۆر گرنگـە ئـەو تەختەکلیلانـەی لەمەودوا دروسـتدەکرێن ئەم پیتەیـان تێدا نەبێت، تاوەکو لەبیـر بەکارهێنەرانی ببرێتەوە.

---

1 Starts with...
2 Spell Checker

ئـــەم خشـــتەیەی خـــوارەوە بەکارهێنانـــی ZWNJ دەردەخـــات لـــە زمانەکانی فارسی و ئوردوودا

سەرچاوەی خشتەکە - ویکیپیدیا

Correct (with ZWNJ)			Incorrect			Meaning
Display	Picture	Code	Display	Picture	Code	
می‌خواهم	می‌خواهم	می‌خواهم (rendered from right to left): می‌خواهم	میخواهم	میخواهم	میخواهم	Persian 'I want to'
עֲו‌נֹת	עֲו‌נֹת	עֲו‌נֹת (rendered from right to left): עֲו‌נֹת	עֲונֹת	עֲונֹת	עֲונֹת	Old Hebrew 'transgressions'
Auflage	Auflage	Auf‌lage	Auflage	Auflage	Auflage	German 'edition' (compound of "auf"+"Lage")
Brotzeit	Brotzeit	Brot‌zeit		Brotzeit	Brotzeit	German (regional) '(kind of) snack' (compound noun "Brot"+"Zeit" = 'bread time'), shown in Fraktur

لەو خشتەیەدا، سەرنجی وشەی ”میخواهم“ی فارسی بدەن، کە دوو بڕگەیە و بە پیتی نادیاری ZWNJ هەردوو بڕگەی می و خواهم جوداکراوەتەوە. ئەمە لە زۆر شوێندا گوزراوەتەوە بۆ رێنووسی کوردیش. دیارە من باسی ئەوە ناکەم و کێشەم بەوە نییە فارس بۆچی دەنووسێت میخواهم و نانووسێت میخواهم!. بەڵام دەبێت لامان کێشە بێت کە وشەکانی وەک «نییە و تێبینی» و زۆریتر یەک وشەن و پێویست ناکات ببنە «نی‌یە و تێ‌بینی»!.

دیارە خوێندنەوەی یائی مراوی لەباری دەروونییەوە درێژترە لە یائی سەر کورسی، لەوانەیە ئەو شێوەی نووسینی «نی‌یە»یە لەوەوە هاتبێت، چونکە دەبێت ئەکسێنت بخرێتە سەر یائی یەکەم.

کێشەی وو

هەر یەکێک لە ئێمە فرچکمان بە ”دارا دوو داری دی“ی مامۆستا باڵدارەوە گرتووە، من ئەو کات زۆر منداڵ بووم نەمدەزانی و بۆم نەدەچووەوە سەریەک بۆچی ”دوو“ بێت و ”دو“ نەبێت!.

ئەم کێشەی دوو واوە نازانم ئەگەر رێسایەکی روونی لە رێنووسەکەماندا هەبێت یان نا، بەڵام ئەمیش وەک ئەوانی تر بوونەتە کێشەی رێنووسی دیجیتاڵمان. دیارە من کێشەم نییە تۆ بڵێی خانو یان خانە. بەڵام کێشەیە من بنووسم خانوو و تۆش خانو!.

هەڵبەت ئەم کێشەیە لە کوردیی کرمانجیی لاتینیشدا هەیە و دوو واو بە «û» دەنووسرێت، بەڵام ئەوەی لە کرمانجیی لاتینیدا پێم سەیرە واوی پەیوەندیش هەر بەم دوو واوە دەنووسرێت نە «u»ی ئاسایی!.

لەم خشتەیەی خوارەوەدا کێشەکە باشتر دەبینین:

نموونە	رستە 1	رستە 2
1	خانووەکەی ئێمە لە گەڕەکی زانکۆیە.	خانوەکەی ئێمە لە گەڕەکی زانکۆیە.
2	خانوەکەی تۆ لە گەڕەکی چوارچرایە؟	خانووەکەی تۆ لە گەڕەکی چوارچرایە؟
3	یەک خانو؛	یەک خانوو؛

لێرەدا، من گفتوگۆی ئەوە ناکەم ئایا خانوو راستە یان خانو، دوو راستە یان دو! بەڵام من وایدادەنێم کە تێکستێکی درێژم لە بەرنامەی مایکرۆسۆفت ۆردا کردووەتەوە و دەمەوێت بگەڕێم بەدوای رستەی یەکەمدا لە نموونەی یەکەم، دیارە گەر بنووسم "خانوەکەی ئێمە لە گەڕەکی زانکۆیە"، هیچ نادۆزمەوە. ناچار دەبم خانو بکەم بە خانوو، تاوەکو شتێکم دەستبکەوێت!

لە نموونەی دووەمدا، تێبینیی گۆڕانکاریی ژمارەی واوەکان بکە کە پێچەوانە بووەتەوە و وایدانێ کە تێکستەکە هەردوو رستەی نموونەی یەک و دوو لەخۆدەگرێت. ئەمجارەیان بەدوای «خانووەکە»دا دەگەڕێم، ئەنجامەکەم تەنها یەک تۆمار دەبێت کە ئەویش «خانووەکەی تۆ لە گەڕەکی چوارچرایە؟». بەڵام رستەی «خانوەکەی تۆ لە گەڕەکی چوارچرایە؟» نادۆزێتەوە چونکە خانوو لەم رستەیەیاندا بە یەک واو نووسراوە!.

هەربۆیە چ کاری من و چ کاری مایکرۆسۆفت ۆردیش گرانتر دەبێت و ناچارم پێی بڵێم تکایە بگەڕێ بەدوای «خانووەکەی ئێمە لە گەڕەکی زانکۆیە» یان «خانوەکەی ئێمە لە گەڕەکی زانکۆیە»، دیارە وشەی یان

پرۆسەی گەڕانەکە و ماوەی تایپکردنی منیش گرانتر و زۆرتر دەکات.

هەندێـک جاریـش بەهـۆی شـوێنکەوتەی وشـەکان یـان بەهۆی ئـەو کلیلە وشـانەی کـە دەیاننووسـیت، بەخـت یـاوەرت دەبێت یان بەپێچەوانەوە. لە نموونەی سێدا، گەر بەدوای «یەک خانو»دا بگەڕێیت، ئەوا خۆشـبەختیت و هەردوو رستەکەیت بۆ دەدۆزێتەوە، ئەمە ئەگەر بە ماشێنی گەڕانەکەت نەگوتبێت گەڕانی دەقاودەق.

بـەڵام ئەگەر بـەدوای «یەک خانـوو»دا بگەڕێیت ئـەوا تەنها ئەوە دەدۆزیتەوە کە داواتکردووە. ئەویش رستەی دووەمە و یەک دانەیە!

مـن پێموایە کە لە هەموو وشـەکاندا تەنها یەک واو بنووسـرێت و واز لـەو دوو واوە بهێنین، لەم نووسـینەدا مـن نەمتوانی کە پەیڕەوی ئـەو رایەم بکەم، چونکە ئەم بڕیارە دەبێت لە لایەنە پەیوەندارەکانەوە بدرێت و هەموو ئەو وشانەی بە دوو واون بکرێنە یەک واو و لە کاتی خوێندنەوەدا منداڵان فێری ئەوە بکرێن کە بۆ نموونە ژمارە دوو بە دو بنووسـن بـەڵام وەک دوو بیخوێننەوە، ئەمە لـە زۆر زمانی ئەوروپیدا پەیڕەودەکرێت.

کێشەی «ر» و «ڕ»

دەربـارەی "ر" و "ڕ"، زۆر بابەتـم لەسـەری بینیـوە و زۆریـش لێـرە و لەوێ گفتوگۆم لەسـەری کردووە، نەبوونی رێسـایەکی تەواو بەتایبەتی بۆ ئەو وشـای کە بە "ڕ" دەسـتپێدەکەن و ئایا باشـتر وایە بـە "ر" بنووسـرێت یـان هەر بـە "ڕ"، کێشـەیەکی تەکنیکیـی ترە لە رێنووسـەکەماندا.. ئەم کێشەیە بەلەجیاتیدانان دەکرێت ئەو نموونانەی بەشـی دوو واوی بەسـەردا بچەسـپێت، بەتایبەتی کاتێک لە ماشـێنی گەڕانەکانـدا دەمانەوێـت بگەڕێین بـەداوی بۆ نموونە "ڕێـکار"دا، ئایا "رێکار" بنووسـرێت یان "ڕێکار". ئەگەر رێککەوتنی روونمان لەسەری

نەبێت ئەوا هەموو ئەو زانیارییانەمان دەستناکەوێت کە خواستمانە، چونکە هەردوو پیتی "ر" و "ڕ" دوو پیتی جیاوازن و خاوەنی دوو بەهای جیاوازی یونیکۆدن. بۆ بینینی بەهاکانیان بڕوانە لیستی پیتە کوردییەکان و بەها یونیکۆدەکانیان.

کێشەی خاڵبەندی و پیتەهێماکان

کێشەی خاڵبەندی لە ڕێنووسی کوردیدا چەندین کتێب و لێکۆڵینەوەی لێوەکراوە. من لێرەدا تەنها ئەو باسانە دەوروژێنم کە پەیوەستیی بە زمانی دیجیتاڵی کوردی و کێشەکانییەوە هەیە.

خاڵبەندی، هەموو ئەو پیتانەن کە بۆ جوانکاری و شێوازی خوێندنەوە و دەربڕین و جیاکردنەوە بەکاردەهێنرێن. بەناوبانگترینیان خاڵ و وێرگوڵە.

لێرەدا لیستی ئەو پیتانە و بەها یونیکۆدییەکانیان بۆ ڕێنووسی کوردی دەخەمەڕوو:

پیت	ناو	بەهای یونیکۆد
.	خاڵ	U+002E
،	وێرگوڵ - کۆما	U+060C
؟	نیشانەی پرسیار	U+061F
!	نیشانەی سەرسوڕمان	U+0021
)	کردنەوەی کەوانە	U+0028
(	داخستنی کەوانە	U+0029

%	نیشانەی ڕێژە	U+0025
«	جووتچوکڵە Quotation Mark	U+0022
‹	تاکچوکڵە Apostrophe	U+0027
–	داش	U+002D
؛	کۆما لەسەر خاڵ Semicolon	U+061B
:	دوو خاڵ لەسەریەک Colon	U+003A
ـ	درێژکەرەوە – تەتویل	U+0640

بەرلە هەر شتێک پیتی درێژکەرەوە کە بە عەرەبی پێی دەگووترێت ”تەتویل“ و یونیکۆدەکەی لە خشتەکەی سەرەوەدا ئاماژە و هایلایتکراوە، نابێــت بەهیچ جۆرێک لە ڕێنووســی دیجیتاڵی کوردیــدا بەکاربهێنرێت. پێویســتە ئەو تەختە کلیلانەی کە بۆ ڕێنووسی کوردی دروستدەکرێن ئەم پیتە لەخۆ نەگرێت. چونکە جگە لە سەرلێتێکدانی ماشێنی گەڕان و زۆرکردنی قەبارەی تێکستەکان لەسەر هارد درایڤەکان، زۆرکردنی داتا ترافیک، هیچ سوودێکی نییە!

ئەم پیتە هەمان پاشــماوەی ســەردەمی تایپرایتەرە، کاتی خۆی بۆ پڕکردنەوە و ڕێککردنی لای چەپی تێکســتەکان بەکاردەهێنرا و ئێســتا لاوازتریــن پرۆگرامی تێکســت پرۆسێســینگ دەتوانێت بەشــێوەیەکی ئۆتۆماتیکــی ئــەو پڕکردنەوەیە بکات و لای چەپی نووســینەکانیش کە

پێی دەگووترێت «Justify» ڕێکبکاتەوە.

پیتەکانی (خاڵ، وێرگوڵ، نیشانەی پرسیار، نیشانەی سەرسووڕمان، دووخاڵ لەسەر یەک و کۆما لەسەر خاڵ)، بەپێی هەموو ستانداردە جیهانییەکان دەبێت بنووسێت بە وشەکەی پێشییەوە و نابێت بەهیچ جۆرێک پیتی بۆشایی لە نێوانیاندا ببێت!. بەڵام بەداخەوە لە نووسینە کوردییەکاندا زۆر ئەمە پەیڕەو ناکرێت. هەربۆیە زۆرجار بەهۆی ئەو بۆشاییەی نێوان وشە و ئەم پیتانەوە، سەرەتای دێڕی داهاتوو بە یەکێک لەم پیتانە دەستپێدەکەن!. هیوادارم ئەمە وەک ڕێسایەک لەبەرچاو بگیرێت.

پیتی نیشانەی ڕێژە، هەریەک و لە لایەک دەینووسێت، 20% ڕاستە یان 20 %! ئەمەش دەبێت ڕێسایەک ڕێکیبخات. ئێمە کە بە سکریپتی عەرەبی بنووسین و ئەویش لە ڕاستەوە بۆ چەپ بێت، ئیدی بۆچی نەنووسین 20%، بەواتای لەسەدا بیست، نەک بیست لەسەدا!

کەوانەکان، کێشەیەکی گەورەن لە ڕێنووسی کوردیدا، هەندێک نووسینم بەرچاو کەوتووە، وامزانیوە سەیری هاوکێشەیەکی کیمیایی یان بیردۆزێکی ماتماتیکی دەکەم! بەکارهێنانی کەوانە ماتماتیکییەکانی وەک {}[]<> دەبێت لە نووسینە نا زانستییەکاندا نەمێنن، چونکە ئەمانە واتای دیاریکراویان هەیە و هیچ پەیوەندییەکی بە نووسینێکی ئاساییەوە نییە.

کەوانەکانی ()، یان دوو چوکڵە و یەک چوکڵە، ستانداردێکی جیهانییە بۆ هەر تێکستێکی ئاسایی و دەبێت ئێمەش واهی بکەین. لە کێشەی ئەم کەوانانەدا دیسان کێشەی بۆشایی دێتە پێشەوە هەندێک جار کەوانەی کراوە دەکەوێتە کۆتایی ڕستەوە و ئەوەشی کە دەبێت لە

کەوانەکەدا بێت، دەکەوێتە رستەی دادێوە! یان کەوانەی داخراو بەهۆی بۆشــاییەکەوە دەکەوێتە رســتەی دادێوە! و لەم خشــتەیەی داهاتوودا چەند نموونەیەک و باش و خراپەکانیان دەخەمە روو.

هەڵە	راست
وتی {من نایەم}	وتی (من نایەم)
وتی { من نایەم}	وتی «من نایەم»
وتی {من نایەم }	وتی ‹من نایەم›
وتی { من نایەم }	
وتی [من نایەم]	
وتی [من نایەم]	
وتی [من نایەم]	
وتی [من نایەم]	
وتی (من نایەم)	
وتی (من نایەم)	
وتی (من نایەم)	
وتی « من نایەم»	
وتی «من نایەم »	
وتی « من نایەم »	
وتی ‹ من نایەم›	

	وتی ‹من نایەم ‹
	وتی ‹ من نایەم ‹
	وتی < من نایەم<
	وتی <من نایەم <
	وتی < من نایەم <
	وتی <من نایەم<
	هەندێک کەوانەی تری سەیر سەیری تریش لە تێکستە کوردییەکاندا دەبینم کە لەوانەیە پەیوەندییان بە تێکستی ئایینییەوە ببێت و پێویستە لە ڕێنووسی خۆماندا نەیانهێڵین.

ماشێنی گەڕان Search Engine -

ماشــێنی گەڕان، بەرنامە یان ســکریپتێکی بەرنامەوانییە، بەهۆیەوە بەکاربەران کلیلە وشەیەک یان زۆرتر دەدەنە ماشێنەکە و ماشێنەکەش لەو فایل یان داتابەیسانەی کە پێیەوە پەیوەستکراوە، دەگەڕێت بەدوای کلیلە وشــەکەدا و "ئەگەر" ئەنجامێکی دۆزییەوە، ئەوا بەشــێوەیەک لە شێوەکانی پیشانی بەکاربەری دەدات.
زۆرینەی ئەو نموونانەی لەسەرەوە باسکران پەیوەندییان بەم گەڕان و ماشــێنی گەڕانەوە هەیە. گرنگە بزانیت ئەو فایل یان داتابەیســەی لە پشتی ماشــێنی گەڕانەکەوە هەیە، بە چ شێوازێک نووسراوە، هەروەها لەویــش گرنگتــر ئەوەیە کە بزانیت چــی دەکەیتە ئنپــوت - Input بۆ ماشــێنەکە، تاوەکو ئەوەی مەبەســتە بیدۆزیتەوە. هەربۆیە ئەگەر وەک پێشــتر باســکرا پیتی کافەکانی ناو داتاکانی پشــتی ماشێنەکە بە «ک» نووســرابوو و ئەوانەی تۆش بە «ك»! ئەوا دڵنیابە ئەنجامێکی باشــت نابێــت، مەگەر ئــەوەی ماشــێنەکەی دروســتکردووە هەندێک لۆجیکی لێکچوونــی ئەو پیتانەی بۆ دروســتکردبێتی، تاوەکو یارمەتیت بدات لە دۆزینەوەی ئەوەی بەدوایدا دەگەڕێیت.

لێــرەدا زۆرتــر دەچمــە بواری تەکنیکــەوە و کەمێک باســی زمانی بەرنامەوانیی گەڕان دەکەم کە خۆی لە (T SQL)دا دەبینێتەوە. دڵنیام سوودێکی دەبێت بۆ بەرنامەوانانی کورد تاوەکو ماشێنی گەڕانەکانیان باشتر دروستبکەن. تکام ئەوەیە ئەگەر زۆر سەروبەرت لەگەڵ ماددەی تەکنیکیدا نییە، واز لەم بەشە بهێنە بۆ تەکنیکوانان و بچۆرە سەر بەشی داهاتوو.

زۆرترینی ئەو ماشێنی گەڕانانەی کە پەیوەستن بە داتابەیسەکانەوە زمانـی تی - ئێـس. کیو. ئێـڵ بەکاردێنن، پرۆگرامەری سـەرکەوتوو، دەبێت کارێکی وا بکات لە بەرنامەکەیدا، کە کەسێک لە کلیلە وشەکەیدا پیتی «ک» یان «ك»ی بەکارهێنا، ئەو لە پشتی پەردەوە و بەبێ ئەوەی بەکارهێـن ئاگادار بێت ئەو وشـانە بگۆڕێتە سـەر ئەو شـێوازەی کە فایلەکان یان داتابەیسەکەی پێ نووسراوە.

لەخـوارەوە هەندێـک پێشـنیاز و چارەسـەر دەخەمـە روو بـۆ بەرنامەوانانی کورد تاوەکو کوێریی گەڕانەکانیان بەو شێوەیە بنووسن و لەگەڵ یونیکۆدی سەردەمدا بیگونجێنن.

پیت	کلیلە وشە	T-SQL Query
ک، ك	«ک»ورد "ك"ورد	Select * From TableName [ک,ك]٪' Where FieldName Like ورد٪' لەم کوێرییەدا بەکارهێن وشەی کورد بەهەر جۆرێک کاف بنووسێت هیچ کێشەیەک نابێت و ماشێنەکە سەیری هەموو ئەو وشانە دەکات کە بەهەردوو کافەکە نووسراون و پیشانی بەکارهێنی دەدات.

ا، أ، آ، هتد	میتان میتآن میتأن مێتان	Select * From TableName Where FieldName Like '٪م[ى,ي,ێ]ت[ا,آ,أ]ن٪' ئەم نموونەیە لەوەی پێشوو ئاڵۆزترە، بەکارهێن هەر جۆرە یایەک یان ئەلفێک بەکاربهێنێت بۆ گەڕان، کێشە نابێت و کوێرییەکە وشەی میتان دەدۆزێتەوە. دیارە ئەمە دەتوانرێت زۆر لەوە ئاڵۆزتر و زیرەکتر بکرێت، بۆ نموونە ئەگەر بەکارهێن بەدوای "ئارتین"دا گەڕا، دەکرێت ئەلف و راء و یاء، بەجیا بخرێتە ناو کەوانە لاکێشەییەکەوە و گریمانەکانی پێبدرێن: • [ى،ي،ێ] • [ا،أ،آ، هتد] • [ر،ڕ]
بزوێن ه ة هـ	هەولێر	• [ە،ة] • لابردنی ZWNJ و پاشان گۆڕینی هـولێر بۆ هەولێر • یان گۆڕینی هە ولێر بۆ هەولێر و پاشان بکرێتە ئنپوت بۆ کوێرییەکە. بەو جۆرە هەولێر هەر چۆنێک نووسرابێت دەدۆزرێتەوە.

ئەم لیستەیە خوارەوە زۆرینەی ئەو گریمانانەیە کە پێویستە بۆ هەر ماشینێکی گەڕانی کوردی بەکاربهێنرێت و لەگەڵ کوێرییەکاندا تێکهەڵکێشبکرێت، تاوەکو بەکاربەر هیچ ئەرکێک نەکێشێت لە نووسینی کلیلە وشەکاندا و بەئاسانی ئەوەی دەیەوێت بیدۆزێتەوە:

پیت	گریمانەکان
ک	[ک،ك]
ك	[ک،ك]
ه	[ه،ة]
ة	[ه،ة]
ی	[ی،ي،ێ]
ي	[ی،ي،ێ]
ێ	[ی،ي،ێ]
ا	[ا،أ،آ،إ]
أ	[ا،أ،آ،إ]
آ	[ا،أ،آ،إ]
إ	[ا،أ،آ،إ]
ر	[ر،ڕ]
ڕ	[ر،ڕ]
و	[و،ۆ،ؤ]
ۆ	[و،ۆ،ؤ]

ۆ	[ۆ،ۏ،و]
ل	[ڵ،ل]
ڵ	[ڵ،ل]
ب	[ب،پ] بەپێی پێویست
پ	[ب،پ] بەپێی پێویست
ف	[ف،ڤ] بەپێی پێویست
ڤ	[ف،ڤ] بەپێی پێویست
٠	[٠،۰،0] [٠،۰،٠] بۆ چارەسەرکردنی ژمارەی فارسی و هندی و عەرەبییەکان
۰	[٠،۰،0]
0	[٠،۰،0]
١	[١،۱،1]
۱	[١،۱،1]
1	[١،۱،1]
٢	[٢،۲،2]
۲	[٢،۲،2]
2	[٢،۲،2]
٣	[٣،۳،3]
۳	[٣،۳،3]

[۳.٣.3]	3
[۴.٤.4]	۴
[۴.٤.4]	٤
[۴.٤.4]	4
[۵.٥.5]	۵
[۵.٥.5]	٥
[۵.٥.5]	5
[۶.٦.6]	۶
[۶.٦.6]	٦
[۶.٦.6]	6
[۷.٧.7]	۷
[۷.٧.7]	٧
[۷.٧.7]	7
[۸.٨.8]	۸
[۸.٨.8]	٨
[۸.٨.8]	8
[۹.٩.9]	۹
[۹.٩.9]	٩
[۹.٩.9]	9
[e,ê,è,é,ë]	e

[e,ê,è,é,ë]	è
[e,ê,è,é,ë]	é
[e,ê,è,é,ë]	ë
[i,î,ì,í,ï,i]	i
[i,î,ì,í,ï,i]	î
[i,î,ì,í,ï,i]	ì
[i,î,ì,í,ï,i]	í
[i,î,ì,í,ï,i]	ï
[i,î,ì,í,ï,i]	i
[ü,ù,ú,û,u]	ü
[ü,ù,ú,û,u]	ù
[ü,ù,ú,û,u]	ú
[ü,ù,ú,û,u]	û
[ü,ù,ú,û,u]	u
[ò,ó,ô,ö,o]	ò
[ò,ó,ô,ö,o]	ó
[ò,ó,ô,ö,o]	ô
[ò,ó,ô,ö,o]	ö
[ò,ó,ô,ö,o]	o
[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]	c

[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]	ć
[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]	ĉ
[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]	ċ
[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]	č
[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]	ç
[s,ś,ŝ,ş,š]	s
[s,ś,ŝ,ş,š]	ś
[s,ś,ŝ,ş,š]	ŝ
[s,ś,ŝ,ş,š]	ş
[s,ś,ŝ,ş,š]	š
[g,ĝ,ğ,ġ,ǵ]	g
[g,ĝ,ğ,ġ,ǵ]	ĝ
[g,ĝ,ğ,ġ,ǵ]	ğ
[g,ĝ,ğ,ġ,ǵ]	ġ
[g,ĝ,ğ,ġ,ǵ]	ǵ

ئەو خشتەیە دەتوانرێت زۆرتر درێژ بکرێتەوە و هەموو گریمانەکانی پیتەکانی بۆ زۆرتر بکرێت، بەڵام دیارە لۆجیکەکە هەر یەکێکە و ئەوەی کە کویرییەکە دەیکات گۆڕینی پیتەکانە بۆ گریمانەکان.

تێبینــی: تا ئەم گریمانانە لــە کویرییەکەتدا زۆرتر بێت، ئەوا خێرایی بەرنامەکەت کەمدەکاتەوە!

ئەمــەی خــوارەوە کــۆدی ئامادەکردنی کلیلە وشــەی بەکاربەرە لە ماڵپەڕی کوردیپیدیادا، پێش ئەوەی بنێردرێت بۆ ماشێنی گەڕانەکە:

تێبینی:

1. ئنپوت، ڤارییابڵە بۆ کلیلە وشە.
2. ریزەڵت، ڤارییابڵە بۆ ئەنجامی ئامادەکردنەکە.

```
for (int i = 0; i < input.Length; i++)
{
switch (input.Substring(i, 1))
 {
case «ک»: { result += «[ك,ک]»; break; }
case «ك»: { result += «[ك,ک]»; break; }
case «ی»: { result += «[ي,ی,ێ]»; break; }
case «ي»: { result += «[ي,ی,ێ]»; break; }
case «ێ»: { result += «[ي,ی,ێ]»; break; }
case «ه»: { result += «[ه,ة]»; break; }
case «ة»: { result += «[ه,ة]»; break; }
case «ا»: { result += «[ا,إ,آ,أ]»; break; }
case «أ»: { result += «[ا,إ,آ,أ]»; break; }
case «آ»: { result += «[ا,إ,آ,أ]»; break; }
case «إ»: { result += «[ا,إ,آ,أ]»; break; }
case «ر»: { result += «[ر,ڕ]»; break; }
case «ڕ»: { result += «[ر,ڕ]»; break; }
case «و»: { result += «[و,ۆ,ؤ]»; break; }
case «ۆ»: { result += «[و,ۆ,ؤ]»; break; }
case «ؤ»: { result += «[و,ۆ,ؤ]»; break; }
```

```
case «ل»: { result += «[ل,ڵ]»; break; }
case «ڵ»: { result += «[ل,ڵ]»; break; }
case «د»: { result += «[د,ذ]»; break; }
case «ذ»: { result += «[د,ذ]»; break; }
case «ب»: { result += «[ب,پ]»; break; }
case «پ»: { result += «[ب,پ]»; break; }
case «ت»: { result += «[ت,ث]»; break; }
case «ث»: { result += «[ت,ث]»; break; }
 case «e»: { result += «[e,ê,è,é,ë]»; break; }
case «ê»: { result += «[e,ê,è,é,ë]»; break; }
case «è»: { result += «[e,ê,è,é,ë]»; break; }
case «é»: { result += «[e,ê,è,é,ë]»; break; }
case «ë»: { result += «[e,ê,è,é,ë]»; break; }
case «i»: { result += «[i,î,ì,í,ï,i̇]»; break; }
case «î»: { result += «[i,î,ì,í,ï,i̇]»; break; }
case «ì»: { result += «[i,î,ì,í,ï,i̇]»; break; }
case «í»: { result += «[i,î,ì,í,ï,i̇]»; break; }
case «ï»: { result += «[i,î,ì,í,ï,i̇]»; break; }
case «i̇»: { result += «[i,î,ì,í,ï,i̇]»; break; }
case «u»: { result += «[ü,ù,ú,û,u]»; break; }
case «ü»: { result += «[ü,ù,ú,û,u]»; break; }
case «ù»: { result += «[ü,ù,ú,û,u]»; break; }
case «ú»: { result += «[ü,ù,ú,û,u]»; break; }
case «û»: { result += «[ü,ù,ú,û,u]»; break; }
case «o»: { result += «[ò,ó,ô,ö,o]»; break; }
case «ò»: { result += «[ò,ó,ô,ö,o]»; break; }
```

```
case «ó»: { result += «[ò,ó,ô,ö,o]»; break; }
case «ô»: { result += «[ò,ó,ô,ö,o]»; break; }
case «ö»: { result += «[ò,ó,ô,ö,o]»; break; }
case «c»: { result += «[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]»; break; }
case «ć»: { result += «[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]»; break; }
case «ĉ»: { result += «[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]»; break; }
case «ċ»: { result += «[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]»; break; }
case «č»: { result += «[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]»; break; }
case «ç»: { result += «[c,ć,ĉ,ċ,č,ç]»; break; }
case «s»: { result += «[s,ś,ŝ,ş,š]»; break; }
case «ś»: { result += «[s,ś,ŝ,ş,š]»; break; }
case «ŝ»: { result += «[s,ś,ŝ,ş,š]»; break; }
case «ş»: { result += «[s,ś,ŝ,ş,š]»; break; }
case «š»: { result += «[s,ś,ŝ,ş,š]»; break; }
case «g»: { result += «[g,ĝ,ğ,ġ,ģ]»; break; }
case «ĝ»: { result += «[g,ĝ,ğ,ġ,ģ]»; break; }
case «ğ»: { result += «[g,ĝ,ğ,ġ,ģ]»; break; }
case «ġ»: { result += «[g,ĝ,ğ,ġ,ģ]»; break; }
case «ģ»: { result += «[g,ĝ,ğ,ġ,ģ]»; break; }
case «0»: { result += «[0,٠,۰]»; break; }
case «٠»: { result += «[0,٠,۰]»; break; }
case «۰»: { result += «[0,٠,۰]»; break; }
case «1»: { result += «[1,١,۱]»; break; }
case «١»: { result += «[1,١,۱]»; break; }
case «۱»: { result += «[1,١,۱]»; break; }
case «2»: { result += «[2,٢,۲]»; break; }
```

```
case «٢»: { result += «[2,٢,٢]»; break; }
case «٢»: { result += «[2,٢,٢]»; break; }
case «3»: { result += «[3,٣,٣]»; break; }
case «٣»: { result += «[3,٣,٣]»; break; }
case «٣»: { result += «[3,٣,٣]»; break; }
case «4»: { result += «[4,٤,٤]»; break; }
case «٤»: { result += «[4,٤,٤]»; break; }
case «٤»: { result += «[4,٤,٤]»; break; }
case «5»: { result += «[5,٥,٥]»; break; }
case «٥»: { result += «[5,٥,٥]»; break; }
case «٥»: { result += «[5,٥,٥]»; break; }
case «6»: { result += «[6,٦,٦]»; break; }
case «٦»: { result += «[6,٦,٦]»; break; }
case «٦»: { result += «[6,٦,٦]»; break; }
case «7»: { result += «[7,٧,٧]»; break; }
case «٧»: { result += «[7.٧,٧]»; break; }
case «٧»: { result += «[7,٧,٧]»; break; }
case «8»: { result += «[8,٨,٨]»; break; }
case «٨»: { result += «[8,٨,٨]»; break; }
case «٨»: { result += «[8,٨,٨]»; break; }
case «9»: { result += «[9,٩,٩]»; break; }
case «٩»: { result += «[9,٩,٩]»; break; }
case «٩»: { result += «[9.٩,٩]»; break; }
default:
{ result += input.Substring(i, 1); break; }
```

ئەگەر یەکەمین نموونەکەی ئەم نووسینە بکەینە ئنپوت بۆ ئەم کۆدە، سەرئەنجامەکانمان بەم شێوەیە دەستدەکەوێت:

ئنپوت - کلیلە وشە	ریزەڵت - ئەنجام
کورد و کوردستان	[ک,ک][ۆ,ۆ,و][ڕ,ر][ذ,د] [ۆ,ۆ,و] [ک,ک][ۆ,ۆ,و][ڕ,ر][ذ,د]س[ث,ت] [ا,إ,آ,أ]ن
محەمەد ئەمین زەکی بەگ	مح[ة,ه]م[ة,ه][ذ,د] ئ[ة,ه] م[ي,ی,ێ]ن ز[ة,ه][ک,ک] [ي,ی,ێ] [پ,ب][ة,ه]گ

ئیدی کێشە نابێت بەهارهێن بە چ شێوەیەک کلیلە وشەکەی دەنووسێت، تەنها کێشەی ئەمە ئەوەیە کە گەڕانەکە دەقاودەق نابێت. ئەویش بەپێی بژاردەی پرۆگرامەکە، دەتوانێت ئەو بژاردەیەش بداتە بەکارهێن، ئایا گەڕانەکە دەقاودەق بێت یان نا.

گەڕانی ناوەڕۆک و پرۆسەی ئۆ. سی. ئارOCR - .

دیــارە هەمــوو ئــەو زانیارییانەی کــە میللەتانی تر و ئێمــە هەمانە، هەموویان دیجیتاڵ نین. بەشــێکی زۆری زانیارییەکان لەسەر کاغەزن، یــان دیجیتاڵ بوون و خراونەتە ســەر کاغەز و فایلــی دیجیتاڵەکانیان نەماون. ئەو لاپەڕانە دەبێت بکرێنە فایلی دیجیتاڵ، مێتاداتای پێویســتی وەک سەرباس، پێناس، پۆل و پۆلی لاوەکیی پێوە پەیوەست بکرێن.

پاش پیادەکردنی ئەوانە، هێشتا ناتوانین بە ئاسانی فایلێک بدۆزینەوە، مەگەر بۆ هەر فایلێک دەیان کلیلە وشەی پێویستی پێوە بلکێنین. ئەمەش کارێکــی ئەســتەم دەبێت بەتایبەتــی ئەگەر ژمارەی فایلــەکان لە چەند ملیۆنێک تێپەڕی کرد.

هەربۆیە لێرەدا پرۆسەی ئۆ سی ئاڕ زۆر گرنگ دەبێت کە ناوەڕۆکی ئەو فایلە سکێنکراوانە کە بوونەتە وێنە، بگۆڕدرێن بۆ تێکست.

ئــۆ. ســی. ئــاڕ. OCR کوورتکــراوەی Optical Character Recognition، واتا، ناســینەوە و لەبەرگرتنەوەی پیتەکان، تەکنیکێکە بۆ گۆڕینی وێنە و بابەتی سکێنکراو بۆ داتا، تاوەکو بەهۆیەوە بتوانرێت بەدوای کلیلە وشەیەکدا بگەڕێیت و بیدۆزیتەوە.

باشی و کوالیتیی سەرئەنجامی ئۆ. سی. ئاڕ. دەگەڕێتەوە بۆ دوو هۆ، یەکەمیان کوالیتیی وێنەکە، یان تێکستەکەی سەر کاغەزەکە، دووەمیان ئــەو لۆجیکەی کە وێنەکەی پێدەکرێت بە تێکســت. هــەر بەو پێیە، ئەو تێکستەی کە لە دۆکومێنتێکی کۆنی چرچ و کاڵەوە دەستمان دەکەوێت، وەک ئــەوە نییە کــە دۆکومێنتەکە باش پارێزرابێت و رەنگ و پیتەکانی بەباشی دیاربن.

مــن تاوەکو ئێســتا ئەنجینێکی ئۆ. ســی. ئاڕ.ی تایبــەت بە کوردیی ســۆرانیم نەبینیــوە. ئەوانەی کــە هەن تایبەتن بــە زمانەکانی عەرەبی، فارســی و ئــوردو. دیــارە ئەو تێکستەشــی لــەو ئەنجینانە دەســتمان

دەکەون، کوالیتیی لە باری ڕێزمان و ڕێنووســەوە باش نابێت، چونکە ئــەو ئەنجینانە تایبەتن بەو زمانانەوە و لۆجیکی ڕێزمان و ڕێنووســی ئــەو زمانانــەی تێدا تێهەڵکێشــکراوە. بۆ نموونە ئەگەر لەســەر وێنەکە نووســرابوو «هەمــوو» و ئۆ. ســی. ئاڕ.ەکە عەرەبی بــوو، ئەوا زۆر ئاســاییە لە جیاتیــی هەمووی کوردی «هةمو»ت بۆ دروســتببێت یان ببێتــە «حمو». واتە دیســان دەکەوینەوە قەیرانی ڕێنووس و کێشــەی گەڕانی زۆرمان دەبێت لە فایلەکاندا.

بریا کۆلیژە تایبەتمەندەکانی زانکۆکانی کوردســتان لەم کێشەیەیان دەڕوانــی و ئۆ. ســی. ئاڕ. ئەنجنێکی تابیەت بــە زمانی کوردی و پیتی ئارامییان دادەنا، تاوەکو بتوانین ئەوەی لەســەر کاغەز هەمانە، بیکەین بە سفر و یەک و بەهۆیەوە بە ئاسانی ئەوەی دەمانەوێت بیدۆزینەوە.

چەند پێشنیازێک
ناوە عەرەبی و فارسییەکان

ناوەکە بە زمانە ڕەسەنەکەی	نموونەی نووسینەکان	پێشنیاز
محمد	محمد، موحەمەد، موحەممەد، محەممەد، ، محەمەد، حەمە...	محەمەد
صبرية	سەبری، سەبریە، سەبرییە	سەبرییە
علي	علی، علي، عەلی...	عەلی
عمر	عمر، عومەر، ئۆمەر، هۆمەر...	عومەر یان هۆمەر یان ئۆمەر
عبدالله	عەبدولا، عەبدوڵڵا، عبدالله	عەبدوڵڵا، سەعدوڵڵا، فەتحوڵڵا، حەبیبوڵڵا...
محمود	مەحموود، مەحمود، محمود...	مەحمود
مسعود	مسعود، مەسعوود	مەسعود
طاهر	تایەر، تایر، تاهیر...	تاهیر
ظاهر	زایر، زایەر، زاهیر...	زاهیر
حسين	حوسێن، حسێن	حسێن
محسن	محسین، موحسن	موحسین
عەباس		عەباس یان هەباس

عبدالرحمن	عەبدلڕەحمان، ئەوڕەحمان	عەبدولڕەحمان، عەبدولکەریم، عەبدولفەتاح
نجم الدين	نەجمەددین	نەجمەدین
علاء الدين	عەلائەدین، عەلائودین، عەلائوددین...	عەلادین
حسنپور	حسنپوور، حەسەن پوور، حەسەنپور، حەسەنپوور،...	حەسەنپور، بەهەمان شێوەی حەسەنۆڤ لە رووسیدا، واتە ببنە یەک وشە
حسنزاده	حسنزادە، حەسەن زادە، حەسەنزادە	حەسەنزادە، بەهەمان شێوەی حەسەنۆڤ لە رووسیدا، واتە ببنە یەک وشە
مصطفى	مصطفى، موستەفا، مستەفا	مستەفا
رؤوف	رەوف، رەووف، رەئوف	رەئوف
توفيق	تەوفیق، تۆفیق	تۆفیق
خالد	خالد، خالید	خالید
ماجد	ماجد، ماجید	ماجید
احسان	ئحسان، ئیحسان	ئیحسان
فاطمة	فاتمە، تاتیمە	فاتیمە
عائشة	عایشە، ئایشە، ئایشێ	ئایشێ

مقداد	مقداد	میقداد
حەمە ئەمین		حەمەئەمین
خضر	خزر، خدر	خدر
ابراهیم	برایم، ئیبراهیم	ئیبراهیم
اسماعیل	سمایل، ئیسماعیل	ئیسماعیل
عصمت		عیسمەت
سلیمان	سولەیمان، سلەمان، سلێمان	سلێمان
احمد		ئەحمەد

ئەو لیستەیەی سەرەوە لە چاپی داهاتووی ئەم نووسینەدا باشتر دەکرێت.

لەباسی ناوەکاندا، بەتایبەتی عەرەبییەکان، دەبێت ئاماژە بۆ نووسەرە ئیسلامییەکان بکەم کە هەرچی ناوی عەرەبییە بە رێنووسە عەرەبییەکەی دەینووسن و رێنووسەکەمانی کردووەتە چێشتی مجێور!

ئەو کێشانە دەبێت رێسایەکی روونی بۆ دابنرێت و کەس بەوشێوانە نەنووسێت.

پێشنیاز دەکەم جگە لە پیتە هەورامییەکانی وەک «ث» و «ذ»، هەرچی پیتەکانی «ظ، ض، ص و ط» هەیە لەسەر کیبۆردە کوردییەکان نەمێنن، تاوەکو تایپکەر لەجیاتیی «ص»الح بنووسێت سالَح. هەرکاتێکیش ویستی هەر ئەو پیتانە بەکاربهێنێت، ئەوا دەتوانێت بە کلیکێک کیبۆردەکەی بکاتە عەرەبی.

ژمارەکان

ژمارەکان باشـــتر وایە عەرەبییـــەکان بەکاربهێنرێن و واز لە ژمارە هندییـــەکان بهێنرێت، ژمـــارە عەرەبییەکان بەشـــێوەیەکی بەرفراوان لە هەموو دنیادا بووەتە زمانی کۆمپیوتەری. کێشەیەکی تری بەکارهێنانی ژمارە هندییەکان، لەوانەیە لەگەڵ فارسییەکاندا تێکەڵ بکرێن، بۆ نموونە لە عەرەبی ئێستا و فارسیدا، پیتی یەک بە رووخساری (١) دەنووسرێت، بەڵام لە راســـتیدا ئەم دووانە لەو دوو زمانەدا ئەگەرچی لەیەک دەچن بەڵام خاوەنی دوو بەهای یونیکۆدی جوودان! لە عەرەبیدا U+0660 و لە فارسیدا U+06F0ە. ژمارەکانی تریش لە یەکەوە تا نۆ بەو شێوەیە جیاوازن و بەها یونیکۆدییەکانیان دەگۆڕدرێت.

لەم لیســـتەیەی خـــوارەوەدا ژمـــارە هندی-عەرەبی و فارســـییەکان پیشاندەدرێت:

هندی	یونیکۆدەکەی	فارسی	یونیکۆدەکەی
٠	U+0660	۰	U+06F0
١	U+0661	۱	U+06F1
٢	U+0662	۲	U+06F2
٣	U+0663	۳	U+06F3
٤	U+0664	۴	U+06F4
٥	U+0665	۵	U+06F5
٦	U+0666	۶	U+06F6

٧	U+0667	۷	U+06F7
٨	U+0668	۸	U+06F8
٩	U+0669	۹	U+06F9

لەو خشتەیەی سەرەوەدا بێجگە لە ژمارەکانی (4، 5 و 6) کە هایلایتکراون و لەیەکتری جوودان لە هەردوو زمانەکەدا، کەچی ئەوانی تر وەک یەکتر دەردەکەون، بەڵام دیارە بەهای یونیکۆدیان جوودایە و تووشی کێشەمان دەکەن لە کاتی گەڕان و دروستکردنی ئندێکسدا.

هەربۆیە نووسینی ژمارە و ڕێکەوتەکان بە عەرەبی، فارسییەکان نادۆزێتەوە و پێچەوانەکەشی راستە. دەبێت خۆمان لەو کێشەیە رزگار بکەین و ئەم خشتەیەی خوارەوە بەکاربهێنین. ئەگەرنا، ئەوا دەبێت لە کوێرییەکانماندا گریمانەی هەر سێ جۆری ژمارەکانمان تێهەڵکێش بکەین.

ژمارەی عەرەبی	ناو	بەهای یونیکۆد
0	سفر - هیچ	U+0030
1	یەک	U+0031
2	دوو	U+0032
3	سێ	U+0033
4	چوار - چار	U+0034
5	پێنج	U+0035
6	شەش	U+0036

7	هەفت - حەوت	U+0037
8	هەشت	U+0038
9	نۆ	U+0039

لێرەدا دەبێت ئەوە بڵێم کە بەداخەوە زۆرینەی تەختە کلیلە کوردییەکان، ژمارەکانیان هندییە و دەبنە کێشەی گەورە بۆمان. بەهیوای ئەوەی لە تەختە کلیلەکانی داهاتوودا ئەو ژمارانە ببنە ئەوەی کە پێی دەگووترێت دیجیتاڵ و لە رەسەندا عەرەبین.

رێکەوتەکان

نووسینی رێکەوتەکانیش دەبێت لەبەرچاو بگیرێت! بۆ نموونە من بمەوێت لەسەر گووگڵ بۆ تێکستێکی کوردی بگەڕێم کە باسی نەورۆزی 1979 بکات، دەبێت چی بنووسم! ئەمە هەندێک لەو گریمانانەیە:

- 79/3/21
- 79/03/21
- 1979/3/21
- 1979/03/21
- 21.3.79
- 21.03.79
- 79-3-21
- 79-03-21
- 1979-03-21
- دەتوانرێت دەیانی تر لەم جۆرە رێکەوتانە بئافرێنرێت...

ئەمە کێشەیەکی گەورەیە هاوزمانانم، من زۆرجار کە نووسراوێکی فەرمیی باشووری کوردستان دەبینم هیچ جارێک نەمدیوە ڕێسایەک بەکاربهێنرێت لە نووسینی ڕێکەوتەکاندا، تەنانەت بەهەڵە بە ڕێکەوتیش دەڵێین «بەروار»!.

نووسراوم بینیوە، ڕێکەوتی سێ کەڵێندەری لەسەر بووە، کوردی!، هیجری و گریگۆری! یان ئەوەی کە پێی دەڵێین زایینی.

بەڵام ئەگەر بمەوێت لە تێکستێکی هۆڵەندیدا بۆ هەمان ڕێکەوت بگەڕێم، ئەوا بێ دوودڵی یەکسەر دەنووسم «21-03-1979»، چونکە دەزانم هەموو هۆڵەندیزمانێک ڕێکەوت بەو شێوەیە دەنووسێت

بەم دوادواییە، لە هەندێک نووسراوی فەرمیی باشووری کوردستاندا لە دامێنی نووسراوەکەدا بەم شێوەیە ڕێکەوتەکە دەنووسرێت: ٢١ی ٣ی ١٩٧٩! ئەمە بە هیچ پێوەرێک ڕاست نییە و ناچێتە خانەی ڕێکەوتەوە، گەر ڕۆژێکیش زمانی ئێمە بووە زمانی بۆ نموونە ئۆپەرەیتینگ سیستمی مایکرۆسۆفت یان هەر سیستمێکی تر، ئەوا ئەستەمە ئەو جۆرە ڕێکەوتانەمان بۆ بخەنە سیستمی گلۆبالیزەیشنیانەوە!.

لێرەدا نامەوێت بکەومە ناو بابەتی کێشەی ڕێکەوتەوە لە باری تەکنیک و زمانی ئێس کیو ئێڵەوە کە یەکێکە لەو باسانەی کە زۆری لەسەر وتراوە. بەڵام دەبێت ئێمە شێوازێکی واهی هەڵبژێرین بۆ ڕێکەوتەکانمان کە زمانی کۆمپیوتەر و بەتایبەتی تی-ئێس کیو ئێڵ تێی بگات.

رێنووسی هەندێک وشە و دەستەواژە

«ناتەواو»[6]	«تەواو» یان پێشنیاز
بە پێچەوانەوە	بەپێچەوانەوە، بەتەوسەوە، بەئەمەکەوە...
گفتووگۆ	گفتوگۆ
لە نێوان	لەنێوان
لەبەر ئەوەی	لەبەرئەوەی
بە هۆی	بەهۆی
هەموو دوو واوکان بکرێنە یەک واو	دو، خانو، بەڵکو، خاتو، هتد.
لە لایەن	لەلایەن
لە ناو	لەناو
هەر بۆیە	هەربۆیە
پێک هاتن	پێکهاتن
دەستە واژە	دەستەواژە

هەندێک بابەت لەسەر رێنووس کە پێشتر بڵاومکردوونەتەوە

زمان و رێزمانی کوردی لە سایەی هەڵبژاردندا![1]

جار جار لە کەناڵەکانی کوردسات و کوردستان تی.ڤی، ئەو رێکلام و پڕوپاگەندانەم دەبینی کە باسی ئێراقی ئایندە و ئێراقی هیوا و ئاشتییان دەکرد زۆر پەست دەبووم. چونکە جگە لەوەی باسی ئێراق و پیشاندانی ئاڵای ناشرین و خوێناوی ئێراق بوو، هەروەها زمان و رێزمانە کوردییەکەشی زۆر کۆڵەوار بوو. ئەو رێکلامانە ئەوەندە دووربوون لە هەست و سۆز و زمان و رێزمانی کوردییەوە هەر دەتگووت بەرنامەیەکی سۆفتوێری بێ هەست و سۆزی کوردەواری وەریگێڕاوە!.

لێ ساڵ بەساڵ خۆزگەمان بەپار. ئێستا ناوەندەکانی هەڵبژاردن پڕوپاگەندە بۆ وێبسایتێک دەکەن کە رێنیشاندەری «ئێراقییەکان»ە لە دەرەوەی «ئێراق» بۆ دەنگدان و هەڵبژاردن[2]. منیش بۆئەوەی بزانم لەو ماڵپەڕە چ باسە سەردانێکیم کرد و کلیکێکم لەسەر لینکە کوردییەکەی کرد کە ئەویشیان بەهەڵە نووسیوە!. پاش چاوپێداخشاندنی هەندێک دۆکومێنتی ئەو ماڵپەڕە، بەزەییم بە زمانەکەمدا هاتەوە کە بەو جۆرە و دیارە بەمەبەستەوەیە سووکایەتیی پێکراوە و پێیدەکرێت، هەر بۆ نموونە بڕواننە ئەم بڕگەیەی خوارەوە کە لەو ماڵپەرە وەرمگرتووە:

1- ماڵپەڕی کوردستان نێت، رۆژی: 18-01-2005

2- ئەمە ناونیشانی ئەو ماڵپەڕەیە: http://www.iraqocv.org

برنامه ي ده نگداني ده ره وه ي وولات

بيانامه ى جايه مه ني ريكه وتني وولات

21 ديسمبر 2004

عيراقيه كاني ناو ئوستوراليا ماوه ئه درين بوبشداربون له هه لبزاردني كو مه له ي نيشتيماني عيراقي له كانووي دوهه مي 2005 به بي ريكه وتنامه يه ك له بيني حكومه تي ئوستورالي وكوميته ي دولي ئه واره بون له جينيف.

ئـــەو زمانـــە باوەڕناکەم تەنانەت کوردیـــی پەنجاکانیش بێت. لەخۆم دەپرســـم ئایـــا کوردێـــت هەبێت لـــەم کاتەدا ئـــەوە زمان و نووســـینی بێت؟. ئایا دەبێت زمانی دووەمی وڵاتێک بەو شـــێوەیە بکرێتە نوکتە و گاڵتەجاڕی؟. دەبێت ئێمە ئەمە وا بەئاسانی بەسەرماندا تێبپەڕێت؟. ئایا ئەمە تێپەڕاندنی هێڵێکی سووری ترمان نییە؟..

کە ئەو دۆکومێنتە «کوردی»یانەم بەو شـــێوە داشـــکاوە بینی کە نە زمانی زمانە و نەڕێزمانی کوردییە و نە ڕێنووسیشـــی کوردییە، باشتر لە پاشـــەڕۆژی کورد لەو ئێڕاقەدا دڵنیابووم. باشـــتر بۆم دەرکەوت کە ســـەنگی کورد لەو ئێڕاقەدا لەو زمانەی باشـــتر نابێت. تکایە ســـەردانی ئەو ماڵپەڕە بکەن و بزانن کە چۆن لە ئێڕاقێکی بێهێزدا هێشتا چ شتێک نەبووە ســـووکایەتیمان پێدەکرێت!. ئـــەی ئەگەر ببنەوە خاوەنی خۆیان دەبێت بەچی بگەین!...

2005-01-15

ماڵپەڕی کوردستان نێت

چەند نووسەر هەیە، هێندە ڕێنووسیش هەیە![1]

لاهای – هۆڵندا
2009-04-07

بــە ڕێنووس دەســتپێدەکەم و ناچمە گێژاووی ئــەو زمانەی کە من و تــۆ و ئــەو پێی دەنووســین، چونکە ئەگەر ئەو سەرباســەم راســت بێت، ئەوا چەند نووســەر هەیە، هێندە زمانی نووســینیش هەیە!. دیارە مەبەستم بەلایەنی کەمەوە کورد و نووسینی کوردییە.

پێــش هەرشــتێک مــن زمانــزان و ڕێنووســزان نیــم، بــەڵام ئەمە ئــەوە ناگەیەنێت تێبینیم لەســەر ئەو دیاردە ســەیرانەی ناو نووســینە کوردییەکان نەبێت، بەتایبەتیش لە باری ڕێنووسەوە.

لــە هەفتاکاندا ئەو چەند گۆڤارەی کۆڕی زانیاریی کورد یەکێک بوو لە باشترین دەستکەوتەکانی گفتووکۆی کورد و بەعس. لەو گۆڤارانەدا کەم و زۆر باســی ڕێنووســی کوردی دەکران. ئەوانە بەڕاســتی زۆر بەسوود بوون. لە هەشتاکانیشدا، چونکە باسی سیاسەت و گەندەڵی لە بڵاوکــراوە کوردییەکاندا ڕێگای پێنــەدەدرا، هەریەک لە وێژە و بابەتی زمانەوانی بەشــی شێریان هەبوو. زۆرجار لەســەر «یایەکی مراوی» بگرە و بێنەیەکی زۆری لەسەر دروست دەبوو.

ئێســتا ئــەوەی باســی نەکرێت ڕێنووســی زمانــی کوردییــە، ئەو ڕێسایانەشــی کەکاتــی خۆی کۆڕی زانیاریی کــورد داینان، هەموویان چوونــەوە و کــەس بەگوێیــان نــاکات. زۆری گۆڤــار و بڵاوکــراوە کوردییەکانیــش بووە هۆی زۆریی نووســین و نووســەران، ئەوانیش هەریەک بەئارەزووی خۆی ڕێنووسی تایبەت بەخۆیان دادەهێنن، بەبێ ئەوەی لێپرســینەوەیەک ببێت و کەســێک گوێ بە ڕێســاکانی نووسین

1- بەداخەوە نازانم ئەم وتارەم لە کوێ بڵاوبووەتەوە.

بدات. بارەکە لەدوای راپەڕین هێندە ئاڵۆزبوو، زانای رەوانشاد مەسعود محەمەد دەیگووت: کورد لەسەر هەموو شتێک رێکبکەون لەسەر رێنووس رێکناکەون.

ئێمەی نووسەر وەکو گوێ بە رێساکانی رێنووسی کوردی نادەین، دیارە ئەگەر هەبن!، ئەوا رێسا گشتی و نێودەوڵەتییەکانیشمان پشتگوێخستووە. بۆ نموونە نووسینی واهیت بەرچاو دەکەوێت ئەڵێی بیردۆزێکی ماتماتیکییە، ئەوەندە کەوانە و هێماکانی وەک } {»«#[]<>%+= ی تێدا بەکارهێنراوە!. ئەمە لە کاتێکدا بەپێی رێسا گشتییەکان، لە نووسینە ئاساییەکاندا دەبێت تەنها کەوانەی لە جۆری (...) بەکاربهێنرێت.

کەم نووسین هەیە لە باری رێنووسەوە نیشانەی پرسیار و سەرسووڕمان و کەوانەی بەدرووستی تێدا بەکارهاتبێت. زۆرینەی ئەو نووسینانە هێمای «سپەیس» واتە پیتی بەتاڵ دەخەنە پێشیانەوە، کە ئەمە بەتایبەتی بۆ تێکستە دیجیتاڵەکان نابێت و زۆرجار ئەو هێمایانە لە وشەکان جوودا دەبنەوە و بەتەنها دەکەونە سەری دێڕ، کە دیارە ئەمە خواستی نووسەر نییە و هیچ سەری دێڕێکیش بە هێماکانی نیشانەی پرسیار و سەرسووڕمان و کەوانەی داخراو دەستپێناکات!.

کێشەیەکی تری ناو نووسینە کوردییەکان پیتی «واو»ە. ئەم پیتە لە زۆر جاردا کە وەک ئامرازی پەیوەندی بەکاردێت، بەهەمان شێوە و واتای «واو»ی عەرەبی بەکاردێت! کە هەڵەیەکی زۆر گەورەیە. واتە دەنووسێنرێت بەدوای ئەو وشەیەی کە لەپێشییەوەیەتی. پیتی واو لە کوردیدا جگەلەوەی ئامرازی پەیوەندییە، دەکرێت وەک وشەیەکی سەربەخۆش وەک هاوواتایەک بۆ وشەی «لەگەڵ» بەکاربهێنرێت، هەربۆیە دەبێت ئەو تیپە کە کەوتە نێوان دوو وشەوە بەتەنیا و سپەیسێک لە پێشییەوە و سپەیسێک لەدوایەوە بنووسرێت.

ئەگەرچی رێسای رێنووسەکان دەبووایە لەلایەن وەزارەتی

ڕۆشــنبیرییەوە دابنرانایە! بەڵام ئەگەر ئەو وەزارەتە بۆ ماوەی هەژدە ساڵ نەیتوانیبێت فۆنتێکی کوردیی یەکگرتوو دروســتبکات!، چۆن دەتوانێت گرنگی بە ڕێنووسی کوردی بدات. کۆڕی زانیاریش هەر هیچ کە ئێستا بووەتە ئەکادیمیا و هەر دەنگی نییە.

هیــوادارم نووســەران باشــتر خەریکــی ڕێنــووس و دیکتــەی نووسینەکانیان بن و بەهیوای وەزارەتە ساوا تەمەن هەژدەساڵییەکەی ڕۆشنبیری نەبن.

رووبەری داهێنان و زنجیرە پرس و رایەک![1]

سازدانی دیمانە: هێمن مەلازادە

پ8/ یەکێک لەو بوارە تازانەی کە زمانی کوردی خەریکە گەشـەی تێدا دەکات، مەسەلەی کۆمپیوتەر و ئینتەرنێتە، لەم ڕووەشەوە ناکرێت رۆڵی بەڕێز هاوڕێ باخەوان لەبەرچاو نەگیرێت، با پرسـیارێکی سادە بکەین، ئایا بە راسـتی ئەوەی تا ئێستا لە کۆمپیوتەر و لە ئینتەرنێت بە زمانی کوردی کراوە و دەکرێت تا چەند شایستەی ئەوەیە کە گەنجێکی کورد لە پارچەکانی دیکەی کوردستان دڵی پێی خۆش بێت؟

وەڵام: سوپاستان دەکەم کە لەو رووەوە رۆڵی من لەبەرچاو دەگرن! لەڕاسـتیدا دڵپێخۆشـبوونەکە گشـتگر نییە، ئەویش دەگەڕێتەوە بۆ نەبوونی زمانی یەکگرتووی کوردی، کە دەبووایە ئێمە ئێستا پاش بیست سـاڵ فەرمانڕەوایی کوردی، بمانبووایـە!.. نەبوونی زمانی یەکگرتووی کوردی کێشـەکانی ئاڵۆزتر کردووە، کورد بە چەند شێوەزمان و چەند رێنووسـێک دەنووسـێت.. هەربۆیـە لێکتێگەیشـتنیش ئاسـان نابێت و ناشـتوانین وەک پێویسـت بچینە ناو زانسـتی دیجیتاڵـەوە. بۆ نموونە ئەگـەر داوا لە کۆمپانیایەکی وەک مایکرۆسـۆفت بکەین ویندۆزمان بۆ بـکات بـە کوردی! پێـی بڵێین بۆ کام شـێوەزمان و بـە کام رێنووس! لەوەوە بڕوانە هەموو لایەنەکانی تری زانستی ئای تی بەگشتی!.

بەڵام لە لایەکی ترەوە بوونی ئنتەرنێت هۆکارێکی گرنگە بۆ زانین و ناسینی پارچەکانی کوردستان بەیەکتری، من زانیاریی زۆرم بەهۆیەوە دەستکەوتووە و لەو رووەوە زۆر خۆم بە قەرزاری ئنتەرنێت دەزانم..

پ9/ تـۆ یەکێـک بووی لە کەسـە یەکەمینەکان کـە خەمخۆرییەکی

١- لەم دیمانەیەدا ئەو پرسیار و وەڵامانەی کە پەیوەندییان بەباسی رێنووسەوە نییە لامبردووون.

گەورەت نواند لە مەسەلەی داخلکردنی زمانی کوردی بۆ ئینتەرنێت، ئایا ئەم هەوڵە تاکە کەسـییەی هاوڕێ باخەوان، دیسان زادەی خەونبینینی گەشەسـەندنی پێشـکەوتنی زمانێکی جوانی پـاراوی کوردی بوو، یان ئـەوە باخەوانی هاندا کە ئیتر زمانـی کوردیش نابێت لەبیر ببرێتەوە و دەبێت بە قەدەر خۆی خزمەتی بکرێت؟

وەڵام: لە راسـتیدا ئەمە چیرۆکی خۆی هەیە! سـاڵی 1994 ویستم نامیلکەیەک لەسەر راپەڕینەکەی بەهاری 1991ی باشووری کوردستان چـاپ بکەم، ناوەڕۆکی ئەو نامیلکەیە کۆڕێکم بوو کە لە هەمان سـاڵدا لە رواندز گرتم.. کێشـەی چاپم هەبوو و لە هۆڵندا نەمزانی چۆن چاپ و بڵاوی بکەمەوە.. پاشـان تایپڕایتەرێکی فارسـیم لە کاک (بەختیاری شەمەیی)یەوە وەرگرت و کەوتمە تایپی کتێبەکە! ئەگەرچی پێشتر کەمێک کارم بە تایپڕایتەر کردبوو، بەڵام کارێکی تابڵێی ناخۆش بوو، بەتایبەتی کە دەبووایە دێڕەکان درێژییان وەکو یەک بووایە تاوەکو لای چەپیشی رێـک دەربچووایـە.. هەر لەو سـاڵەدا بڕیارمـدا کۆمپیوتەرێک بکڕم و کاروباری تایپی نووسـینەکانمی پێبکەم.. هاوسەرەکەشم خوێندنەکەی لەسـەر کۆمپیوتـەر و ئای تی بـوو، پاش ئـەوەی کۆمپیوتەرێکمان لە ساڵی 1995دا کڕی، چەند کۆرسێکم هەر لەو ساڵەدا بینی و زۆرباش کۆرسـەکانم تەواوکرد، ئیدی لەو کاتەوە کەوتمـە دنیای کۆمپیوتەر و سفر و یەکەوە! ساڵی دووایی لە پەیمانگای نێتوێرکینگ لە شاری لاهای وەرگیرام و ئەویشـم تەواوکـرد.. سـاڵانێکی زۆر کاری بەرنامەوانیی ئنتەرنێـت و بەرنامەی ویندۆزم بەچەندین زمانی بەرنامەوانیی جیاواز لـە چەندیـن کۆمپانیا کردووە، ئێسـتا پاش ئەو هەموو سـاڵە لەوانەیە دەیـان کۆرس و راهێنانم بینیبێت و لەوکاتەوە بژێویی خۆمان لەسـەر ئەو لایەنەیە و هەرگیز هەسـت ناکەم کە من کەسێم کاتی خۆی یاسام خوێندبێت و مافناس بم!. تاوەکو ئێستا کە بوومەتە ئای تی مەنیجەر لای نەتەوە یەکگرتووەکان و تەواوی داتابەیسـەکانی دادگای یۆگۆسـلاڤیا

من بەرپرسیاریانم و بەڕێوەیاندەبەم..

مـن هەر لە بەراییی دەرکەوتنـی ئنتەرنێتەوە، بەگەڵی کەوتم و زۆر بە گرنگم دەزانی.. سەرەتا زمانی کوردی زۆر کەم بەکاردەهێنرا.. بەڵام پاشـان وردە وردە زۆر بوو و منیش یەکێکم لەو سـەربازە ونانەی کە کارم بۆ ئەوە کردووە و تاوەکو ئێستاش هەر بەردەوامم..

پ10/ بـا پرسـیارێکی جەوهەریـی بکەین لەسـەر باخـەوان دۆت کۆم، ئێمە هەر رۆژێک سـەیری سایتەکەی بەڕێزتان دەکەین، مێژووی رۆژێکمان بە تەواوەتی لە پێش زایینەوە هەتا ئێسـتا دەداتێ، ئایا ئەمە تا چەند خوێنەر بۆ ئەوە رادەکێشێتەوە کە خوێنەر زاکیرەیەکی بەهێزی هەبێت بۆ گەڕانەوە بۆ رووداوەکان، ئایا ئەو هەوڵەی تۆش لەسەر ئەو بنەمایە بەرهەم هات؟

وەڵام: سـاڵی 1998 کە لە کۆمپانیای (ماگناشـۆپ ئنتەرناشـیۆناڵ بـی ڤـی)ی هۆڵەنـدی کارم دەکـرد، بەڕێوەبـەری کۆمپانیاکـە وەک دەستخۆشانەیەک بۆ چەند ماڵپەڕێکی عەرەبی کە بۆ کۆمپانیاکە دروستم کردبوو، پێی گووتم کە دەتوانم لەسـەر بودجـەی کۆمپانیا دۆماینێکی تایبەت بەخۆم و هۆسـتینگی بێسـنوورم هەبێت، دیارە ئەوکاتە ئەوانە زۆر گران بوون!، منیش لەو کاتەوە بوومە خاوەنی باخەوان دۆت کۆم. ئەو ماڵپەڕە یەکێکە لە دۆماینە بەراییەکانی مێژووی ئنتەرنێتی کوردی.. هیچ کاتێک ئەو دۆماینەم بۆ مەبەستی بازرگانی بەکارنەهێناوە، هەرچی نووسـینی مـن هەیە لە کتێب و وتار و دیمانە لەسـەر ئـەو ماڵپەڕەن.. زۆرجاریـش کتێبی نووسـەرانی تر کە هۆسـتینگیان نەبـووە دامناوە تاوەکو خەڵکی بیانبینێت..

سـاڵی 1999، پێش چـاپ و بڵاوبوونەوەی پەڕتووکـی هاوڕێنامە لەلایەن دەزگای سـەردەمەوە، تەواوی داتابەیسـی هاوڕێنامەم خستە سـەر باخـەوان دۆت کۆم و ماشـێنێکی گەڕانم پێیـەوە گرێدا تاوەکو خوێنەران لە داتابەیسەکەدا بگەڕێن و زانیاریی تێدا بدۆزنەوە! لەوانەیە

ئەوە کۆنترین یان یەکەمینەکانی سێرج مەشینی کوردی بێت لەسەر ئنتەرنێت! دیارە دڵنیا نیم لەوە..

پاشان وایلێهات کە رۆژانە میوانانی دۆمایەنکە رووداوەکانی رۆژیان بە ئۆتۆماتیکی دەستبکەوێت.. هەمان رووداوەکانی رۆژ کە سالانێکە تەلەڤزیۆنە کوردییەکان سوودی لێدەبینن و هەندێکیان تەنانەت کۆماکانی منیش بڵاودەکەنەوە، بەبێ ئەوەی رۆژێک لە رۆژان باسی سەرچاوەی هاورپنامەیان کردبێت! ئێستا بووەتە (ئار ئێس ئێس فید) و هەر ماڵپەرێکی کوردی دەتوانێت ناوکێشی بکات لە ماڵپەرەکەی خۆیەوە و رووداوەکانی رۆژ پیشانی میوانانی بدات..

خۆشبەختانە زۆر کەس سوودی لە رووداوەکانی رۆژ وەرگرتووە و زۆرێک ئیمێڵ و دەستخۆشانەم بەدرێژایی سالانی رابردوو پێگەییشتووە کە دەتوانم بڵێم سەدان و بگرە زۆرتریشە و هەموویم لای خۆم پاراستوون..

پ11/ سایتی کوردیپێدیا سەرچاوەیەکی دەوڵەمەندە بۆ کۆکردنەوەی زانیاریی لەسەر تەواوی کەس و رێکخراوو ناوچەکان، ئەوەیان زادەی چی بوو؟

وەڵام: من لە ساڵی 2005ەوە لە فراوانترکردنی هاورێنامە وەستام، ئەویش زۆرتر بەهۆی هۆکاری چاپنەکردنەوەیەوە بوو! پرۆژەی کوردیپێدیا دەمێک بوو لە بەرنامەمدا بوو، بەتایبەتی کە کۆمەڵێک سەرچاوەی باشم بۆی هەبوو، لەوانە: هاورێنامە و داتابەیسی ناونامە و ئەو ئەرشیڤە دیجیتاڵەی کە سالانی رابردوو کۆمکردبوەوە. کوردیپێدیا لەسەر ئەو سەرچاوانە وەک (داتاوێر هاوس)ێک دروستبوو، شارەزاییی چەند ساڵەشم لە بەرنامەوانی و داتابەیس دیزایینیدا زۆر یارمەتیدەرم بوو و ئەو کوردیپێدیایەی لێپێکهات کە ناوم ناوە (پڕزانیاریترین سەرچاوەی کوردی!)..

کوردیپێدیا، پڕۆژەیەکە بۆ کۆکردنەوەی هەر زانیارییەکی پەیوەست

به کوردســتان و کورد و بەهیوایە لە پاشەڕۆژدا زۆر پڕزانیاریتر بێت و بەهۆیــەوە بەئاســانی بزانرێــت: کێ، کێیە؟! و کــوێ، کوێیە؟! و چی، چییە؟!...

کوردیپێدیــا وشــەیەکی لێکــدراوە و لە کوردی و پێدیــا پێکهاتووە. وشەی پێدیا، وشەی دووەمی وشەی لێکدراوی گریکیی ئەنسیکلۆپێدیایە (enkyklia paideia)کــە بەواتای ناســین یان زانینی یاخود زانیاریی گشــتی دێت. وشەی کوردیپێدیاش لەوەوە داتاشراوە و دەکرێت واتای کوردناســی، کوردیناسی یان کوردزانین یاخود زانیاریی کوردی بدات. دڵنیــا نیم، بەڵام لەوانەیە وشــەی پەیــی کوردی یــان پەیپێبردن هەر هەمان ڕەگوڕیشەی پیدیا بێت!.

بەکورتی کوردیپێدیا، هەوڵێکی (پڕۆفیشناڵ)انەیە بۆ کۆکردنەوەی و خستنەڕووی زانیاریی پەیوەست بە کوردستان و کوردەوە..

دەمێکە بەنیازی نووســینێکم لەســەر زانیــاری و چۆنێتیی زانیاری وەدەستخســتن و تایبەتمەندییەکانی، بەڵام ماوەیەکە لە نووسیندا زۆر تەمبەڵ بووم و هیوادارم لە پاشەڕۆژدا ئەمەم بۆ بکرێت..

پڕۆژەکە خۆشــبەختانە زۆر بەخێرهاتنی لێکراوە و خەڵکانێکی زۆر ســەردانی دەکەن و زانیاریی لێوەردەگرن و ڕاپۆرتی لێوە دادەبەزێنن. خەڵکانێکی زۆریــش یارمەتی بۆ کوردیپیدیا دەنێرن بەناردنی بابەت و وێنە و ڕاستکردنەوەی زانیاریی ناتەواو، کە ئەمەش بووەتە هۆی ئەوەی کە کوردیپێدیا ئنتەرئەکتیڤانە لەگەڵ ســەردەرەکانیدا کاربکات.. هیواشم فراوانبوونی زۆرتریەتی و دەکرێت بگوترێت لەم کاتەدا داتابەیسەکەی، دوای داتابەیسی دەزگاکانی زانیاری و پاراستن، گەورەترین داتابەیسی کوردییە.. ئێســتا کوردیپیدیا خاوەنی دەیان هەزاران بابەت و هەزاران وێنەیە.. ئامانجیشــی ئەوەیە ژمــارەی بابەتەکانی بگەیەنێتە یەک ملیۆن بابەت! تاوەکو هەرکەسێک بیەوێت بەدوای هەر شتێکدا بگەڕێت، نائومێد نەبێت و زانیاریی پێویستی لەسەر بابەتی داواکراو دەستبکەوێت..

بەرنامەی کاری زۆرترم بۆ کوردیپیدیا هەیە، بەوەی بەشـێوەزاری بادینی و کرمانجیی پیتی لاتینیش کاربکات و بەنیازیشم وەک ڕێکخراوێکی لێبکـەم و ببێتـە ناوەندیکـی بڕواپێکـراوی زانیاریوەدەستخسـتنی کوردەواری..

پ12/ هەسـت دەکـەی بـۆ چەند سـاڵی داهاتوو، زمانی شـیرینی کوردی هێندە دەبێتە واقیع و دێتە ڕێزی یەکێک لەو زمانە جیهانییانەی کـە بۆ هەر بوارێک بتەوێت تۆ پرسـیاری لێ بکەیت، واتە پرسـیار لە گـوگڵ بکەیت یان لە هەر سـێرچێکی دیکە بکەیت، زانیاریی پێویسـتت دەست بکەوێت؟

وەڵام: دەتوانـم بڵێم لە پێنج سـاڵی رابـردوودا گۆڕانکاریی باش لە بـواری زانیاریـی تەکنەلۆجیدا هاتووەتە کایەوە، ئـەو گۆڕانکارییانەش کورد و زمانەکەیی گرتووەتەوە. بەڵام ئەوەی پەیوەست بە کوردەوەیە وەک پێویسـت نییە و ئێمە هێشـتا زۆرمان ماوە. کێشـەکانمان زۆرن! ڕێنووسـی یەکگرتـوو و زمانـی یەکگرتوو یەکێکن لە شاکێشـەکان و دەبووایە لە بیسـت سـاڵی رابردوودا حکومەتی باشووری کوردستان هەنـگاوی زۆر گـەورەی بنایە، بـەڵام هیچی نەکردووە! ئەو کێشـەیە دەبێت دامەزراو و سیستم چاری بکات و لە توانای یەک کەس و سەد کەسدا نییە!..

گـووگڵ و هەر سـێرچ ئەنجنێکـی دی، هەرچی لە داتابەیسـەکەیدا تۆمارکرابێـت، هەر ئەوەت دەداتێت و هیچی تر، ئیدی ئەگەر سـۆرانی و پیتـی ئارامی یـان بادینی و پیتی ئارامی یان لاتینی بێت، هەر ئەوەت پیشـاندەدات!.. بـەڵام ئایا زانیاریی پێویسـتت دەسـتبکەوێت، ئەوەیان دەکەوێتـەوە سـەرخۆمان کە تاچ ڕادەیـەک زانیـاری و دۆکومێنتمان لەسەر نێت هەیە! نەک سێرچ ماشینەکان!..

پ13/ بـا بگەڕێینەوە بۆ ناوەندی مەعریفیەکان و زانکۆ و هەروەها خوێندنـی باڵا لە کوردسـتان کە لەمـەدا کەمتەرخەمییەکی زۆر گەورە

هەیە، تەنانەت زانکۆ و پەیمانگاکانی ئێمە سـایتێکی پێشـکەوتوویان بۆ دامەزراوەکانی خۆیشـیان نییە، ئایا ئەم کەمتەرخەمییە لە خزمەتکردن بـە زمانی کوردی و خزمەتکـردن بە زانیاری و داتا بە زمانی کوردی، خەتای کێیە، ئایا ئەمەش دیسان خەتای کۆی سیستمی سیاسیی وڵاتە، یـان خەتایەکە خەتای تاکە کەسـە، چونکە جۆرێـک لە ئیمکانیەت هەیە کە ئەوان بتوانن سـایتێکی پێشـکەوتوو پێشـکەش بکـەن و بە زمانی کوردی دەیان زانیاریی لەسـەر بواری پزیشـکی، بازرگانی، ئابووری، رۆژنامەوانی ....هتد، پێشکەش بکەن؟

وەڵام: ئەگەر ئەوانەی کە لە باشـووری کوردسـتان لەم سەردەمی تەکنەلۆجیای زانیارییەدا سـایتێکی پێشـکەوتوویان بۆ دامەزراوەکانی خۆیـان نەبێت، ئیتر چۆن من پێیان بڵێـم ناوەندی مەعریفی و زانکۆ و خوێندنی باڵا!..

ئەوانــە خەتای تاکەکەس نییە، من بەردێک لە ئاسـمانی باشـووری کوردسـتان بکەوێتە خوارەوە و بیدات بەسەری خودی دەستەڵاتیشدا! هــەر خەتــای دەســتەڵات خــۆی دەگــرم، ئەوانــە دەبێــت سیســتمی فەرمانڕەوایی بیکەن و کاری تاکەکەس نییە، تاکەکەس رۆڵی لەو پڕۆژە گەورانەدا یەکەم جێبەجێکەر و بەرەوپێشبەری پلانەکەیە، دووەمیش کە گرنگترینیانە، سوودمەندبوونە لەو پلانە..

ئەوەی من تێی گەییشتبێتم دەستەڵاتی کوردی ئەوەی خەمی نەبێت و ئــەوەی بیری لێنەکاتــەوە زمانی کوردییە، ئەمــە کارێکە من ناتوانم تێیبگەم بۆ و لەبەرچی؟! تکایە هەر کەسـێک ئـەوە دەزانێت، ئەوا زۆر سوپاسی دەکەم ئەگەر منیش تێبگەیەنیت بۆ؟!.

ماڵپەڕی وەزارەتی رۆشنبیری بکەرەوە، رێنووس و دەستەواژەی وا ئەنتیکەی تێدایە شاخت لێدەڕوێنێت! لە دۆکومێنتە فەرمییەکانی حکومەتدا هەریەکە و بەئارەزووی خۆی رێنووس و زمان دادەڕێژێت.. تکایە ئەو ئەرکە بکێشــن و سەیرێکی ئەو سەدان هەڵە رێنووسی و زمانەوانییانە

بکەن کە من لە ڕەشنووسـی دەستووری هەرێمی کوردستانم گرتووە و لەسـەر باخـەوان دۆت کۆم ئامادەیە و ئیـدی خۆتان ئازادن لەوەی پێی پێدەکەنن یان بۆ زمان و ڕێزمانی دەستووری هەرێمی کوردستان دەگرییێن!..

ئێسـتاش پاش بیسـت سـاڵ، لە دۆکومێنتـە فەرمییەکانـدا یەکێک دەنووسـێت، دەبێـت! ئەوی دی دەنووسـیت ئەبێ! نەخێـر یەکێکی تر ئەبێتی پێ ڕاسـتترە! یەکێکی تر دەنووسـێت ئەبێتن! یان دەبێتن یان و نازانم چیی تر! ئەمە کارەساتە، کارەسات! و نازانم ئەو دۆکتۆراگەل و زمانەوانگەلانەی زانکۆکانمان چ دەکەن و کاریان چییە!..

پ14/ ئەگـەر هەوڵـی تاکە کەسـی خەڵکانی وەکوو ئێـوە نەبوایە، چونکە هەرچی تا ئێسـتا کراوە و کۆی شـتەکان تاکە کەسین، تا چەند کـورد زەرەری لـەوە دەبینـی کە بەزمانی شـیرینی خـۆی، کەمترین زانیاریی لە سێرچەکانی ئینتەرنێت بەدەستکەوتبایە؟

وەڵام: ئێمەمانـان، هەرچییەکمان کردبێت بە بەرنامەیەکی تەواوەوە نەبووە، هەربۆیە کارەکانمان کەموکوڕیی زۆری تێدایە! بەڵام بەوەشەوە هەر توانیومانە بەردێک بخەینە سـەر دیواری دیجیتاڵی کوردسـتان و کورد!.

دیسان دەگەڕێمەوە بۆ دەستەڵات! کاری دامەزراوەکانی دەستەڵاتە پیتـی دیجیتاڵی کـوردی دروسـتبکات، نەک ئەم کەس و ئـەو کەس!.. کاری دامەزراوەکانی دەستەڵاتە کە ماڵپەڕە کۆمەڵایەتییەکان و بەرنامە بەربڵاوەکان بکاتە کوردی نەک من و تۆ!..

هەڵبەت ئەگەر من و تۆ و ئەو، بە خۆڕسکانە و خۆبەخشانە کارمان لەو بوارەدا نەکردایە و بەهیوای دامەزراوە کوردییەکان بووینایە! ئێستا شـتێکی ئەوتۆ نەدەبوو پێی بگووترێت زمانی کوردی لە جیهانی سـفر و یەکدا!.

حکومەتی بەعس بەو هەموو خوێن و تاوانەوە، چونکە دامەزراوەی

هەبــوو، هەر زوو پیتە کوردییەکانی کردە ناو بەرنامەیەکی (دۆس)ەوە و پێش سەرهەڵدانی ویندۆز دەتتوانی بەکاریبهێنیت و تێکستی کوردیی بەسەروبۆرەوە پێبنووسیت!..

پ15/ با بچینە بوارێکی دیکە ئەویش بواری میدیاکانە، میدیاکان بە چاک و بە خراپیانەوە سەرچاوەیەکی دەوڵەمەندن بۆ دونیای ئینتەرنێت و کۆمپیوتەر، ئێســتا قســەمان لەســەر ئەوە نییە بە رۆژ و بە خولەک چییان کردووە یان نا؟ بەڵکوو قسەمان لەسەر ئەوەیە ئەگەر بەرێزتان لەسەر ئاستە گشتییەکە بینین، ئایا ئەمە خزمەتێکە بۆ بەرەوپێشچوونی رۆژنامەگــەری ئەلیکترۆنــی کە وشــەی جوان لەســەر کــورد هەبێت لــە ئینتەرنێتــدا، یان بە پێچەوانــەوە ئەوان هێندە فــرە زار و هێندە بێ رێنووســن کە ئەوانەش لە ڕوویێکەوە جۆرێکن لە زەڕبەدان لە زمانی کوردی؟

وەڵام: میدیاکان، بەگشــتی کاری زۆریان کردووە لەسەر ئنتەرنێت.. ئەوانــە توانیویانە ملیۆنــان لاپەڕەی کوردی بخەنە بــەردەم خوێنەری کوردی لەســەر ئنتەرنێــت و لەو رووەوە کارێکی گەلێک باشــە، بەڵام دیــارە لایەنــی خراپیشــی زۆرە! خراپی رێنووس، رێزمــان و نەبوونی زمانــی یەکگرتــووی کــوردی بووەتە هــۆی ئەوەی کــە زۆر لە نرخی هەوڵــی ئەو میدیایانە بهێنێتە خــوارەوە.. ئەگەر لەمەدا قوڵبیبنەوە، ئەوا هەر دەبێت بگەڕێینەوە بۆ ســەر بێ بەرنامەیی دەســتەڵاتی کوردی کە نەیتوانیوە ئەو میدیایانە ئاڕاســتە بکات تاوەکو بەشــێوازێکی باشتر و رێنووسێکی پوخت کارەکانیان بخەنە بەردەستی خوێنەرانیان!..

دەستەڵات تاوەکو ئێســتا نەیتوانیوە تەنانەت کتێبێکی ناوی منداڵان بکاتە یاســا و لە فەرمانگەی ناونووســکردنی منداڵانــی تازەلەدایکبوو دایبنێت و بیکاتە پێوەر، ئیدی وادیارە ئێمە داوای شــتی زۆر گەورەی لێدەکەین!..

پ16/ بەوپێیــەی کە کورد زمانی ســتانداردنی نییــە وەک عەرەب

که قورئانی کردووەتە زمانی ستانداردی خۆی، تا چەند زەرەر لەوە دەبینن کە بۆ ئاییندەیەکی دوور ئەگەر زمانی ستانداردنی کوردی دروست بوو و بەلایەکدا شکایەوە جا بۆ نموونە سۆرانی بێت یان کرمانجی، تا چەند ئەو زانیارییانە دەفەوتێن ئەوەی کە ئێستا هەیە؟

وەڵام: هەڵبەت هێزکاری خراپی دەبێت، بەڵام بەو شێوەیەش نییە، ئێستا تەکنەلۆجیای زانیاری ئەوەندە پێشکەوتووە کە زۆر بەئاسانی لە چەندین زمانەوە بۆ چەندین زمانی تر دۆکومێنتی بۆ وەردەگێڕیت و بە کوالیتیی زۆر باشیشەوە، زمانی چینی و عەرەبی فڕیان بەسەر یەکترەوە نییە و دەتوانیت لای زۆرێک لە ماڵپەڕ و ماشێنی گەڕانەکان دۆکومێنتی بۆ – یان لێوەربگێڕیت! کە ئەوە بەئاسانی بلوێت! ئیدی بۆچی لە شێوەزارێکەوە بۆ شێوەزارێکی تر نەلوێت! بەڕای من زۆر ئاسانترە و کوالیتیی وەرگێڕانەکەشی زۆر لە دوو زمانی جیاواز باشترە..

من ماوەی ساڵێک لە دادگای لاهای، لە پڕۆژەیەکی لەو جۆرەدا کارم کردووە بۆ وەرگێڕانی زمانەکانی یۆگۆسلاڤیای پێشوو بۆ زمانی ئینگلیزی و بەپێچەوانەشەوە! کارێکە دەکرێت لەنێوان شێوەزمانەکانی کوردیدا بەئاسانی بچێتەسەر و بەرنامەیەک دروستبکرێت دۆکومێنت لەنێوان شێوەزمانەکاندا وەربگێڕێت!..

تورکەکان کاتی مستەفا کەمال کە ڕێنووسەکەیان لە ئارامییەوە کردە لاتینی، شتیان فەوتا! بەڵام زۆرینەی ئەدەب و نووسراوە گرنگەکانی خۆشیانیان کردە سەر ڕێنووسی لاتینی..

من پێم وایە هەندێک شتمان بفەوتێت باشترە لەوەی کە زمانەکەمان بەبێ ستانداردی بمێنێتەوە.. دووبارە ئەوەشیان کاری دامەزراوەکانی حکومەتە کە هەموو ئەو ئەدەبیاتانە وەربگێڕێتە سەر زمانی ستانداردی کوردی لە پاشەڕۆژدا..

دروستبوونی زمانی ستاندارد، ئەوە ناگەیەنێت کە شێوەزمانەکانی تر دەفەوتێن! ئەگەر زمانی ستانداردی ئێمە ببێتە کرمانجی و پیتی لاتینی

کە ئەمە بەهێزترین گریمانەکانە، ئەوا شـیعری (تەبعی شـەکرباری من کوردی ئەگەر ئینشـا دەکا)ی نالی چۆن دەفەوتێت! هەرگیز نافەوتێت!.. تێکستێک نەمر بێت، هەر بە نەمری دەمێنێتەوە، ئیدی بەهەر زمانێک و بەهەر شێوەزمانێک نووسرابێت!..

پ17/ یەکێک لەو ئیشـکالانەی کە تا ئێسـتا لە سایتی ئەلیکترۆنیدا کەمـە ئـەوەی زۆربەی ئـەو بیرمەنـد و کەڵەپیاوانەی کـە داهێنان و خزمەتێکـی زۆریـان بە زمان و ئـەدەب و فەرهەنگی کوردی و مێژوو گەیاندووە، تا ئێسـتا سـایتێکیان لە ئینتەرنێتدا بۆ دروست نەکراوە، بۆ نموونە بۆ مەسـعوود محەممەد دروسـت کراوە بەڵام کەمترین شـتی مەسعوود محەممەد خۆی تێدایە، ئەوە تا چەند جۆرێکە لەکەمتەرخەمی، بە ڕاستیش دەبوایە دەزگا چاپەمەنییەکانی ئێمە و دەزگا فەرهەنگییەکان ئـەو پارە زەبەلاحـەی لەو وڵاتە بۆ ڕاگەیاندن و شـتی دیکە سـەرف دەکرێت، تا چەند دەبوایە کارێکی لەو بابەتەیان کردبوایە؟

وەڵام: حەزم نەکرد جارێکی بێمەوە سەر قەوانی سواوی دەستەڵات و هەڵەکانی، ئەوەشیان پەیوەندیی بەپلانی بێپلانی وەزارەتی بۆ نموونە رۆشـنبیرییەوە هەیە! ئەگینا کاری ئەو تاکەکەسـانە نییە کە ماڵپەڕ بۆ مەسعود محەمەد یان بۆ مەلا شکور و کێی تر دروستبکەن..

دامەزراوێکـی حکومـی دەبێـت کەسـانێک لـە مێـژوو و ئەدەبـی ئێمـە دیاریبـکات کە کارەکانیـان کۆبکاتـەوە و دیجیتەڵایزیان بکات و ماڵپەڕیان بۆ دروستبکات بە هەردوو زمانی کوردی و ئینگلیزی.. نەک تاکەکەسـانێک کـە نەتوانن و توانای مادی و کاتـی ئەوەیان نەبێت کە هەموو ئەو کارانە کۆبکەنەوە..

دیارە ئەوەش پێوەندیی بە هاوکێشـە زانسـتییەکەوە هەیە، بۆشایی پڕدەبێتەوە ئیدی بەهەر شتێک بێت.. باش، خراپ، خراپتر یان خراپترین.. کە کاری باش و پلان نەبوو! کاری ناباش و بێپلانی جێی دەگرێتەوە..

لەڕاسـتیدا وەڵامی پرسـیارەکان زۆرتر هەڵدەگـرن و ئەگەر بەدڵی

خـۆم وەڵامیانـم بدایەتەوە، کتێبێکی دەکرد! نەمویسـت درێژدادڕ بم و کاتی بەهاداری خوێنەری زۆرتر پێوە بکوژم! بۆیە لە کورتی دەیبڕمەوە و سوپاسـی ئێوە دەکەم بۆ پرسـیارەکانتان و سوپاسـی زۆریشم بۆ خوێنەرانم بۆ ئەو کاتەی تەرخانی دەکەن بۆ خوێندنەوەی وەڵامەکان..

لاهای – هۆڵندا
ناوەڕاستی ئاپریلی 2011

ئەم دیمانەیە بەسێ بەش لە ژمارەکانی 61، 62 و 64ی رۆژنامەی رووبەری داهێناندا بڵاوبووەتەوە. ساڵی 2011.

(پەراوێزەکان)

1 پیتـی «ح» لـە کوردیـدا نییـە و لـە عەرەبییـەوە پەڕیوەتە ناو زمانەکەمـان، لـە هەندێـک ناوچەی کوردسـتان «هــ» بەکاردێنرێت، بەتایبەتی لە کرماشان و ئیلام.

2 پیتـی قاف لـە کوردیدا نییە و لە عەرەبی و تورکییەوە پەڕیوەتە ناو زمانەکەمان.

3 دوو واو، لـە راسـتیدا ئەمـە یەک پیت نییـە و هەندێک پیتچن بۆ ئاسـانکاری ئەم پیتیان خستووەتە سـەر تەختە کلیلە کوردییەکان! ئەم دوو واوە دوو بەهـای دووبـارەی یونیکـۆدی هەیـە و ناکرێت بەیەک پیت ئەژمار بکرێت! سـەیرەکە لەوەدایە پیتچنەکان وایانزانیوە کە ببێتە یـەک کلیل پرۆسـەی تایپکردن خێرادەکات، بـەڵام تایپکردنی ئەم دوو واوە بەهـۆی کلیلـی شـیفت و کلیلێکی ترەوە دەبێت کە لـە زۆر باردا پیتـی واوی تەنهایـە، کە خۆی لـە خۆیدا دووجار پەنجەدانانە لەسـەر کیبۆردەکە، کەواتە دروستکردنی ئەم دوو واوە وەک کلیلێکی سەربەخۆ و بە شیفتەوە کارێکی نەشیاوە!.

4 پیتـی عەیـن، لـە کوردیـدا نییە و لـە عەرەبییـەوە پەڕیوەتە ناو زمانەکەمان. لە هەندێک ناوچەی کوردستان "ئ" بەکاردێنرێت بەتایبەتی لە کرماشان و ئیلام.

5 پیتـی غەین، پیتێکـە دڵنیا نیم لە کوردیبوونی و هەندێک وشـەی زۆر کەممان هەیە کە ئەم پیتەی تێدا بێت، وەک غار، کاغەز، غەرغەرە، باغ، باغەوان...

مـن زۆر لەگـەڵ لابردنـی ئـەم پیتـەدام لەسـەر کیبۆردەکەمان و لەجیاتیـی ئەو پیتی "خ" بەکاربێت. لەم رووەوە پیتی Qیش لە کوردیی لاتینیدا بە پێویست نابینم و دەکرێت پیتی «K» جێی بگرێتەوە.

6 هیــچ پێوەرێکــی ئەوتــۆم نەدیوە کە ئەم وشــە و دەســتەواژانە، واهــی بنووســرێن یان نــا، بەڵام ئایا دەبێــت وا بێت یان نا، پێویســتە رێککەوتنمــان لەســەری هەبێــت. هەربۆیە لێــرەدا پێشــنیار دەکەم بۆ وەزارەتە پەیوەندیدارەکانی باشــوور کە لیســتەیەکی تەواوی وشــە و دەستەواژەکان پێکبهێنن، تاوەکو ببێتە بنچینەی سپێڵچێکەری کوردی.

کارەساتی ڕێنووسی کوردی لەسەر ئنتەرنێت

ئەم وێنانە هەموویان لەسەر سۆشیاڵ میدیا بڵاوکراونەتەوە

Iraqi Kurdistan Parliament
Kurdistan – Erbil

پەرلەمانی کوردستان ـ عێراق
کوردستان ـ هەولێر

No:
Date:

بەروار:

بەرێز/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ کۆبونەوەی نا ئاسایی

بە پێی مادەی شەش لە پەیرەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان، ئەم پەرلەمانتارانەی کە لە خوارەوە ناو و واژۆیان هاتووە داوا دەکەین بە زووترین کات کۆبونەوەیەکی نائاسایی پەرلەمان ئەنجام بدرێت، بە مەبەستی هەموارکردنی یاسای (**چاکسازی لە خانەنشینی موچە و دەرماڵە و بەخشین و ئیمتیازاتەکانی دیکە لە هەرێمی کوردستان**) هەروەها خستنە بواری جێبەجێکردنی ئەو یاسایە و لابردنی پاشەکەوتی مووچەی فەرمانبەرانی هەرێمی کوردستان.

لەگەڵ رێزدا..

ژمارە	ناوی پەرلەمانتار	واژۆ
-1	کەژاڵ هادی حقی	
-2	بەهار عبدالرحمان	
-3	[illegible]	
-4	شوان شێخ ئەحمەد	
-5	شکریە جودت	
-6	حیات محمد رضا	
-7	سهام عمر قادر	
-8	ابو بکر عمر عبدالله	
-9	[illegible]	
-10	شهاب میکائیل	
-11	[illegible] نجم الدین	
-12	عمر صالح کریم	
-13	بەهار دەرویش	
-14	ئاواز حمد حسن	
-15	نەجیبە لطیف احمد	

هەرێمی کوردستان – عێراق ئەنجومەنی وەزیران وەزارەتی دارایی وئابووری بەڕێوەبەرایەتی گشتی بانکە بازرگانیەکان بەڕێوەبەرایەتی ئاسانکاری	Kurdistan Region – Iraq Council of Ministers Ministry of Finance & Economy General Directorate of Commercial Banks	حكومه اقليم كوردستان – العراق مجلس الوزراء وزاره المالية والاقتصاد المديرية العامة للمصارف التجارية مديرية التسهيلات

ژمارە: ١٠٢١ رێکەوت: ٢٤/ خەرمانان / ٢٧٢٠ کوردی رێکەوت: ١٦/ ٨/ ٢٠٢٠زایینی

بۆ/گشت بانکە بازرگانیەکان

ب/ گەڕانەوەی قەرزی ئاسانکاری

دەرچوو ئاسانکاری

ئاماژە نووسراوی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (٢٩٣٦١) لە ٢٠٢٠/٤/١٦ تایبەت بە یاسایی چاکسازی و نووسراوی وەزارەتی دارایی و ئابووری ژمارە (٢٠٦٩) لە ٢٠٢٠/٥/١٣ نووسروەکانمان ژمارە(٦٢٦و ٦٩٤ و ٩٦٩ و ٩٨١) لە (٢٠٢٠/٤/١٤ و ٢٠٢٠/٥/١٣ و ٢٠٢٠/٦/٣٠ و ٢٠٢٠/٧/١٩) ئاگادارتان دەکەینەوە نووسراوی بۆ بەریوەبەرایەتی ئاسانکاری لە رێگا جی بەجی کردن بکریت بەمەبەستی وەرگرتنەوەی قەرزی ئاسانکاری لە رێگا فرۆشتنی ئاشکرا (موزایدە) بە دوایین ریکارە یاساییەکانتان بە وەرگرتنەوەی قەرز بە پێی (قانون تحصيل ديون الحكومه) ژمارە (٥٦) لسنە (١٩٧٧) و (قانون تسجيل العقاري) ژمارە (٤٣) لسنە (١٩٧١) و (قانون التنفيذ) ژمارە (٤٥) لسنە (١٩٨٠) المعدل بەمەبەستی جی بەجی کردنی یاسای چاكسازی لەریگا لیژنەکەتان و لە بوونی هەر گرفتیک لە فروشتنی مولکەکان بە نووسراوی فەرمی ئاگادارمان بکەنەوە.

لەگەڵ رێزماندا...

ئاوات جەناب نوری

وەزیری دارایی و ئابووری

٢٠٢٠/٨/

وێنەیەک بۆ/

- نووسینگەی بەریز وەزیر دارایی و ئابووری بو زانین لە گەل یزماندا.
- بەشی ئاسانکاری.
- دۆسیەی گشتی.

تەلەفۆن ٢٥٤٩٧٣٤٠ &٢٥٠٤٩٥١& ٢٥٠٩٦٨٥& ٢٦٤٢٦٩٨

ئازیمان/سموتیر خەتامی (٣٠) مەتری

Email: Bankabazrganyakan@gmail.com

ئینتةرنیت !!! باشترین و خئراترین
ئینتةرنیت لة هةموو عئراق, 5GB
تةنها بة 7,000د.ع. بةدةستبهئنة كة
بوماوةی 7 رؤز بةردةست دةبئت،بؤ
بةشداريكردن
*250*1*2*2*1#
دابكرة يان 40 بنيره بؤ 250

Kamil Zheer
Yesterday at 09:16 ·

دیوان/٦٣-شەشی ئەیلول
دیاریی ئەم هەینییەمانە وەک لەهەینیی پێشودا بەڵێنمان
بەمامۆستا ئاوات مەئروفو هاورێیانی خۆشەویست دا:

ڕاپەڕینی شەشی ئەیلولی 1930 ڕوداوێکی کتوپڕنەبو. ریشەی ئەو ڕاپەڕینە ئەگەڕێتەوە بۆهەندێ پێشینە. لەوانە:
1-شۆڕشەکانی شێخ مەحمود بۆسەربەخۆیی کوردستان.
2-لکاندنی باشوری کوردستان بەئیراکی ئەرەبییەوە بێ ڕەزامەندیی کورد.
3-بۆردومانی فڕۆکەکانی ئنگلیز بۆسەر کوردستان.
4-پەیمانی سیڤەر 10/8/1920 کەبەندەکانی 62،63،64 تایبەتبو بەسەربەخۆیی کوردستانو ئەتاتورک ساڵی 1923 بەپەیمانی لۆزان هەڵیوەشانەوە بەرامبەر ئەوەی دەسبەرداری ولایەتی موسڵبێ بۆئیراک. لە ڕاستیشدا ئەو پەیمانی سیڤەرە تەنیا بۆ ترساننی تورکبو کەئەگەر ڕازی نەبێ بەوەی ولایەتی موسڵ بخرێتە سەر ئیراک، ئەوا بەپێی پەیمانی سیڤەر، تورکیا هەمو باکوری کوردستان لەدەسئەدا!
واتا ئەو پەیمانی سیڤەرە تەنیا مەرەکەبی سەر کاغەزبوەو مەبەستەکە چاوبڕینە نەوتی کەرکوکبوە لەلایەن ئنگلیزەوە بەوەی ولایەتی موسڵ بخرێتە سەر ئیراک.
5-بەڵێنە درۆکانی ئنگلیز سەبارەت ئۆتۆنۆمییەک بەکورد.
6-پەیمانی30/یۆنیۆ/ 1930 نێوان بەریتانیاو ئیراک بۆماوەی 25 ساڵ کە بەهۆیەوە بەریتانیا دەستیگرت بەسەر هەمو خێروبێرێکی ئیراکو باشوری کوردستانیشا بەسامانی نەوتیشەوە.
7-هەڵبژاردنی پەرلەمان بۆ ئیراک کە 1930 نیازبو لەسلێمانیشدا بکرێو سلێمانی ڕەتیکردەوە.
8-ڕازینەبونی کورد بەوەی ئەرەب فەرمانڕەوایبێ.
هەمو ئەو پێشینانە بەجۆرێ پەزمەندەیان بەستبو و پەنگییان خواردبوەوە کە ئەبوایە لەسلێمانیی مەڵبەندی کوردایەتیدا تەقینەوەیەک لەشێوەی ڕاپەڕینێکی جەماوەریدا ڕوبدا.
ئەو پێشینانە پاڵنەربون بۆئەو ڕاپەڕینە کە بەشەڕی بەردەرکی سەراش ناوئەبرێ. پێشەکیش لەلایەن کۆمەڵەی لاوانەوەو لەلایەن ژمارەیەک ڕۆشنبیرانەوە، زەمینەسازیی بۆکرابو بەمەبەستی پیشاندانی ڕای گشتیی کە بەفەرمانڕەوایی ئەرەب ڕازینابن.

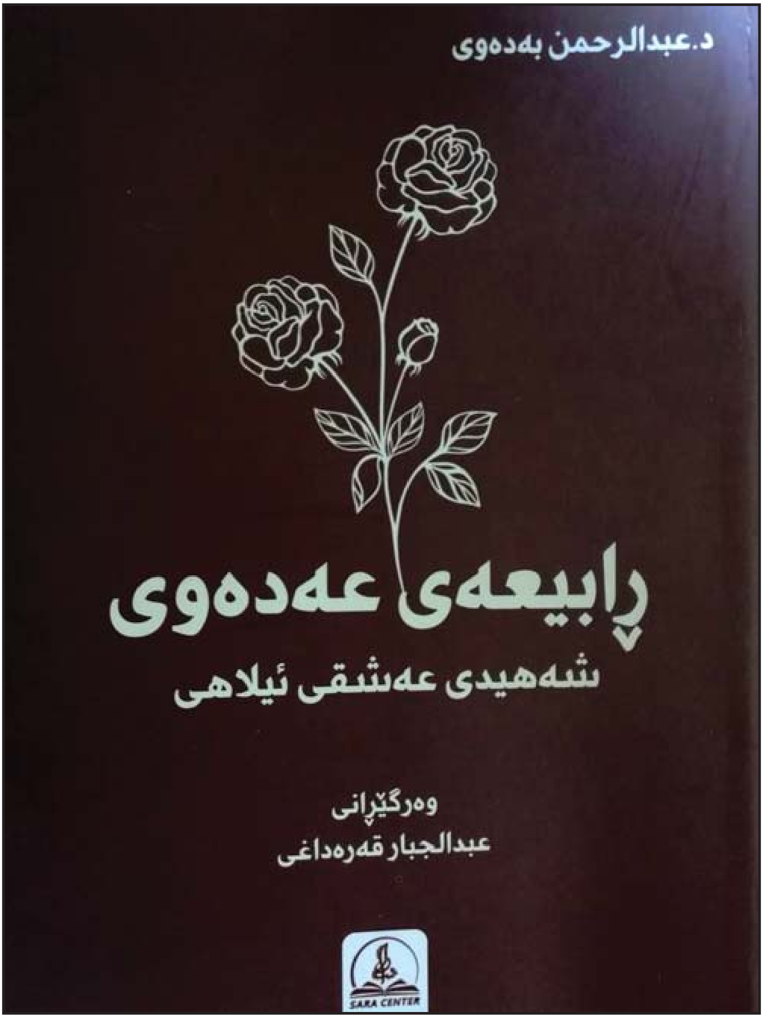
د.عبدالرحمن بەدەوی
ڕابیعەی عەدەوی
شەهیدی عەشقی ئیلاهی
وەرگێڕانی
عبدالجبار قەرەداغی
SARA CENTER

جامیعەی سلاح الدین

کولیەی ئاداب

بەشی کۆمەڵناسی

مەرحەلە 2

علم نەفسی کۆمەلایەتی و نیش و تەئسیراتی زمان لەسەر حەیات وشەخسیەتی بەشەر

حازر کردنی

مامەستای مەوزوع

هەرێمی کوردستان - عێراق
ئەنجومەنی وەزیران
وەزارەتی تەندروستی
بەڕێوەبەرایەتی گشتی پلان دانان
بەڕێوەبەرایەتی پلان دانان

Kurdistan Region - Iraq
Council of Ministers
Ministry of Health

إقليم كوردستان – العراق
مجلس الوزراء
وزارة الصحة
المديرية العامة للتخطيط
مديرية التخطيط

ژمارە: ٣
ڕێکەوت / / ٢٧١٨کوردی

No:
Date: ٢٥ / ٢ / ٢٠١٩

"پێشمەرگە سومبولی نەتەوەیی و پارێزەری کوردستانە"

بەیـــان

بەپێی (ماددەی شەشەم / برگەی دووەم) لە یاسای وەزارەتی تەندروستی هەرێمی کوردستان ژمارە (١٥) ی ساڵی (٢٠٠٧) وە لە بەر بەرژەوەندی گشتی وە بەپێی بەرنامەی وەزارەتمان لە پێناو پێشکەش کردنی خزمەت گوزاری لە بواری تەندروستی و چارەسەرکردن بۆ گشت هاولاتیان و دانیشتوانی کوردستان بڕیارماندا : بە کردنەوەی (نەخۆشخانەی بەرکەوتوانی چەکی کیمیاوی لە هەڵەبجە) سەر بە بەڕێوەبەرایەتی گشتی تەندروستی هەڵەبجە . لە ڕۆژی دەرچوونی ئەم بەیانە.

د. ڕێکەوت حمە ڕشید کریم
وەزیری تەندروستی
٢٠١٩/٢/٢٥

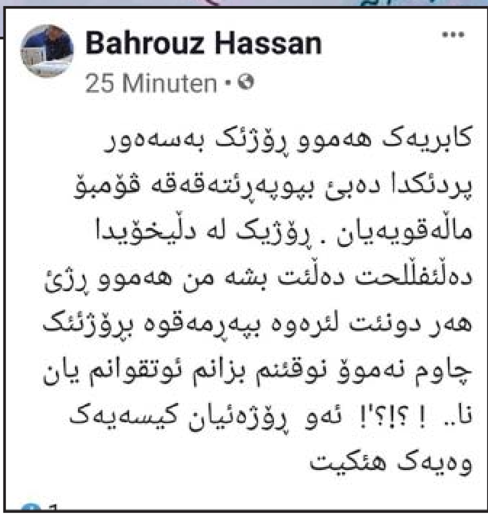

Bahrouz Hassan
25 Minuten •

کابریەک هەموو ڕۆژێک بەسەور پردێکدا دەبێ بپەڕێتەوە قەقە قۆمبۆ ماڵەقویەیان . ڕۆژیک لە دڵیخۆیدا دەڵێفڵلحت دەڵێت بشە من هەموو ڕژێ هەر دوێنێت لێرەوە بپەڕمەوە بڕۆژێک چاوم نەموۆ نوقێنم بزانم ئوتقوانم یان نا.. ! ؟!؟! ئەو ڕۆژەیان کیسەیەک وەیەک هێکیت

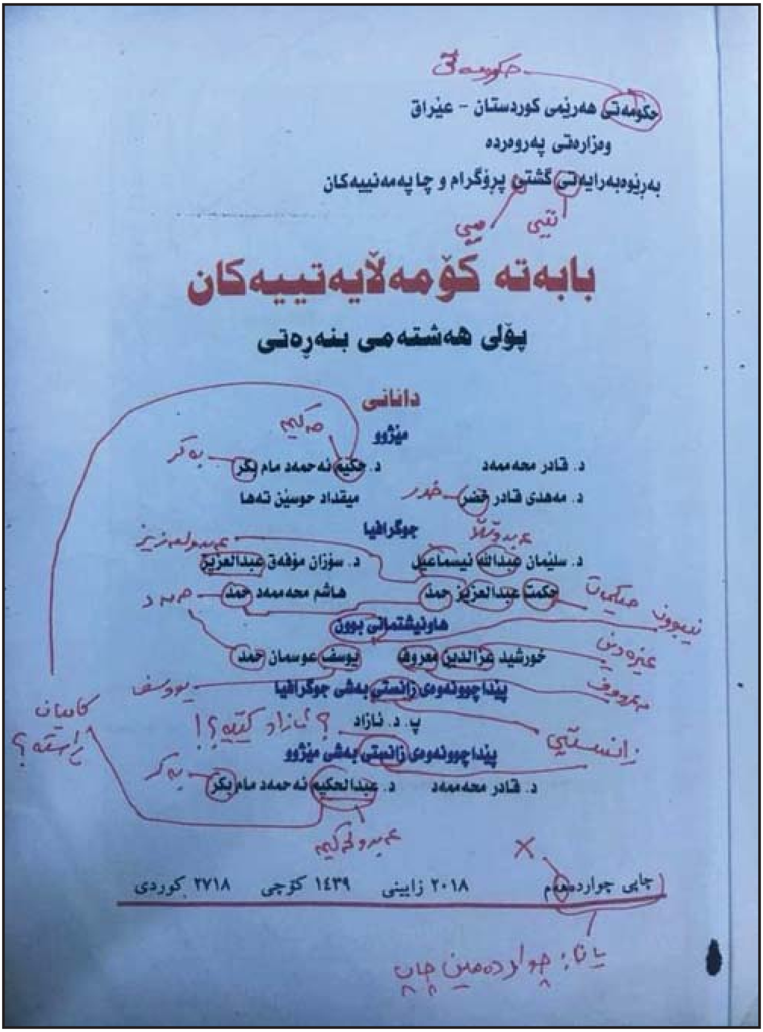

حكومەتی هەرێمی كوردستان - عێراق

وەزارەتی پەروەردە

بەڕێوەبەرایەتی گشتی پرۆگرام و چاپەمەنییەكان

بابەتە كۆمەڵایەتییەكان

پۆلی هەشتەمی بنەڕەتی

دانانی

مێژوو

د. قادر محەممەد — د. حكیم ئەحمەد مام بكر

د. مەهدی قادر خضر — میقداد حوسێن تەها

جوگرافیا

د. سلێمان عبداللە ئیسماعیل — د. سۆزان موفەق عبدالعزیز

حكمت عبدالعزیز حمد — هاشم محەممەد حمد

هاونیشتمانی بوون

خورشید عزالدین معروف — یوسف عوسمان حمد

پێداچوونەوەی زانستی بەشی جوگرافیا

پ. د. ئازاد

پێداچوونەوەی زانستی بەشی مێژوو

د. قادر محەممەد — د. عبدالحكیم ئەحمەد مام بكر

چاپی چواردەهەم ٢٠١٨ زایینی ١٤٣٩ كۆچی ٢٧١٨ كوردی

پەرلەمانی کوردستان – عێراق

Kurdistan Parliament – Iraq

برلمان كوردستان – العراق

ژمارە: / ٣ /

بەروار: ٣ / ٩ / ٢٠١٩

No: / /

Date: / /2019

بەڕێز/ دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان

بابەت/ داواکاری

بە هۆی نەشەفافی و گرانی لە نرخی گرێبەستەکانی عەریزە نووسەکان وە بە ئەلیکترۆنی کردنی سیستەمی عەریزە نووس لە هەرێمی کوردستان، کە ئەمە بارگرانیەکی زۆرە لەسەر خەڵکی کوردستان زەرەری حکومەتی هەرێمی کوردستانە، وە داوا لە بەڕێزتان دەکەم نووسراوێك ئاراستەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران بکرێت، بەمەبەستی هەڵوەشاندنەوەی ئەو گرێبەستە و نوێ کردنەوەی گرێبەستەکە لەگەڵ کۆمپانیای تردا لە ڕێی کەم کردنی ئاشکراوە.

لە ئێستادا دوو کۆمپانیا ئامادەن لەو شێوازە باشتر کار بکەن وە بە نرخی تەنها حەوت هەزار دینار، وە هەروەها ئامادەن بڕی لە ٪٤٠ بدەن بە حکومەتی هەرێمی کوردستان و وە لە ٪٦٠ ببەن بۆ خۆیان وە دوای دوازدە ساڵ تەواوی سیستەمەکە ڕادەستی حکومەتی هەرێم بکەن.

ڕەنگە کۆمپانیای تریش هەبن بە شێوەی باشتر و قازانجی زیاتر بۆ خەڵك و حکومەت ئامادە بن ئەم کارە بکەن بۆیە دەبێت بە زووترین کات ئەم کارە بکرێت.

لەگەڵ ڕێزدا...

پەرلەمانتار

سیروان بابان

zanyar.fatah@univsul.edu.iq

https://univsul.edu.iq/en/event/2126/
34-R

ئەمڕۆ 30-4-2010، ئەنجومەنی زانکۆی سلێمانی بە سەرۆکایەتی پرۆفیسۆری یاریدەدەر د. رەزا حسن حسێن و یاریدەدەری سەرۆکی زانکۆ وسەرجەم ئەندامانی ئەنجومەن کۆبوکەوەی ئاسایی خۆی ئەنجامدا، کۆبوونەوەکە تایبەت بوو بە چۆنێتی و دیاریکردنی میکانیزمی دەستپێکردنەوەی خوێندن بۆ ساڵی خوێندنی ٢٠١٩ـــ٢٠٢٠، پاڵپشت بە بڕیارەکانی ئەنجومەنی وەزارەتی خوێندنی باڵا و توێژینەوەی زانستی بەکۆی دەنگی ئەنجومەنی زانکۆ بڕیاردارکە :

یەکەم: پرۆسەی خوێندن لە حەفتەی داهاتوە دەتوانن بەشێوازی خوێندنی ئەلەکترۆنی پاڵپشتکاری بۆ خوێندکارانی بەکالۆریوس دەستپێدەکات.

دووەم: هەر گفتوگۆیەکی نامەی ماستەر و دکتۆرا و دبلۆم لە کۆلێجەکان بەهۆی ئەم رەوشە ناسایەی بڵاوبونەوەی پەتای کۆرۆنا ڕاگیراوە دەتوانن لە دوای ڕۆژی ٢ـ٥ـ٢٠٢٠ بەشێوەی ئۆنلاین ئەنجام بدرێت .

سێیەم: ئەو خوێندکارانەی ماستەر و دکتۆرا کە کۆرسی یەکەم خوێندنە کەیان تەواو کردوە، دەتوانن کۆرسی دووەمی خوێندنیان لە هەفتەی داهاتووەوە دەست پێبکەن، پشت ببەستن بە خوێندنی ئۆنلاین لەگەڵ مامۆستا بەرێزەکانیان.

چوارەم: بڕیاردرا بە دەستکردنەوە بە جێبەجێ کردنی سەرجەم ڕێکارە زانستی و ئیدارییەکانی بەرزکردنەوەی پلەی زانستی .

پێنجەم: هەوڵدان بۆ دەستپێکردنەوەی خولەکانی زمانی ئینگلیزی لە زانکۆی سلێمانی بەشێوازی ئەلەکترۆنی لەگەڵ سەرجەم زانکۆکانی تری کوردستان.

کەفتریای مەصری
بەخێرتان دەکات
نرکیلة عادي
نرکیلة تبیعي
عصائر
چا
کەمترین نەرخ

بەنزیخانەی
سو لتان
محسن 810
نورمال 750
گازوئیل 620

بانگەوازێک بۆ ڕای گشتی

لەلایەن/ ئەنجومەنی باڵای زەردەشتیانی کوردستانەوە

لە بڵاوکراوەیەکی ڤیدیۆییدا کەسێک بەناوی (لوقمانی حاجی کەریم) کە ناوی لەخۆی ناوە (پیر لوقمان) . ئەوە چەندین جارە بەناوی زەردەشتیەکانەوە هێرشی ناڕەوا دەکاتە سەر لایەن و کەسایەتیەکان. ئێمەی زەردەشتی دژی ئەو جۆرە هەڵسوکەوتە نەشیاوەین ، چونکە یەکێک لە فەلسەفە سەرەکیەکانی دینی (مەزد یەسنا) زەردەشتی، یەکتر قبوڵ کردن و پێکەوە ژیانە ، بەمەبەستی وەدەست هێنانی ئازادی و سەرفرازی و بەختەوەری بۆ هەموو مرۆڤەکان .

بەم بانگوازەش دوپاتی دەکەینەوە ، ناوبراو هیچ پەیوەندیەکی بە پرۆسەی زەردەشتیەوە نەماوەو دوور خراوەتەوە . لەبەر هەندێک هەڵوێستی ناڕەوای کە لەگەڵ ئەندێشە و گفتار و کرداری چاک دا ناگونجێت ، کە ئەمەش پایەی سەرەکی دینەکەیە . لەم توندو تیژیەش لوقمان خۆی لێی بەرپرسە . ئێمە وەک ئەنجومەنی باڵای زەردەشتیانی کوردستان ڕێگە بەهیچ کەسێک نادەین بەناوی زەردەشتیانەوە گیرەشێوێنی بنێتەوە و ئاشتی و تەبایی نێوان پێکهاتە ئاینی و نەتەوەییەکان بشێوێنێت .

(یاساش سەروەری هەموانە).

Mary Organization
For Zoroastrian Philosophy

ئەنجومەنی باڵای زەردەشتیانی کوردستان

٢٠٢١/٣/٢٣

وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان - وزارة الثقافة والشباب

1d ·

ڕونكردنەوەیەك لە وەزارەتی رۆشنبیری و لاوانەوە

بڵاوكردنەوەی فەرمانێكی وەزاریمان بۆ ڕێكخستنەوەی پێدانی ژمارەی سپاردنی كتێب، نیگەرانی نووسەران و ڕووناكبیرانی كوردستانی لێكەوتەوە، وەك هۆكارێك بۆ بەرتەسكردنەوەی ئازادیی چاپكردنی كتێب لێكیان دایەوە، بۆیە بەپێویستمان زانی ئەم ڕوونكردنەوەیە بڵاو بكەینەوە:

1-ئەو فەرمانەمان پشتی بە ڕێنمایی ژمارە(6)ی ساڵی 1999ی وەزارەتی رۆشنبیری بەستووە، كە ئەویش لەبەر رۆشنایی یاسای چاپەمەنیی هەرێمی كوردستان ژمارە(10)ی ساڵی 1993 دەرچووە. كە لە مادەی نۆی ئەو یاسایەدا زۆر بەروونی بڵاوكرنەوەی ئەو بابەتانەی قەدەغە كردووە كە جنێوو تانوت لێدان و ناوزڕاندنی كەسان و دەستدرێژی بۆ سەر حورمەتی ئاین و مەزهەبەكان و داب و نەریت و سیستمی گشتی تێدا بێ.

2-فەرمانەكەی وەزارەتمان جەختی لەو مادە یاساییە كردۆتەوە، هیچ نیەتێكی خراپی بۆ بەرتەسككردنەوەی ئازادیی بیروڕا لەپشتەوە نییە.

3- ئەم فەرمانە بۆ ڕێكخستنەوەی پێدانی ژمارەی سپاردنە، بەجۆرێك ڕێگە لە بڵاوكردنەوەی ئەو كتێبانە بگرێ كە زمانی كوردی دەشێوێنن، دارشتن و ڕێزمانی كوردی و خاڵبەندی لەبەرچاو ناگرن. هەروەها بۆ ئەوەی كتێبەكان مافی خەڵكی دیكە پێشێل نەكەن و سنورێك بۆ جنێودان و ناوزڕاندن دابنرێت.

4-ئەمرۆ 27-9-2020، بڕیاری پێكهێنانی لیژنەی باڵای پێدانی ژمارەی سپاردن بەسەرۆكایەتیی جێگری بەرێوەبەری گشتیی كتێبخانە گشتییەكان و ئەندامێتی بەرێوەبەری كتێبخانە گشتییەكانی پارێزگاكانی هەولێر و سلێمانی و دهۆك و هەڵەبجەو ئیدارەی گەرمیان دراو لە پارێزگاكانیش لیژنەی لاوەكی دروست دەكرێن بۆ وەرگرتنی داوای ئەو نووسەرانەی داوای ژمارەی سپاردن دەكەن و ناردنی بۆ لیژنەی باڵا لەرێی ئیمەیلەوە. ئەوە بۆ یەكەمجاریشە داوای ژمارەی سپاردن لە هەڵەبجەو گەرمیان وەردەگیرێت، ئەوەش بۆ كارئاسانی بۆ نووسەران و ڕووناكبیران.

5- نووسەران و ڕووناكبیرانی خۆشەویست دڵنیا دەكەینەوە، هیچ هەوڵێك بۆ بەرتەسكردنەوەی ئازادی نییە، وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان هەردەم داكۆكیكاری مافەكانی نووسەران و ڕووناكبیران و ئازادی بیروڕا دەبێ.

وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان

27-9-2020

شاخەوان برایم عەبدوڵڵا

حکومە اقلیم کوردستان – العراق
مجلس الوزراء
وزارە المالیة والاقتصاد
المدیریة العامة للمصارف التجاریة
مدیریة التسهیلات

هەرێمی کوردستان – عێراق
ئەنجومەنی وەزیران
وەزارەتی دارایی وئابووری
بەرێوەبەرایەتی گشتی بانکە بازرگانیەکان
بەرێوەبەرایەتی ئاسانکاری

Kurdistan Region – Iraq
Council of Ministers
Ministry of Finance & Economy
General Directorate of Commercial Banks

ژمارە: ١٠٢١ | ڕێکەوت: ٢٤/ خەرمانان / ٢٧٢٠ کوردی | ڕێکەوت: ١٦/٨/٢٠٢٠زاینی

بۆ/گشت بانکە بازرگانیەکان

ب/ گەرانەوەی قەرزی ئاسانکاری

ئامازە نووسراوی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (٢٩٣٦١) لە ١٦/٤/٢٠٢٠ تایبەت بە یاسایی چاکسازی و نووسراوی وەزارەتی دارایی و ئابووری ژمارە (٢٠٦٩) لە ١٣/٥/٢٠٢٠ نووسروەکانمان ژمارە(٦٢٦و ٦٩٤ و ٩٦٩ و ٩٨١) لە (١٤/٤/٢٠٢٠ و ١٣/٥/٢٠٢٠ و ٣٠/٦/٢٠٢٠ و ١٩/٧/٢٠٢٠) ئاگادارتان دەکەینەوە نووسراوی بۆ بەرێوەبەرایەتی جی بەجی کردن بکرێت بەمەبەستی وەرگرتنەوەی قەرزی ئاسانکاری لە رێگا فروشتنی ئاشکرا (موزایدە) بە دوایین رێکارە یاساییەکانتان بە وەرگرتنەوەی قەرز بە پێی (قانون تحصیل دیون الحکومە) ژمارە (٥٦) لسنة (١٩٧٧) و (قانون تسجیل العقاری) ژمارە (٤٣) لسنة (١٩٧١) و (قانون التنفیذ) ژمارە (٤٥) لسنە (١٩٨٠) المعدل بەمەبەستی جی بەجی کردنی یاسای چاکسازی لەرێگا لیژنەکەتان و لە بوونی هەر گرفتێک لە فرۆشتنی مولکەکان بە نووسراوی فەرمی ئاگادارمان بکەنەوە.

لەگەڵ رێزماندا...

ئاوات جەناب نوری
وەزیری دارایی و ئابووری
٢٠٢٠/٨/

وێنەیەک بۆ/

- نووسینگەی بەرێز وەزیر دارایی و ئابووری بۆ زانین لە گەل رێزماندا
- بەشی ئاسانکاری.
- بۆسیەی گشتی.

تەلەفۆن: ٢٥٤٩٧٣٤٠ &٢٥٠٤٩٥١ &٢٥٠٩٩٨٥ &٢٦٤٢٦٩٨
باونیشان/ مەولەوی جەرێمی (٣٠) مەتری
Email: Bankabazrganyakan@gmail.com

Rizgary Hospital
1h •

رونکردنەوەك لە نەخوشخانەی ررگاری فیرکاری:
رون و ئاشکرایە پسپورانی بەشی میزەرۆ تەنها لە رەگەزی
نیرن ، و تا ایستا، پسپۆرمان نیە لە رەگەزی می و
ئەنجامدانی نەشتەرگەری هەر وەك بەشەکانی تر بۆ هەردوو
رەگەز لە لایان ئەم پزیشکە بەریزانە دەکریت بە سوپاسەوە
و ئەمە بابەتیکی زور ئاسایە لە زانستی پزیشکی.
و سەبارە بە دەرهینانی قسطره (DJ) , نەشتەرگەریکی
بچوکە و نەخوش لەهەمان کات دەگەریتەوە مال و رۆژانە
زیاتر لە 20 نەشتەرگەری ئەنجام دەکریت لەم جورە لە
بەشەکمان و خزمەتیکی زور پیشکەش بە نەخوشان
دەکریت، و ئیمە شوینی خۆ گورینی نەخوشمان هیە، و
هەموو نەهۆمەکانی نەخوشخانەکەمان بەردەوام تعقیم
دەکریت لە لایەن تیمیی تایبەت تعقیم کردن.
لەگەل ریزمان

Hassan Sartep Jaff

11h ·

ئەمڕۆ ڕێکەوتی ٢٠٢٢/٣/٣٠ پێشوازیمان کرد
لە بەڕێزان مامۆستا پەروین ئەندامی
ئەنجومەنی خانمان وخاوتو بەڕێز
وبەئامادەبوونی بەڕێزان مامۆستا تەرزە جاف
بەڕێوەبەری بەشی جەندەر لە وەزارەتی
پەروەردە ومامۆستا خوناو عزەیزی نیوەنەری
جەندەر لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروگرام
وچاپەمنێکان ، بەمەبەستی هەڵسەنگاندنی
کاری بڵانصی جەندەری لەپرۆگرامەکانی
خوێندن بەتایبەتی ئەو کتێبانەی کە
ئامادەدەکرێن بۆ ساڵی خوێندنی ٢٠٢٢-٢٠٢٣
.

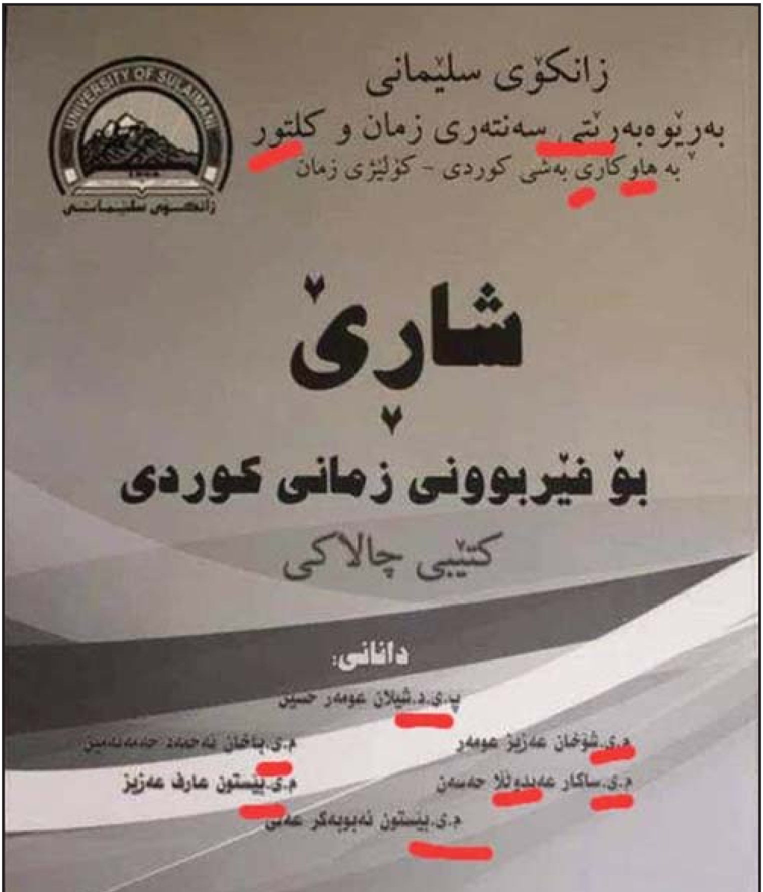
UNIVERSITY OF SULAIMANI
زانکۆی سلێمانی
زانکۆی سلێمانی
بەڕێوەبەرێتی سەنتەری زمان و کلتور
بەهاوکاری بەشی کوردی - کۆلێژی زمان
شارێ
بۆ فێربوونی زمانی کوردی
کتێبی چالاکی
دانانی:
پ.ی.د.شیلان عومەر حسێن
م.ی.شۆخان عەزیز عومەر
م.ی.پاخان ئەحمەد حەمەئەمین
م.ی.ساکار عەبدوڵڵا حەسەن
م.ی.پێستون عارف عەزیز
م.ی.پێستون ئەبوبەکر عەلی
٢٠١٨

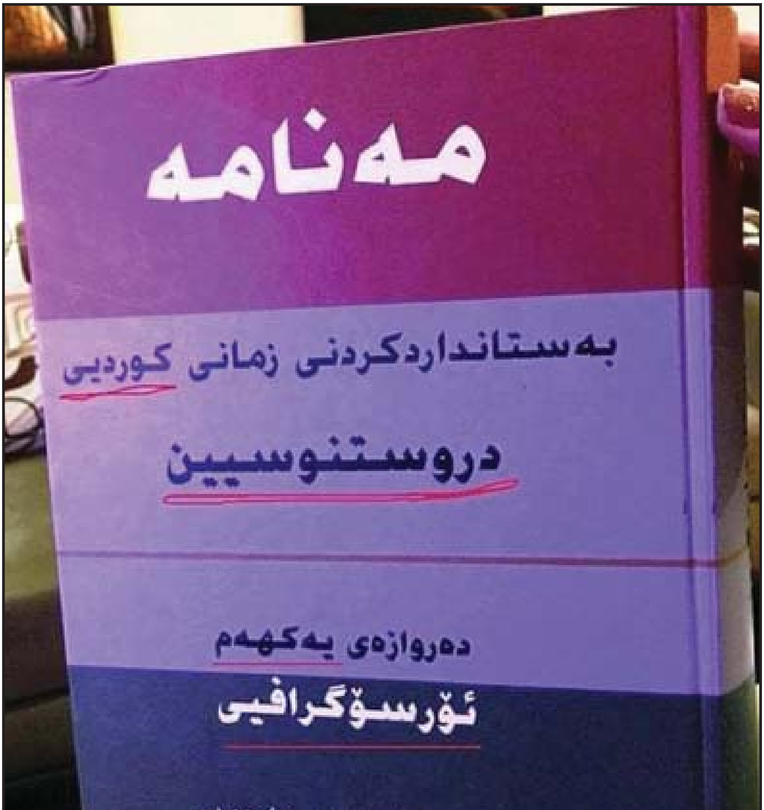
مەنامە
بەستانداردکردنی زمانی کوردیی
دروستنوسیین
دەروازەی یەکهەم
ئۆرسۆگرافیی
پ.د. محەمەدی مەحویی

یەکێتی مامۆستایانی کوردستان
مەکتەبی سکرتاریەت

اتحاد معلمي كوردستان
مكتب السكرتارية

KURDISTAN TEACHERS UNION
SECRETARY BUREAU

بۆ بنەماڵەی خودا لێخۆشبێت دکتور کەمال مەزهەر

ب/ پرسەنامە

سڵاو و ڕێز

بەداخێکە زۆرەوە هەواڵی کۆچی دوای نوسەر و مێژوونوسی نێوداری کورد د. کەمال مەزهەر مان بیست لەناخەوە دڵگران بووین بۆیە پرس و سەرەخۆشی خۆمان ئاراستەی کەس و کاری و هاوڕێ و مامۆستایانی ئازیز دەکەین لە خودا گەورە داواکارین بە بەهەشتی بەرین شاد بکات .

لەگەڵ ڕێزدا

یەکێتی مامۆستایانی کوردستان
مەکتەبی سکرتاریەت
١٦/ ٣/ ٢٠٢١

راگەیندراوێک لەبەڕێوەبەرایەتی پێکەوەژیان لە وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئایینی
بەناوی خوای گەورەو میهرەبان
هاوولاتیانی ئازیز

یەکێک لەبنەما سەرەکی و ستراتیژیەکانی وەزارەتی ئەوقاف وکاروباری ئایینی ئەو پێکەوەژیانە ئایینەیە

کە مێژوویەکی دێرین و درەە شاوەی هەیەو بەشێکە لە شانازیەکانی سەرجەم خەلکی کوردستان وەئێمە بەتوندی ئیدانەی هەرکەس ولایەنێک دەکەین کەبیەوێ بە وشە یان توانج و قسەي نابەجێ یان هەرشێوەیەك لە شێوەکان هەستی پێکهاتەیەکی تر بریندار بکات
ڕۆژی ١٩ مانگي ئادار کەسێک کە لەدەرەوەی کوردستان نیشتەجێیە دوور لەبەهای پێکەوەژیان لەرێگەی پەیامێکی ڤیدیۆیی هێرشی کردۆتە سەر سەرکردەی مەزنی کوردو ئایینی پیرۆزی ئیسلام صلاح الدین ئەیوب لەوکاتەوە ئێمە لەگەڵ یەکێتی زانایاني ئاییني ئیسلامي کوردستان و وە لایەنە پەیوەندیدارە و یاساییەکان لەپەیوەندیداین بۆ گرتنەبەری رێکاری یاسایی پێویست بەلام بەهۆی پشوەکانی جەژنی نەتەوەیی نەورۆزەوە بۆ دوای پشوو رێکارەکانمان دواخست، لەگەڵ ئەوەش نوێنەری فەرمی زەردەشتیەکان ئیدانەی کارەکەی کردوەو رایەگەیاند کە ئەو کەسە پەیوەندی بەوانەوە نیە دژی پێکەوەژیانی ئایینیە، بەلام لێرەوە رادەگەێنین جارای بەتوندی ئیدانە کردنی ئەم هێرشە نارەوایە و بێ بنەمایە ،کەسەگەورەکان بەم جۆرە قسانەی کەسانی کەم مەعریفە ناشکێن وبەلکو زۆر گەورەتردەبن
بەڕێوەبەرایەتی پێکەوەژیانی ئایینی
وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئایینی
22/3/2021

هەرێمی کوردستان - عێراق ئەنجومەنی وەزیران وەزارەتی ئەوقاف و کاروباری ئایینی نووسینگەی وەزیر	Kurdistan Regional Government Council of Ministers Ministry of Endowments &Religious Affairs	اقليم كوردستان - العراق مجلس الوزراء وزارة الأوقاف والشؤون الدينية مكتب الوزير
ژمارە: (٦٢)	ڕێکەوت: ١٩ /٣ /٢٠٢١ زایینی -	٢٧٢٠ کوردی

بۆ/ سەرۆکایەتی داواکاری گشتی / دەستەی ماڵی گشتی

ب/ سکالا

محافظة السليمانية
پارێزگای سلێمانی

Kurdistan parliament -Iraq
Kurdistan-hawler
No:
Date:

پەرلەمانی کوردستان - عێراق
کوردستان - هەولێر
ژمارە:
بەروار: ٢٠٢٠/١٠/٢٦

بەریز/ کونسولخانەی فرەنسا لە هەرێمی کوردستان - عێراق

بابەت/ نیگەرانیی

ئێمەی ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان، کە هاوپێچی ئەم یاداشتە ئیمزامانکردوە، سەرەرای ئەوەی ستایشی رۆلی سیاسیی ولاتی فرەنسا دەکەین لە خزمەتکردنی دۆزی رەوای گەلەکەمان و پشتیوانییە بەردەوامەکانی لە مافە رەواکانی خەلکی کوردستان، وەکو نوێنەرانی گەلێکی دۆستی فرەنسا، نیگەرانیی دەردەبرین سەبارەت بەو قسانەی لە چەند رۆژی رابردودا، بەرانبەر بە پیرۆزییە ئایینییەکانی زۆرینەی خەلکی کوردستان کراون، کە ئەویش پێغەمبەری ئیسلامە (د.خ).ئێمە، بروامان بە پێکەوەژیانی ئاشتیانەی ئایینی و کۆمەلایەتیی هەیە، وەک چۆن پشتیوانیی لەپێکەوە ژیانی سیاسیی و فەرهەنگیش دەکەین.

ولاتێکی فرە کولتور و خاوەن شارستانییەتی فرەنسایش، نمونەی رۆشنگەریی و پێکەوەژیانی ئاشتیانە بوە و پێویستە سەرکردە و بەرپرسە بالاکانیشی بەهەمان دیدەوە بەگریی لەم پێکەوەژیانە و ریز لە پیرۆزییەکانی گەلانی دیکە بگرن و هەستی پەیرەوانی ئایینەکانی دیکە بریندار نەکەن.

هیوادارین ئەم نیگەرانییەمان بە سەرۆک و بەرپرسانی بالای ولاتەکەتان بگەیەنن، کە نوێنەرانی بەشێکی ئەم گەلە، لە هەندێ لێدوانی ئەمدواییانەتان نیگەرانن.

لەگەل ریزدا..

ئیمزاکان:

١- عەبدولستار مەجید
٢- علی حمە صالح
٣- د.شێرکۆ جودەت
٤- سەرکۆ ئازاد
٥- مەم برهان قانع
٦- ابوبکر هەلەدنی
٧- هەداد صباح
٨- د.شایان کاکە صالح

بەرهەمی کشتوکاڵی لە عێراق دوو جۆرە:

١- دانەوێڵە (گەنم و جۆ).

٢- لۆکەو برنج.

گەنم بەرهەمێکی کشتوکاڵی زستانەیەو خۆراکی سەرەکی دانیشتوانە، بەدیار دەکەوێت لە هەرێمی کوردستان بەهۆی بوونی بارانی تەواو و خاکی بەپیت و پلەی گەرمی گونجاو. بەرهەمی دانەوێڵە جیاوازەو لە ساڵێك بۆ ساڵێکی تر، لە ئەنجامی گۆڕانی رادەی باران لە ساڵێك بۆ ساڵێکی تر. ٥٠٪ رووبەری زەوی کشتوکاڵی چاندراوە بە دانەوێڵە جۆ دەچێنرێت، لە زۆربەی شارەکانی عێراق بەئاودان لە وەرزی زستان، پێویستی بەخاکی بەپیت نییە.

لۆکە بەرهەمێکی هاوینیە لە زۆربەی شارەکانی عێراق بەدیار دەکەوێت، بەلام لە رووبەری چاندنی دەگۆڕێت لە پارێزگایەك بۆ پارێزگایەکی تر، گەورەترین رووبەر لە شارەکانی هەرێمی کوردستان.

Najat Abdulla

51 mins ·

لە ئەکادیمای کوردییەوە بۆ وەزارەتی تەندورستی
(معقم) و (تعقیم) بە کوردی

لێژنەی زمان لە ئەکادیمیای کوردی دوای لێکدانەوەیەکی ورد و بە پەیڕەوی کردن لەوەی وشەی (معقم) و (تعقیم) بە کوردی بخاتە بەردەستی بەڕێزتان و بۆ هەموو ڕۆژنامەوان و کەنالەکانی رگەیاندنیش ڕایدەگەنین ئێمە لە ئەکادیمیای کوردی وشەی (نەزۆکەر) ڕێك بەرانبەر بە وشەی عەرەبی (معقم) دادەنێین، بۆیە دەوترێ ئایا نەزۆکەرەکە لە کوێیە؟ یان تکایە هەموو ڕۆژ دەستان نەزۆ بکەن. بەر لەهاتنە ژوورەوە تکایە دەستتان نەزۆ بکەن یان تکایە شوێنەکە نەزۆ بکەن. هەروەها لەبەرانبەر وشەی (تعقیم) بە کوردی وشەی (نەزۆکردن) پڕبەپێستی وشەکەیە.
هیوادارین هیچ کەس لە خۆیەوە وشەی دیکە نەکاتە سەربار و زاراوەکە لەسەر بنەما و ڕێسای زمانی کوردی داڕێژراوە و هەمان واتای زمانە جیهانیەکانیش دەگەیەنێت. تکایە پاشگری (کەر) لێرەدا هیچ بەپەوەندی بە (کەر)ەوە نییە و تکایە کەس لەخۆیەوە نەیکا بە (نەزۆکار) و شتی دیکە.
لێژنەی زمان لە ئەکادیمای کوردی
21 ی نیسانی 2020

34 · 26 Comments · 1 Share

Like · Comment · Share

دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم

1h ·

لڤیناس لەیەکەم بیریارانێکە کە بیرکردنەوەی هۆسرل و هایدگەری بە فەرەنسیەکان ناسی. لە ساڵی ١٩٣٢دا کاتێک کۆمەڵناسی بەناوبانگ ڕیمۆن ئارۆن لەسەفەری ئەڵمانیا گەڕایەوە بۆ پاریس، و سارتەر و سیمۆن دۆبۆڤاری لەبوونی دیاردەناسی هوسرڵ ئاگادار کردەوە، ساڵێک بەسەر وەرگێڕانی تێڕامانە دیکارتیەکانی هوسرل بە فەرەنسی لەلایەن ئیمانوێل لڤیناسەوە تێدەپەڕی، و دوو ساڵێک بوو لڤنیناس کتێبێکی لەژێر ناونیشانی ((تیورەی ئیدراک لە دیاردەناسی هوسرلدا)) بەچاپ گەیاندبوو. لەهەمان ساڵدا وتارێکی دی لەژێر ناونیشانی ((هایدگەر و ئەنتۆلۆجیا)) لەبارەی مارتین هایدگەرەوە نووسی.
دەکرێت ڕادەی گرنگیدانی لڤیناس بە دیاردەناسی هایدگەر و هوسرل، لە ژمارەی نووسین و وەرگێڕانەکانیدا ببینین. ئەم گرنگیدانە بەدرێژای ژیانی لڤیناس لەگەڵیدا بوو، تائەو ڕادەیەی لڤیناس لە چاوپێکەوتنێکدا لە ساڵی ١٩٨١دا دەڵێت: ((من هێشتا لەڕووی میتۆدلۆجی و دیدی فەلسەفیەوە، خۆم بە دیاردەناسێک دەزانم)). لڤیناس لەهەمان چاوپێکەوتندا دەڵێت: ((دیاردەناسی جۆرێک بیرکردنەوەیە لەبارەی پرۆسەی هوشیاریبوونی مرۆڤ لەبارەی ژیانێکەوە کە تیایدا دەژی)).

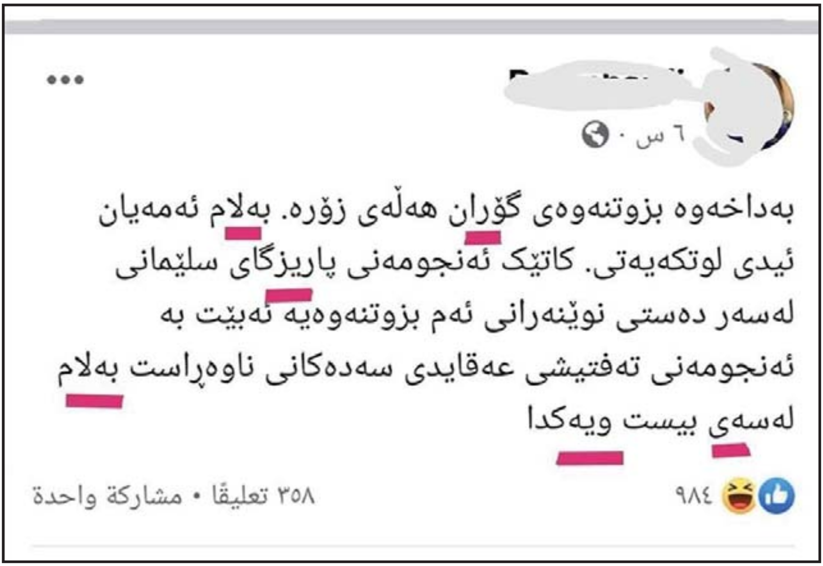
٦ س ·

بەداخەوە بزوتنەوەی گۆران هەڵەی زۆرە. بەلام ئەمەیان
ئیدی لوتکەیەتی. کاتێک ئەنجومەنی پاریزگای سلێمانی
لەسەر دەستی نوێنەرانی ئەم بزوتنەوەیە ئەبێت بە
ئەنجومەنی تەفتیشی عەقایدی سەدەکانی ناوەڕاست بەلام
لەسەی بیست ویەکدا

٩٨٤

٣٥٨ تعليقًا • مشاركة واحدة

گرینگترین و هەستیارترین قۆناغەکانیدایە و لە جیاتی نەوە
هێزە ڕەش و بێشومارەکانی ڕێژیم لە دۆخی تەمبەڵیدان،
وەک کۆمەڵگای مەدەنیی هێوراما‌ن، بە هاوئاهەنگی لەگەڵ
هەموو چین و توێژەکانی خەلکی ناوچەکە لە شارەکانی پاوە،
جەوانرود، ڕەوانسەر، سەلاس باباجانی، شاهۆ، باینگان،
نۆسود و نۆدشە و گوندەکان، هاوکات جەخت لەسەر
جددیەتی خۆمان دەکەینەوە لە خەبات و بەرخۆدان تا
دەگەینە داواکارییەکانمان مافی مرۆڤ و نەتەوەیی،
لەبەردەم ئازایەتی و قوربانیدانی منداڵ و گەنجەکانمان و
خوێنی شەهیدەکانمان، لە ناخی دڵمەوە، بەڵێن دەدەین کە
ئایدیاڵە پاکەکانیان بپارێزین و سەربەرز و سەرکەوتوو بین.
داواکارین لە هەموو کەسانی عەقڵ و بە تایبەت دوکاندار و
بازاڕ و بازرگانان کە لە ماوەی یەک ساڵی ڕابردوودا بە
بەرخۆدانی مەدەنی و مانگرتن بیسەلمێنن کە ئێوە لایەنگر و
لایەنگری ڕاستەقینەی شۆڕشی ژینایین، لە ٢٥ی خەرمانان بە
نەچوون بۆ سەر کار و داخستنی خۆتان دوکان و شوێنی
بازرگانی.بەشداری مانگرتنی سەرتاسەری بکەنوو بە
سەردانیکردنی گۆڕی شەهیدان و کەسوکاری
بنەماڵەشەهیدەکان و بریندارا‌ن، دڵسۆزی و داهێنانی خۆتان
بۆ ئایدیالی شۆڕش بسەلمێنن و دلنیابن کە دەسەڵاتی گەل
یەکگرت

یەکێتی مامۆستایانی کوردستان
مەکتەبی سکرتاریەت

KURDISTAN TEACHERS UNION
SECRETARY BUREAU

اتحاد معلمي كوردستان
مكتب السكرتارية

بۆ بنەماڵەی خودا لێخۆشبێت دکتور کەمال مەزهەر

ب/ پرسەنامە

سلاو و ریز

بەداخێکە زۆرەوە هەواڵی کۆچی دوای نوسەر و مێژوونوسی نێوداری کورد د. کەمال مەزهەر مان بیست لەناخەوە دلگران بوین بۆیە پرس و سەرەخۆشی خۆمان ئاراستەی کە س و کاری و هاورێ و مامۆستایانی ئازیز دەکەین لە خودا گەورە داواکارین بە بەهەشتی بەرین شاد بکات .

لەگەڵ رێزدا

یەکێتی مامۆستایانی کوردستان
مەکتەبی سکرتاریەت
١٦/ ٣ /٢٠٢١

هەرێمی کوردستان -عێراق
ئەنجومەنی وەزیران
وەزارەتی پەروەردە
بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی سلێمانی
بەڕێوەبەرێتی پەروەردەی شارەزوور
«هۆبەی کاروباری یاسایی»

إقليم كوردستان -العراق
مجلس الوزراء
وزارة التربية
المديرية العامة لتربية سليمانية
مديرية تربية شهرزور
[شعبة شؤون القانونية]

IRAQI KURDISTAN REGIONAL GOVERNMENT
COUNCIL OF MINISTERS
MINISTRY OF EDUCATION

ژمارە: ١٠٢٥
بەروار: ٣ / ٨ / ٢٠٢١
٢٧٢١ /

العدد:
التاريخ: / / ٢٠٢١

بەڕێوەبەرێتی پەروەردەی شارەزوور
دەرچوو
٢٠٢١ / ٨ / ٣

بۆ/ سەرجەم باخچەی منالان و و قوتابخانەو خوێندنگاکانی سنوری بەڕێوەبەرێتی پەروەردەی شارەزوور

بابەت/ گشتاندن

****

ئاماژە بە نوسراوی بەڕێوەبەرایەتی گشتی پەروەردەی سلێمانی / هۆبەی کارو باری یاسایی ژمارە (١٤٣٠٩) بەرواری ٢٠٢١/٧/٢٨ تایبەت بە یەک پۆشی قوتابیان لە قوتابخانە حکومیەکان ، بەڕێزان بۆ ساڵی نوێی خوێندن (٢٠٢١-٢٠٢٢) بەهەمان شێوە کار بە سیستەمی ڕێک پۆشی ساڵی خوێندنی (٢٠١٩-٢٠٢٠) دەکرێت وە کەسو کاری قوتابیان سەرپشکن لە چۆنیەتی کرین و دابینکردنی جل و بەرگی خوێندن بۆ رۆڵەکانیان

بەم شێوەیەی خوارەوە:

١- جل و بەرگی باخچەکانی منالان: کچ/ کراسی پەمەیی لەگەڵ تەنورە یان پانتۆڵی ڕەساسی
کوڕ/ کراسی شین لەگەڵ پانتۆڵی ڕەساسی

٢- جل و بەرگی قۆناغی بنەڕەتی(١-٦): کچ / کراسی سپی لەگەڵ تەنورە یان پانتۆڵی ڕەساسی
کوڕ/ کراسی سپی لەگەڵ پانتۆڵی ڕەساسی

٣- جل و بەرگی قۆناغی بنەڕەتی(٧,٨,٩) : کچ/ کراسی سپی لەگەڵ تەنورە یان پانتۆڵی نیلی.
کوڕ/ کراسی سپی لەگەڵ پانتۆڵی نیلی.

٤- جل و بەرگی قۆناغی ئامادەیی (زانستی ، وێژەیی، پیشەیی، ئامادەیی) :
کچ قۆناغی(١٠,١١,١٢) / کراسی سپی لەگەڵ تەنورە یان پانتۆڵی ڕەش.
کوڕ قۆناغی (١٠,١١,١٢) / کراسی سپی لەگەڵ پانتۆڵی ڕەش یان کابۆی ڕەش.

لەگەڵ ڕێزدا.............

محمود حمە امین عبدالقادر
بەڕێوبەری پەروەردە بەوەکالە

بەم زوانە
چێشتخانەی
مصایف شیمال
دەکرێتەوە

گۆرانی دژەتیرۆر لەراوێژکاری باڤڵ
تاڵەبانی لە کارمەندێکی ئاسایش
بازەگەی بانیخێڵان دەدات
www.anwapress.com

مريشك سەر برنج
قوزى سەر برنج
قوزى شام
قوزى حەشەندى
قلى سيل وبرنج
كەباب گوشت
كەباب مريشك
تكە گوشت
تكە مريشك
مێلاك
چەنك
ساڤار
بريانى

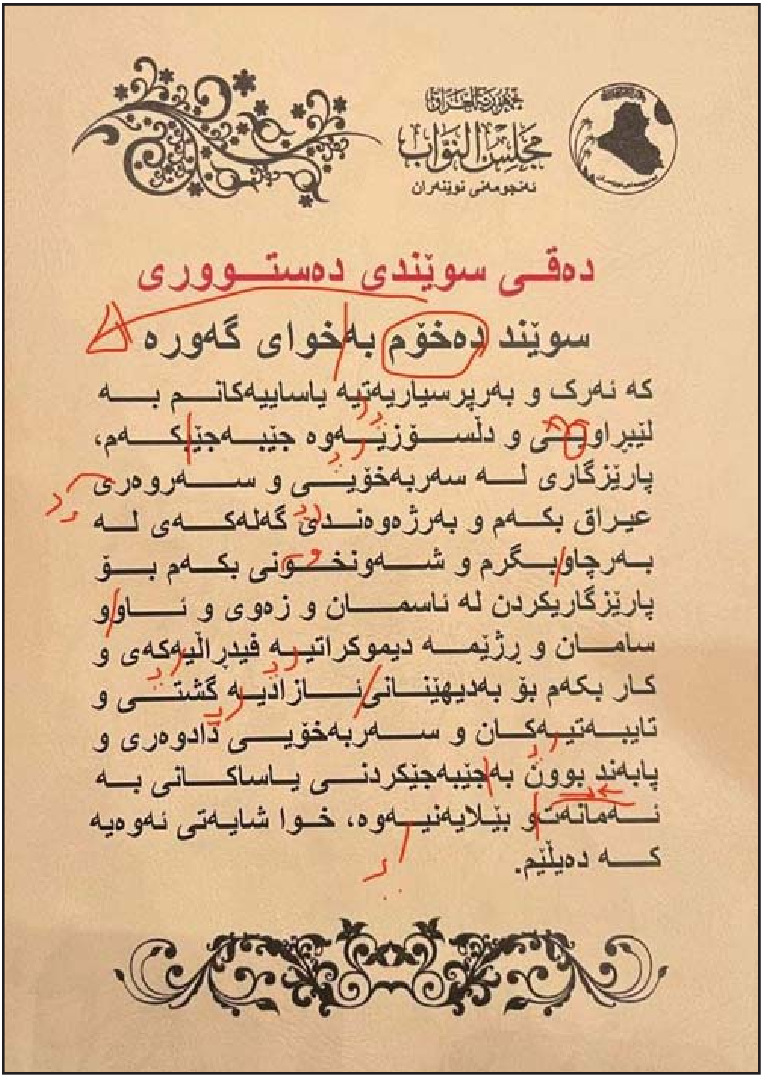
جمهورية العراق
مجلس النواب
ئەنجومەنی نوێنەران

دەقی سوێندی دەستووری

سوێند دەخۆم بەخوای گەورە

کە ئەرک و بەرپرسیاریەتیە یاساییەکانم بە لێبراوی و دڵسۆزیەوە جێبەجێکەم، پارێزگاری لە سەربەخۆیی و سەروەری عیراق بکەم و بەرژەوەندی گەلەکەی لە بەرچاوبگرم و شەونخونی بکەم بۆ پارێزگاریکردن لە ئاسمان و زەوی و ئاو و سامان و ڕژێمە دیموکراتیە فیدراڵیەکەی و کار بکەم بۆ بەدیهێنانی ئازادیە گشتی و تایبەتیەکان و سەربەخۆیی دادوەری و پابەند بوون بەجێبەجێکردنی یاساکانی بە ئەمانەت و بێلایەنیەوە، خوا شایەتی ئەوەیە کە دەڵێم.

ئه وقاف چمچمال

50m ·

به ناوی خوای گەورە

راگەیەنراویك لە بەرێوە بەرایەتی ئەوقاف و كاروباری ئاینی چەمچە مالەوە

رۆی هەینی رابوردو كەدەكاتە 2/7/2021 لە گوندی جەلەمۆردی سەر بە ناحیەی ئاغجەلەر لە بناری چیای خالخەلان كەتەنها نزیكەی دە مالیكی تیدا نیشتەجیە كە بەهوی كەمی ژمارەی دانیشتوانی گوندەكە و دوری و خراپی ریگاكەی ناتوانریت وتاری هەینی تیدا بخوینریتەوە هیچ وتاربیژیك بە فەرمی لە لایەن ئیمەوە بۆ ئەو گوندە دانەنراوە كەچی كەسێك كەئەندامی پەرلەمانی كوردستانە بەناوی (ئەبو بەكر هەلەدنی) كە بە میوانی لە گوندەكە بوە بی بی رەچاو كردنی یاساو رینمایەكانی وەزارەتی ئەوقاف و كارو باری ئاینی هەلەستیت بە وتار خویندنەوە بۆ دانیشتوانی گوندەكە بۆیە لیرەوە رای دەگەیەنین كە دامەزارەی پەرلەمان بەرزترین ناوەندی دانان و دەركردنی یاسایە كەچی پەرلەمانتاریك سەرپیچی ئاشكرای یاساو رینمایەكانی وەزارەتی ئەوقاف و كاروباری ئاینی دەكات لەسۆنگەی هەست كردن بەبەرپرسیارەتی داوا لە بەریزان دەستەی سەرۆكایەتی پەرلەمانی كوردستان دەكەین كە ریگا لەم جۆرە كارانە بگرن و نەهیلن چیتر ئەم جۆرە سەرپیچیانە دوبارە بیتەوە لەگەل ریزدا

بەریوە رایەتی ئەوقاف و كارهوباری ئاینی چە مچە مال
4/7/2021

هەرێمی کوردستان – عێراق
ئەنجوومەنی وەزیران
وەزارەتی تەندروستی
بەڕێوەبەرایەتی گشتی تەندروستی گەرمیان
(تاقیگەکان)

إقليم كوردستان – العراق
مجلس الوزراء
وزارة الصحة
المديرية العامة لصحة گرميان
(المختبرات)

Kurdistan Regional Government
Council of Ministers
Ministry of Health

ژمارە: ٩/٢/١٨ No: ٢٢
بەروار: / / ٢٧٢١ ی کوردی Date: ٩/٥/٢٠٢٢

بەڕێوەبەرایەتی گشتی تەندروستی گەرمیان
دەرچوو

(پێشمەرگە سمبولی نەتەوەیی و پارێزەری کوردستانە)

بۆ/ سەرجەم تاقیگە تایبەتەکان

بابەت / رێکاری مۆڵەتی تاقیگا تایبەتەکان

بە مەبەستی وەرگرتنی ڕەزامەندی وەزارەت تەندروستی بۆ پێدانی مۆڵەتی پیشەی تاقیگە ئاگاداری سەرجەم تاقیگە تایبەتیەکانی سنوری بەڕێوەبەرایەتیەکەمان دەکینەوە کە لەماوەیەکی دیاریکراو سەردانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی تەندروستی گەرمیان/تاقیگەکان بکەن بۆ کشف کردەنی تاقیگە تایبەتیەکان و پێدانی مۆڵەتی پیشەی تاقیگە بە پێی ڕێنمایەکانی وەزارتی تەندروستی ژمارە (٢) ساڵی ٢٠١٥ .

لەگەڵ ڕێزدا ...

د. سیروان محمد جمال
بەڕێوەبەری گشتی
٩/٥/٢٠٢٢ ز

وێنەیەک بۆ:
✓ تاقیگەکان
✓ دۆسیەی گشتی

ناونیشان: بیناری گەرمیان – کەلار – شەهیدان
نەخۆشخانەی شەهید شیرەی تەقیب بۆ ژنان و منداڵبوون

E.mail: gd.germyan@yahoo.com
ژمارەی تەلەفۆن: (٠٧٤٨٠٢٠٨٠٢٠)

1

2019-12-18 /

09:32:42

70,000 دینار

جۆری سەرپێچی : تجاوز سرعة

شوێنی سەرپێچی : عەربت بەنزینخانەي دەمرکان

حکومەتی هەرێمی کوردستان-عێراق
ئەنجومەنی وەزیران
ئەکادیمیای کوردی
گۆڤاری ئەکادیمیای کوردی

حکومة إقليم كوردستان-العراق
مجلس الوزراء
الاكاديمية الكوردية
مجلة الاكاديمية الكوردية

ژمارە:
ڕێکەوت: / / ٢٧٢٣ی کوردی

العدد: ٦٠٣
التاريخ: ٢٦/ ١١/ ٢٠٢٣

گۆڤاری ئەکادیمیای کوردی
Journal of The Kurdish Academy

بەڕێز:
زانکۆی سەلاحەدین/ کۆلێژی ئاداب/ بەشی ڕاگەیاندن

ب/ پەسەندکردنی لێکۆڵینەوە بۆ بڵاوکردنەوە

دوای سڵاو
دەستەی نووسەرانی گۆڤاری ئەکادیمیای کوردی، بەڕێزتان ئاگادار دەکات، کە لێکۆڵینەوەکەتان **(ڕۆڵی ژن لە ڕادیۆ کوردییەکاندا "بێژەری وەک نموونە" توێژینەوەیەکی ڕووپێوییە بۆ ڕادیۆکانی دەنگی کوردستان، ڕادیۆی زاگرۆس)** لە یەکێک لە ژمارەکانی داهاتوودا، بۆ بڵاو کردنەوە، پەسەندکراوە.

لەگەڵ ڕێزماندا...

پ. د. عەبدولفەتتاح عەلی بۆتانی
سەرنووسەری گۆڤاری ئەکادیمیای کوردی

وێنەیەک بۆ/
دۆسییەی تایبەت

Address-Kurdistan Region-Iraq
https://gov.krd/ka/

عنوان-إقليم كوردستان-العراق
ژ. تەلەفۆن: ٠٧٥٠٨٣٧٥٥٧٥

ناونیشان-هەرێمی کوردستان-عێراق
ئیمەیل: journal@ka.gov.krd

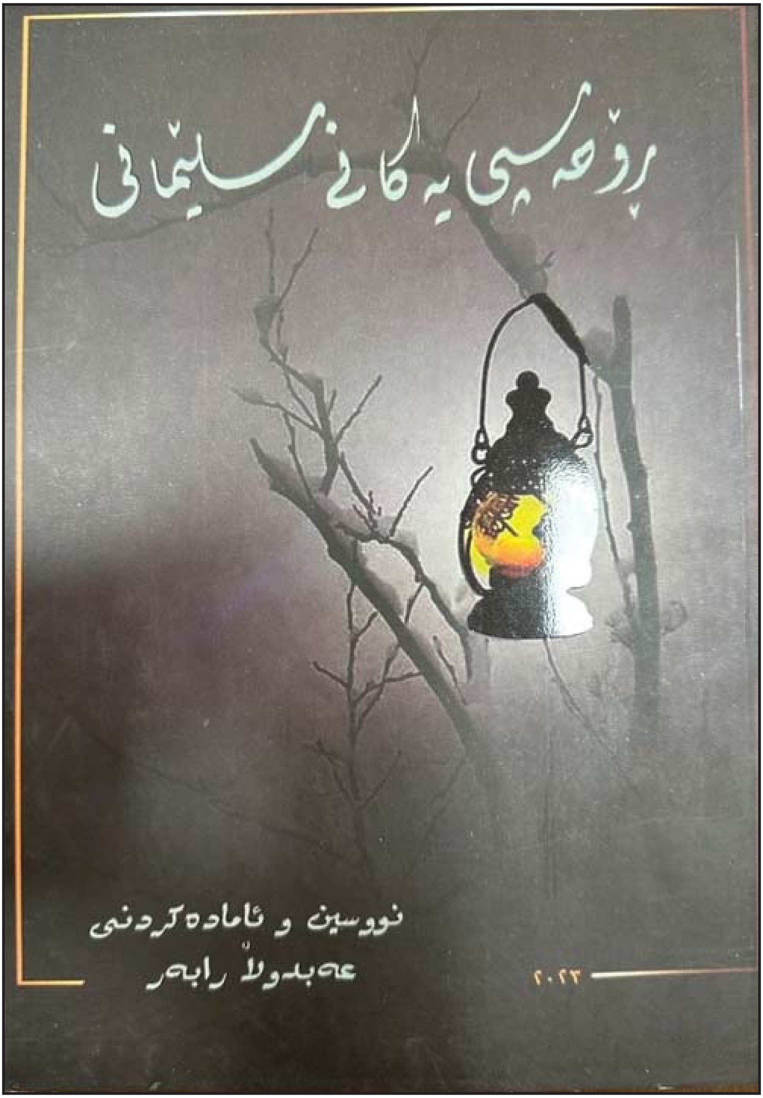
ڕۆحە سپی یەکانی سلێمانی
نووسین و ئامادەکردنی
عەبدوڵا رابەر
٢٠٢٣

یەکێتی نیشتیمانی کوردستان

2 h ·

مێژوو شاهێدە جەنابی کاک کۆسرەت ج خاباتوو قوربانیو گیان
فیدای بەخشیوە میلەتو خاکونیشتمان دووکورە شێرە کانیشی
هەمان ڕێگای جەنابی سەرۆک کاک کۆسرەت یان گرتۆتەبەر
هەربمێینن بۆ میلەتو خاکو نیشتمان

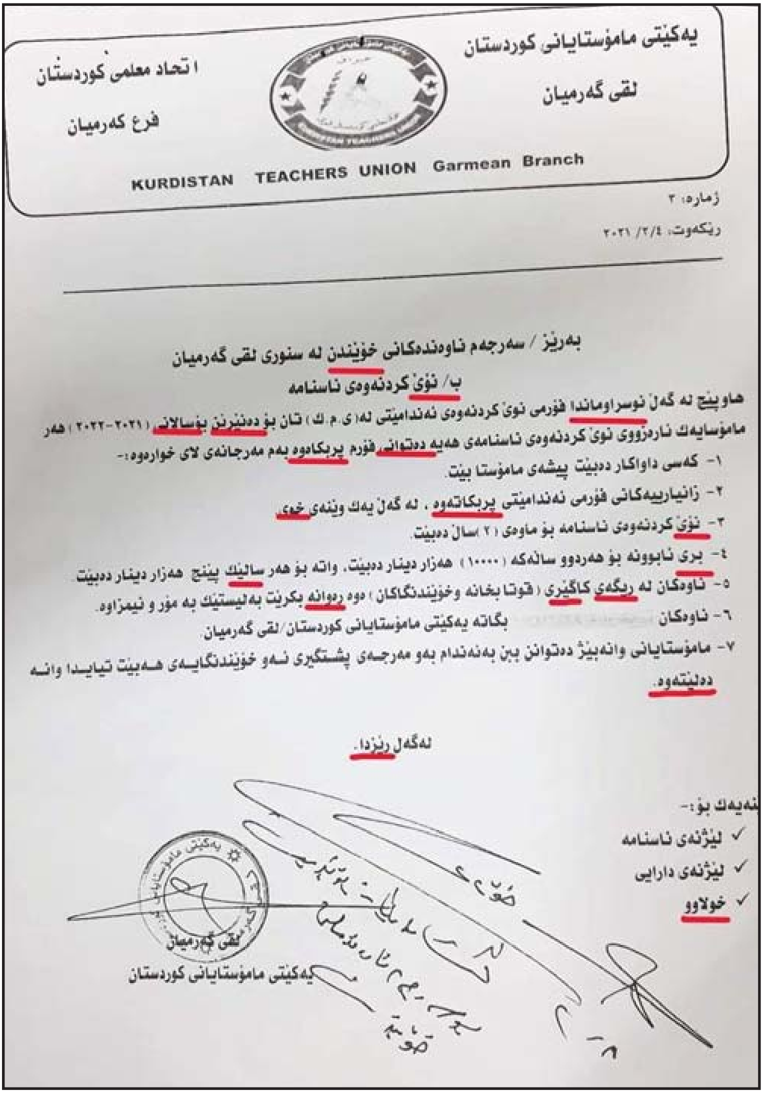

یەکێتی مامۆستایانی کوردستان
لقی گەرمیان

اتحاد معلمی کوردستان
فرع گەرمیان

KURDISTAN TEACHERS UNION Garmean Branch

ژمارە: ٣
ڕێکەوت: ٤/٢/ ٢٠٢١

بەڕێز / سەرجەم ناوەندەکانی خوێندن لە سنوری لقی گەرمیان

ب/ نوێ کردنەوەی ناسنامە

هاوپێچ لە گەڵ نوسراوماندا فۆرمی نوێ کردنەوەی ئەندامێتی لە(ی.م.ك) تان بۆ دەنێرین بۆساڵانی (٢٠٢١-٢٠٢٢) هەر مامۆسایەك ئارەزووی نوێ کردنەوەی ناسنامەی هەیە دەتوانێ فۆرم پڕبکاەوە بەم مەرجانەی لای خوارەوە:-

١- کەسی داواکار دەبێت پیشەی مامۆستا بێت.

٢- زانیارییەکانی فۆرمی ئەندامێتی پڕبکاتەوە ، لە گەڵ یەك وێنەی خۆی

٣- نوێ کردنەوەی ناسنامە بۆ ماوەی (٢) ساڵ دەبێت.

٤- بڕی ئابوونە بۆ هەردوو ساڵەکە (١٠٠٠٠) هەزار دینار دەبێت، واتە بۆ هەر ساڵێك پێنج هەزار دینار دەبێت

٥- ناوەکان لە ڕێگەی کاگێڕی (قوتابخانە وخوێندنگاکان) ەوە ڕەوانە بکرێت بەلیستێك بە مۆر و نیمزاوە.

٦- ناوەکان بگاتە یەکێتی مامۆستایانی کوردستان/لقی گەرمیان.

٧- مامۆستایانی وانەبێژ دەتوانن بین بەئەندام بەو مەرجەی پشتگیری ئەو خوێندنگایەی هەبێت تیایدا وانە دەڵێتەوە.

لەگەڵ ڕێزدا.

لقی گەرمیان
یەکێتی مامۆستایانی کوردستان

نەیەك بۆ:-
✓ لیژنەی ناسنامە
✓ لیژنەی دارایی
✓ خولاوو

فیت پە پمپ
7 000

شكر وتقدير
عقیدی ماف
زاهر محمد غفور
بە ڕێوە بە ری هاتوچۆی کویە
الناشط المدني
مۆفق کۆیی

سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران
وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان
بەڕێوەبەرایەتی گشتی لاوان
General director of youth

Kurdistan Regional – Iraq
Council of Ministers

رئاسة مجلس الوزراء
وزارة الثقافة و الشباب
المديرية العامة للشباب
Ministry of culture and youth

ژمارە: [illegible]
ریکەوت: [illegible] /٢٠١٢

العدد :
التاريخ : / /٢٠١٢

وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان
دەرچوو
بەڕێوەبەرایەتی گشتی لاوان

بەڕێز / (سایەتی رووداو)

بابەت / ئاگاداری

لە پێناو بەرز راگرتنی ئالای پیرۆزی کوردستان لە ڕێکەوتی (٢١٠٣/١٢/١٧) کە رۆژی ئالای کوردستانە ، بەڕێوەبەرایەتی گشتی لاوان بۆ نیشاندانی خۆشەویستی لاوان بۆ ئالای کوردستان لەم رۆژەدا هەڵدەستێت بە ئەنجامدانی چەندین چالاکی هەمەجۆر لە چەندین پارێزگاکانی کوردستان وە بە تایبەتی لە پارێزگای هەولێر ، لە هەمان کاتدا سەر لەبەیانیەکە لە قەڵای هەولێر بە ئامادەبوونی ژمارەیەك لە بەرپرسی حکومی و رێکخراوەکانی لاوان ئالای کوردستان بەرزدەکرێتەوە ، وە لە هەمان کاتدا ئالای کوردستان بەسەر چەندین قوتابخانەکانی شاری هەولێر دابەش دەکرێت وە لە شوێنە گشتیەکان بە ئالای کوردستان دەرازێندرێتەوە ، وە لە هەمان رۆژدا لە کاتژمێر (٢)ی ئێوارە فیستیڤاڵێك ئەنجام دەدەین لە هۆڵی پێشەوا لە وەزارەتی رۆشنبیری و لاوان بە شداریکردنی چەند هونەرمەندی ناسراوی شاری هەولێر و گروپی میوزیکی (هەواری نیشتمان)ی رۆژهەڵاتی کوردستان ، داواکارین لە بەڕێزتان هاوکارمان بن لە بڵاوکردنەوەی ئەم ئاگاداریە ، سوپاستان دەکەین.... لە گەڵ ڕێزماندا.

لە هاتنتان رێز دەگرین

جمال حسین
بەڕێوەبەری گشتی لاوان

وێنەیەك بۆ:-
- خۆیەتی / لەگەڵ هاوپێچ.
- سوراو.

٢٠١٢/١٢/١٥

ناونیشان: هەولێر - نزیك چوارڕیانی گەرەکی نەورۆز - تەنیشت بەڕێوەبەرایەتی شارەوانی شەش..... کۆمپیوتەر صلاح الدین

NRT NEWS
راستەوخۆ
ئەم شەو لە کلاسیکۆی جامی شا ریاڵ مەدرید و بەرشەلۆنە رووبەرووی یەکدەبنەوە
جولیان ئەلڤاریز میسیش رازی بکات بمێنێتەوە
ئیتیحاد دەیەوێت بە موچەی ساڵانەی 94
9:07 EBL

بەرگدووری بەهار
bargdury.bahar
bargdury.bahar
0771 224 7773

پارێزەری ڕاوێژکار علی عبدالله
1d ·

واز لە واژۆکردنەکەی بهێنن کە ناوی خۆی و پۆستەکەشی لەت و پەرت کردوە...

باشە ئەو ٣ی ٧ ی بۆچی وانوسیوە؟

واژۆکردن و نوسینی بەروار بەتەواوی زۆر گرینگە...

ئێمەی پارێزەران دەزانین کەچەندین دۆسیە لەدادگادا هەیە لەسەر نوسینی بەرواری ناتەواو و ناڕێک، هەروەها چۆن لایەنێک لەدژی لایەنێکی تر بەکاری دەهێنێت و دۆسیەکەی پێ یەکلایدەکاتەوە...
بەهیوای گرینگیدان بە بەروارو واژۆکان...

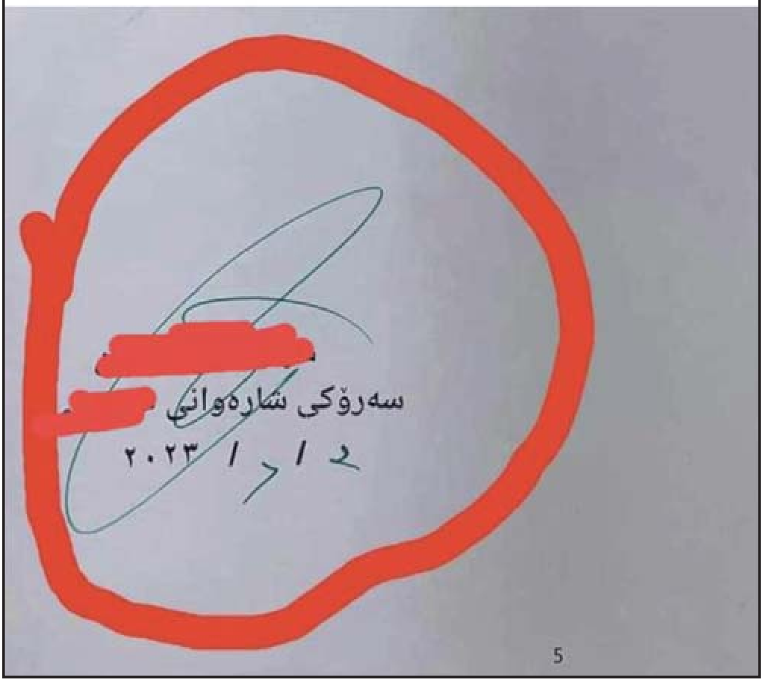

Rebinhardi

2 hours ago ·

پۆستەکەم سریەوە. جونکە هەواڵەکە لە
بنەرەتەوە بە هەلە بلاو کرایەوە. تەنانەت ئەو
سایتانەی لای من موعتەبەرن هەواڵەکەیان وا
بلاو کردەوە کە هەلکوتراوەتە سەر مالی کاک
عەلی و دەستگیر کراوە. بەلام ئەو هەواله
راست نیە و راستیەکەی ئەوە بووە بۆ
دەستگرکردنی تۆمەتبارێک کە لەمالی کاک
عەلی بووە چوون. ئەمە نازانم جاری
چەندهەمە هەواڵی هەڵە بڵاو دەکەنەوە و بە
هەڵەماندا دەبەن. باشە ئەمە چ ئەخلاقێکی
ڕۆژنامەنوسیە کە وا هەلە بلاو بکەیتەوە. من نا.
ئەوان بە هەموو سایتەکان داوای لێبوردن
قەرزاری هەمومانن. ئی هەولێر دوو هەنگاوە لە
هەموتانەوە. یانی ناکرێت هەواڵێکی راستان
دەست کەوێت و پاشان بلاوی بکەنەوە.
ئەڵبەتە ئەم قسانە هیچ لەو قسانەی ترم
ناگۆڕێت کە هۆی سەرەکی بێ ڕیزی یاسا
دەسەڵاتدارانن کە بونەتە داڵدەدەری دەیان
تۆمەتبار کە لە لایەن یاساوە داواکراون.

خۆلادە لە تووشکردنی
خۆت و کەسانی دیکە
زۆر جار دەستەکانت بشۆرەوە!
بکۆکە و بپژمێنە بە ناو لوچی باڵدا!
دەست مەسوە بە چاو، لوت یان دەمت!
لە ماڵیدا بمێنەوە ئەگەر نەخۆشی !
ئاساییترین
بڵاوبوونەوەی تووشبوون
لە ڕێی دەستەوە ڕوو دەدەن.
پاکوخاوێنی تەندروستیانە
ڕێگەیەکی ئاسانە بۆ پاراستنی
خۆت و کەسانی دیکە.
مادە ئالودەکەرەوەکان
لە هەر جێیەکدا هەیە
لە دەوروبەرماندا

تاوتوێی ماستەرنامەی قوتابی:
(شمال زکی حسین)
بە ناونیشانی:
ڕیزبوونی مۆرفێمە بەندک
لە زمانی کوردیدا
ژنەی تاوتوێکردنی ماستەرنامەکە لەم بەڕێزانە پێکهات
ناوی سیانی
نازناوی زانستی
شوێن
پلە
د. شیرزاد سعید صدیق
پرۆفیسۆری یاریدەدەر
زانکۆی سۆران
سەرۆکی لیژنە
د. ڤیان ابراهیم علی
پرۆفیسۆری یاریدەدەر
زانکۆی دهۆک
ئەندام
د. رۆژان نوری عبدالله
پرۆفیسۆری یاریدەدەر
زانکۆی کۆیە
ئەندام
د. شیروان حسین حمد
پرۆفیسۆری یاریدەدەر
ناونیشان :

Hawler Medical University/ College of Nursing • متابعة

٥٦ د ·

مەراسیمی هاوخەمی مامۆستایان و فەرمانبەران و قوتابیانی کۆلیژی پەرستاری و مامائی/ زانکۆی هەولیری پزیشکی بۆ کارەساتی دڵتەزینی ئاگرکردنەوە بالاخانەی شاری سۆران، کەتیدا سەرخۆشی وهاوخەمی خۆیان ئاراستەی قوربانیان راگەیاند و هیوای چاک کردنەوە بەپەلە بۆ بریندارەکان لە خوای گەورە داواکار بوون.

١٠/١٢/٢٠٢٣

کۆلێژی پەرستاری و مامائی/زانکۆی هەولێری پزیشکی